

ČEKÁNÍ V ZÁSTUPU
Anna Blažíčková

Triáda

Č|E|K|Á|N|Í|V|Z|Á|S|T|U|P|U

Anna Blažíčková

© Anna Blažíčková, 2014
Photo & epilogue © Věra Koubová, 2014
© Nakladatelství Triáda, s. r. o., 2014
ISBN 978-80-7474-106-7

BRATR THEODOR

Kdo je bratr Theodor? Nemám nejmenší ponětí. Jisté je jen, že v minulosti bylo mnoho těch, kteří splňovali oba předpoklady: být *bratr*, duchovní nebo pokrevní, to je jedno, a jmenovat se *Theodor*; menší počet jich, přesto však jistě pořád ještě hodně, žije – kdesi, nevím kde, neznám žádného z nich, ale proto nejsou o nic méně skuteční. Co není skutečnost – krychle z cihel a kamene, rozměrů přízemního domku, hladké stěny nastříkané šedožlutou barvou. Po žebříku vystupuji nahoru na rovnou plochu. Odstrkuji žebřík, padá dolů, do trávy nebo na svah a já jdu doprostřed plochy, lehám si na záda a prsty škrábu zrnitou omítku. Dívám se vzhůru, je tu jen stejnoměrně barevná modř, nanejvýš, protože krychle je výhodně postavena na vršku, v dálce modrý pás lesa. V oné modři lze jediné, nechat plynout myšlenky o lidech, jimž patří již vyslovené jméno.

Jsem tam, kde jsem chtěla být. Na náměstí kteréhosi evropského města, kde se sešli všichni bratři Theodorové. Kojenci i starci, Němci, Židé, Američané a – což bude ještě víc poutat mou pozornost – příslušníci i daleko exotičtějších národů a vyznání, každý z nich vklíněný do jiných souvislostí; opustili rodinu, tisíce rodin, kde každý člen na nich závisel jinak, otcové, strýčci, manželé – stále přitom čísi bratři; úřad, klášter, kočárek, hernu, loď. Bezpočet rozmanitých souvislostí je na čas zpřetrháno, situace se změnila, kdosi převzal jejich práci, cítí se opuštěn, cítí úlevu, že se vymanil z jejich přítomnosti. Svět je jiný. Bratři Theodorové uposlechli výzvy a sešli se na jednom náměstí, vzniklo nové společenství, které dříve nikdy neexistovalo – anebo lépe: neexistovalo?, vždyť to jsou skuteční, živí lidé, pojítka – bratr Theodor – tu už bylo dřív, z tohoto hlediska pouze nebyli dosud vybráni, organi-

zování, teď však pocítili svou vzájemnost, příslušnost, zařazenost. Vše se opět mění: oni tu stojí, sedí, leží na čemsi, nabízejí si cigarety, ošetřují své osly nebo fordy, slyší prvně švédštinu, až se vrátí – nechám je samozřejmě zase vrátit se zpět – budou jiní, než zemřou, mnohokrát uvidí v duchu toto náměstí, bradatého kmeta v bílém rouše, co se vedle nich modlil na koberci, jiného, který přišel na smrt nemocen a mlčky čekal na svou poslední chvíli, batole řevem se dožadující pozornosti a péče – lékař, otec nebo soucitný člověk si vybaví svůj čin a vzpomínku vyprovodí pocit uspokojení, vzrušení, žalu, v jiném případě pohnutí ješitnosti: partie šachu s vytáhlým zrzavým mladíkem byla prohrána.

Měním své místo a na okamžik mohu každému z nich pohledět do tváře. Jediná já sem nepatřím, ale smím tu být, nechala jsem je se tady sejít. Vnásím si do jejich shromáždění své, a tedy s žádným jiným z celého počtu se neshodující hledisko, zajímá mě, že hubený zrzavý mladík, ačkoli vypadal na rozdíl od svého soupeře jako kůň, na kterého se nesází, už podle toho, jak neobratně a zmateně rozestavoval figurky, vyhrál svou hru. Že se na jeho tváři objevil samolibý úsměv místo dětské bezradné radosti, která by měla logicky vystřídat směšné a nedospělé zaujetí, s nímž hrál. Že umírající, čtyřicetiletý muž s nažloutlým, dosud plným obličejem mlčel – proč – že se tu octl mimo kruh své rodiny mezi neznámými lidmi, nebo že je v něm ona smířenost pramenící ne z nevědomosti, ale z odhodlání? Ze zmužilosti ducha?, smířenost podle mne obdivuhodná a vzácná, neboť moje vlastní zbabělá duše je jí tak vzdálená, a proto tolik času vyplývám myšlenkami o koncentračním táboře? Zdalipak je mezi přítomnými muž, velmi krásný, podobný tomu, kterého jsem nikdy nespatriła? Je to tento? Nebo je tento muž nejkrásnější ze všech tady a vybrala 8 bych si ho, kdybych si směla vybrat? Anebo proti mně se koléba-

jící tlustý stařec v červené košili s holou hlavou, s aktovkou v ruce, o čem bychom spolu mohli se zájmem hovořit?

Den, kdy bych mohla procházet mezi bratry Theodory z celého světa. Kdy by každý bratr Theodor uviděl mnoho jiných bratrů Theodorů. Prázdné náměstí, až by ulicemi různých směrů opět odešli. Papíry, slupky z pomerančů. Mince v kašně? Nedopalky cigaret. Sláma? Metařky, které by se sem ze všech koutů vrhly. Ty chvíle, než by bylo zameteno a dokud by mě ještě bavilo tady chodit. Byli tu, ještě můžu vidět jejich stopy, tak živé, jako by oni sami byli ještě nablízku. Jako když odjede cirkus a na cvičišti zůstane kolo odpadků a pilin. Zameteno, uklizeno. Tedy už taky jít. Do kašny padá voda. Věž kostela s černou úzkou špicí; zespodu jakoby nakloněná. Některá z ulic, její výklady a dlažební kostky. Moje kroky. Další kroky. Kroky.

KUŘECÍ PEŘÍ

Kreslírna je plná lidí ve věku kolem osmnácti let, poznávám mezi nimi dávno známé z různých období mého života. Spolužáky z různých škol, Pepíčka Stradů, který pro kloubní revmatismus odešel z tercie, Pepíka Broma z maturitní fotografie, s lesklými zuby a zářivým úsměvem – ve skutečnosti nikdy nebyl tak hezký – ve chvíli, kdy jde s matkou úzkou ulicí k řece. Božena, co jsem vedle ní, dost nerada, seděla několik let, kulhavá Pilařka. V první lavici Hasenková a Eisová, dvě nerozlučné přítelkyně, to zas moje žákyně z deváté třídy. Ani s jedním z nich se už nestýkám. Buď si v pohodlných pozicích hoví v lavicích, anebo z nudy přecházejí mezi hlučícími skupinkami – očekávají poslední vyučovací hodinu na sklonku odpoledne. Hodinu, z níž nejde strach, lze to pozorovat z jejich ledabylého klábosení a bezstarostného žertování. Do oken padá šero z ulice, na dlouhých černých šňůrách svítí šest žárovek v koulích z mléčného skla. Dveřmi za zády žáků vchází babička Vondrová, a to mě velice překvapuje, neboť o jejích vyučovacích schopnostech nemám valné mínění: je zvyklá roznášet püllitry ve své hospodě, celý život nedělala nic jiného, nemohu tedy pochopit, proč tu je, a předpokládám, že v roli pedagoga neuspěje. Stařena si však ihned pevným hlasem zjedná pořádek. Její říznost zažene naši roztěkanost a únavu, jsme okamžitě ve střehu, konec konců je to učitelka. Postavy v lavicích sedí rovně, srovnané jedním směrem jako železné piliny v magnetickém poli. Ze zadní lavice hledám pohledem známé tváře. Zákostelský, Honza Cirhů – naposledy jsem je viděla na sjezdu po deseti letech od maturitní zkoušky. Přišla jsem až po začátku, když už všichni seděli kolem stolů v zahradní restauraci pod stříškou z železných tyčí; ty tyče měly být obtočeny brečťanem nebo psím vínem, ale

visel na nich sem tam jen zkroucený pahýl uschlého roští. Sedělo jich tam, osob, s nimiž se kdysi spojovalo tolik mých myšlenek a každodenních zážitků, tak patnáct. Nebyla jsem s nimi celých těch deset let, ohlíželi se po mně a přátelsky mě vítali, ztloustlí, opelichaní, s řídnoucími vlasy, ženy s masitými krky a křivými prsty u nohou v bílých sandálech, bylo horko, pili jsme pivo, ženské mluvily o dětech a chlapi o autech. Měla jsem na sobě staré šaty a cítila jsem se v nich špatně. Po letech se všechno vymazalo, pozapomněla jsem jejich nové tváře, každý z nich dostal zas svou původní, osmnáctiletou podobu. Nepředstavovala jsem si je už jako prokurátory, účetní JZD, učitelky. Měla bych znovu příležitost je vidět, teď po patnácti letech, tentokrát bude sjezd v říjnu, budou sedět v těžce restauraci u sokolovny, kam jsme chodili na tělocvik, asi uvnitř v sále, kde se odbývaly školní taneční zábavy, bude řeč o autech a o dětech, ale já tam nemohu jet, porodila jsem právě své druhé dítě.

V řídkém venkovním světle posíleném šesti žárovkami neleží na jejich osmnáctiletých obličejích ani stín tušení o budoucnu; Zákostelský, Honza Círhů, který vcházel do třídy s pozdravem Buďte zdraví, kozáci, Čamrovka, která se mi během let, aniž jsem ji mezitím spatřila, stala velmi sympatickou – babička Vondrová nás ostrým hlasem drží v pozoru. Strašlivě zhubla před smrtí, mívala horní objem sto třicet a přes boky sto padesát centimetrů, matka jí šívala šaty, nakonec na ní povlávaly a faldovaly se jako kůže v obličejí, tenké nohy chrastily v černých punčochách, když se vlekla ze tří schůdků do zahrady; její dcera sem letos přijela na prázdniny, taky už padesátiletá, ale dala se zaměnit se svou třicetiletou dcerou, vnučkou babičky Vondrové; ačkoli jí bylo padesát, byla velmi hezká, opálená, s blond vlasy a v bílých háčkových šatech, na týden se jí podařilo vyklouznout z láskyplné

péče muže, který se bez ní nedokázal ani na chvíli obejít, chodila každý den k řece a plavala dlouhými tempy sportovkyně, večer vycházela svěžím krokem do kopce k hospodě a říkala své sestře, která teď nosí püllitry místo babičky Vondrové: Ještě mi chybí, aby se z některého okna dívala maminka. Babička Vondrová se pojednou odmlčela a zvedla telefon zavěšený na hlavní stěně vedle tabule, ředitel oznamoval, že se třída zúčastní pochodového cvičení. Všechno se z lavic ihned přemístilo ke dveřím, mimo tlačenicí jsme zůstali jen já a Pepíček Stradů, kterého trápil revmatismus. Šla bych také, ale byla jsem po nemoci, zdálo se mi, že desetikilometrový pochod bude příliš náročný na moje srdce. Nakonec jsme šli se Stradou nerozhodně na konci hloučku a zůstali stát s ostatními na schodech pod oknem. Na plné lavici na odpočívadle zbývalo jedno místečko, už jsem se chtěla posadit, ale vmáčkla se tam Hasenková s Eisovou, sedla jsem si tedy na schod a slyšela jsem nad hlavou jejich hlasy. Opakovaly posměšně, co jsem řekla, řekla jsem Zavřete okno, táhne to, jiné a další hlasy se mi začaly vysmívat, mé topornosti, neschopnosti chovat se přiměřeně ani v nejobvyklejších situacích. Vstala jsem, schody byly široké a vedly pod širé nebe, záblesk slunce je ozářil a proteplil vzduch, a já jsem v postávajícím davu uviděla člověka, se kterým bych ráda odešla pryč. Měla jsem chuť držet se ho kolem ramen, mít zavřené oči a v řasách pocít, který v prstech vzbuzuje chmýří několikadenního kuřete – kuře právě vylíhlé má spleené peří, je příliš holé a příliš určité; vzali jsme se za ruku a to bylo pro mne dostatečné zadostiučinění, už mi tolik nevadily posměšné hlasy – oprávněnost posměchu jsem uznávala – navíc právě zmlkly. Seběhli jsme – držíce se za ruce – spolu se schodů, lehce, jako když klouže kapka z listu, drobounké, drobounké peří poletovalo v šednoucím vzduchu, který houstl v krystalky tepla a skomíravého

jarního jasu. Poznávám ho jen po některých rysech, ale byl to patrně tento muž, s nímž se vedu, můj pozdější spolužák, z doby mých dvaceti dvaadvaceti let, chtěl být lékařem, ale vybrali mu jinou školu, snad se zdálo léčit lidi politicky nebezpečnější než je vychovávat, v tak podivuhodně sjednoceném světě kolem mne byl jediný, kdo nepřihlédl k všeobecnému vyšinutí mysli a jednal, jako by ho nebylo. Žil velice výstředně, protože velice sám ve svých názorech, a někdy dával zneklidňující svědectví o jejich existenci, o tom, že nebyly dosud potlačeny. Když se ho ptali, proč chce vést letní tábor pionýrů právě se Schulzem, který měl být vyloučen z fakulty, a s nikým jiným, právě s tím Schulzem, který četl filozofy a dělal si nesrozumitelné záznamy přednášek plné šipek, obrazců a vzorců, mávaje při tom kšticí splených vlasů, tedy když byl dotázán, proč si tak umanul na Schulze, přestože v kolektivu nelze dávat jednomu před druhým přednost, odpověděl *Protože je to můj kamarád*; slova, která mu byla přičtena k tíži a zapsána do spisů. Běželi jsme úzkou ulicí k řece, za zády oči lidí čekajících na povel k zahájení pochodového cvičení, všichni – až na Stradu – zdraví a schopní, zdravější a schopnější než já, ale přece právě já jsem dětským krokem poskakovala po kostkách chodníku, na nějž svítíl zbloudilý paprsek slunce, předem jsem viděla řeku a vyšlapanou cestu kolem ní a v řasách se mi chvělo sluneční teplo jako v jemném několikadenním kuřecím peří.

Ve snu obcují mrtví s živými; pustila jsem se ruky muže, který byl minulost. Babička Vondrová byla minulost, láska lehká a bílá jako peří mi už taky nepatří. Vstupuji do prázdného sálu, jedné z místností zámku či jiné reprezentativní stavby nedávných století. Uprostřed na žlutých udržovaných parketách leží čtverec vysoké bílé kůže. Sál je holý, bílý, stěny místy vypouklé do půloblouku sloupů, které jako by do nich vrostly. Prázdná velká okna nabízejí

přichozím k bělobě a žlutí ještě třetí barvu, barvu vzduchu. Ostatní v sále chybí. Přitahuji kůži ke stěně, stojí tam lavice a na ní sedí můj muž. Do tohoto okamžiku všechno byla minulost, kde stejně jako ve snu mrtví obcují s živými. Muž mi podává časopis, listujeme si, čteme. Za sebou máme zasklený výklenek, jehož se patrně užívalo jako dveří. Časopis má na každé straně dva texty, hlavní, číslovaný, po stranách ještě jeden, užší, řádky také číslované, jak se to čte?, asi současně, ale v kterém okamžiku má oko přeskočit z jednoho textu do druhého, na kterém řádku? Autor to ponechal na vůli čtenáři. Obrázky jsou přímo v textu, černobílé, velmi určité, výrazné, přitom jakoby zaváté sněhem. Sedím na čtverci bílé kůže, můj muž si sedá ke mně, vzduch houstne a šedne, jako by byl plný sněhových vloček, lehkého padajícího peří, objímáme se v prázdném sále, za zády skleněnou stěnu, tady u zdi je útulno, kůže hřeje do nohou, do zad, do rukou, láska bílá jako peří je minulost, z babičky Vondrové je mrtvola, ležíme a objímáme se, milujeme se, na tvářích ani zdání, ani tušení o budoucnu.

KREJČÍ

Slunce?, ne – už se tmí, temnější domy, tráva, keře na ní rozsázené; první, teprve průzračná tma – ale přece jen: odraz čehosi, nízkého slunce, oranž na skle. Podívala se znovu oknem, pozorněji. V již šedém pořadí domů krámků starého krejčího naproti, na skle výkladní tabule vedle dveří pro zákazníky, kde v půlobloučku masívní písmena skládala mnohokrát vysmívaný nápis MÓDNÍ SÍŇ PRO DÁMY A PÁNY a pod tím rovná linka JOSEF NOŽIČKA – z temna krámků se velmi často, zvláště v létě, kdy dveře byly otevřeny, ozývalo brumlavé drmolání, neboť krejčí byl takřka neustále rozčilen – jeho pět nebo šest vnuků mu k tomu jistě dávalo vhodný podnět – v dolní polovině skleněné tabule, za níž se válelo pár zaprášených módních časopisů otevřených v místě, kde z módy vyšlí seladónové předváděli z módy vyšlé obleky – krejčí stejně šil pouze pro venkovany, a to povětšinou opravoval nebo přešival – v dolní polovině skleněné tabule ležel oranžový jas, podobný slunečním paprskům, ale neskutečný, neboť slunce už dávno zapadlo, zřejmě odraz čehosi, co neviděla – ani neuměla uhodnout, co by to mohlo být – rozplývavý, jako by oranžové mraky přecházely zčernalou oblohou, převalovaly se, oddalovaly a spojovaly; jediný mžik oka, naprostá změna. Jiný obraz. Nemožné vrátit ten předešlý zpět, leda již jen jako iluzi. Je zrušen novým: úspornou lampičkou osvětlené ruce vystupují z temna místnosti, není vidět světelný zdroj ani postavu krejčího, jen zlatý jakoby prašný oblak řídkého rozptýleného jasu a v něm ruce zmateně poletující, ptačí pohyby, odpoutanost, tah, vůle neviditelné nitě udávající směr –

Směšná nerudnost krejčího, jeho koktání, klátivá chůze
16 a brumlavé nadávky jsou ponořeny do tmy krámků, utopeny,

sprovozeny ze světa; pozlacené ruce vykonávají svou práci trhavy-
mi pohyby, nové a nové mávnutí křídel, ženou vpřed neviditelné
dílo, kalhoty, kabát nebo košili.

Rozsvítíl. Ostré světlo vyplavilo utopence, černého, neforem-
ného. Tma z něj spláchla, co bylo nejsnáž odpoutatelné, směšnost,
ubožáctví – uviděla ho jako někoho, kdo šije. Kdo se dokonce
celý život živil tím, že šil. Věděla, že chce jen odčinit něco, co se
už nenapraví, když kolem něj – takřka proti své vůli, nemohla si
pomoci – vidí dosud ještě poletovat zrnka zlatého prachu.

K LÉKAŘI

Takhle to dál nejde, říkám muži. Podívej se, popoběhnu za tramvají, srdce mám až v krku, vylezu pár schodů a nemůžu popadnout dech. Pomalu nikam nedojdu, a co to ostatní – začne to pícháním za hrudní kostí, nejdřív celkem nic, ale čím dál hůř a hůř, nějaký nedostatek, kyslíku nebo čeho, až si to došinu na hranici bezvědomí, ani se pohnout; muž mi namáčí hadry, nejčastěji dětské pleny, mám je narovnané v prádelníku, na srdce, na krk, na hlavu, na zápěstí, a co když budu sama doma, ptám se, ani si hadr nenamočím. Omdlím, vím, že mě zachraňuje jen ta studená voda.

Půjdeš k doktorovi, řekl muž. K dobrému, zaplatíš si to. Co ta doktorka, víš která, jak jsi tam už jednou byla, tenkrát ti přece pomohla.

Zaplatíš si, dobře, ale kolik to může stát? Deset nebo dvacet korun? Mám jen deset. Ale jak to udělám, když to bude stát víc? V čekárně bude jistě víc lidí, někdo bude vycházet, počkám, nepůjdu první a zeptám se, kolik doktorka bere. Když to bude deset korun, půjdu do ordinace, když víc, vrátím se domů.

Ani jsem nevěděla, že je to taková dálka. Benediktinská ulice. Úzká a strašlivě dlouhá, nejede tam tramvaj ani autobus, a doktorka bydlí až na samém konci. Nevadí, to ujdu, chodím přece takové vzdálenosti, a tam si odpočinu, sednu si v čekárně, to mě osvěží zas na další cestu. Kdybych byla zdráva, kdyby mi to šlo dobře, taková procházka by zrovna byla podle mé chuti, ráda chodím po starém městě, mám ráda tu spoušť neopravovaných koutů, starobu, rozpad, to mizející svědectví o tom, co tu kdysi bylo, ale nemoc promísí všechno, rozpustí jako voda cukr každou radost. A já jsem byla dobrý chodec, čtrnáct dní jsem prochodila

po horách, den po dni, ze začátku s mužem, zůstával za mnou, já vpředu s batohem a on upocený vzadu, nakonec jsem chodila sama. Vlastně je člověku nejlíp samotnému, když se shora dívá na černé jezero, kde jako labuť plave uprostřed bílá kra, ty spády hového kamení k vodě, ve snu se mi pořád ještě zdá o horách, stojím pod nimi, pěkně oblečená, s turistickou výzbrojí, ano, to by snad někdy ještě bylo v mých silách, to bych mohla dokázat, ušetřit si na cestu a na oblečení, ale hory přede mnou jsou daleko a vysoko, nic není platná výzbroj, texasky ani vlněný rolák, tam se musí dojít pěšky, a moje nohy k tomu nejsou. V tom snu jsem si aspoň nasadila před oči dalekohled, hory přede mnou vystoupily blízké, jako bych se ocitla uprostřed nich, ale ze snu jsem se probudila s pláčem, věděla jsem, že jsem jen tam, kam mě mohl dovézt vlak nebo autobus, že se na hory dívám z dálky a že v nich nejsem.

Čekárna u lékářky je jako vstupní hala většího biografu, rozlehlá, podepřená sloupy, po straně pulty jako v bufetu, ale prázdné, nikde žádné občerstvení. Na podlaze hnědá guma a v místnosti zástup žen, ve frontě, jedna za druhou, hadovitě se ta fronta vleče prostředkem a končí u velkých zavřených dveří. Člověk za nimi tuší sál biografu, ale nejde o kino, jde o lékařskou ordinaci, i když i odtud se ozývají zvuky, jako by uvnitř právě běžel film, výkřiky, hlasy rozčilené a vzrušené. Stoupnu si na druhý konec fronty, poslední stojí mladá dívka, strašně se podobá zelinářce z letního stánku v naší ulici, kost a kůže, jen břicho vystouplé se kulatí pod šaty s nabranou sukni. Otočila se ke mně s radostí, že má s kým se bavit, ženy přicházely a vycházely, matka vede uplakanou dceru, ptám se, kolik lékářka bere.

- Osim... osum... osimdesat, breptala falešná zelinářka.
- Osmdesát korun? lekla jsem se.
- A sto, sto osjemděsjať.

– Sto osmdesát korun, zůstala jsem ohromená. – Vy jste Ruska? Ja gavarju pa rusky, řekla jsem. – No nět očeň mnoho. Smatřitě, pletla jsem dohromady slova její i své mateřštiny, potřebuju k dobrému lékaři, víte – napůl rusky a napůl česky jsem jí líčila svoje obtíže, objímala mě a utírala si slzy. – Já mám strach, já se bojím. Nerozumí mi, pochopila jsem, a čeho se bojí? – Nepůjdu tam, mám strach, ja bajus. – Aha, vždyť tady jsou jen samé ženy, tohle přece je ženská lékařka, a nějaká baba pokoutnice, sto osmdesát korun, ta ví, zač je bere, ale že to jde tak rychle, jako u zubáře, fronta se hýbala a není ani nač si sednout, žádná židle. I já jsem tady kdysi byla, vzpomínám si už dobře, to jsme byli s mužem teprve krátce, potřebovali jsme peníze na byt, na nábytek, kdepak hned dítě, pomohla mi tenkrát, to je pravda, i když nábytek ještě nemáme a v pokoji místo lustru trčí ze zdi dráty, na které si náš syn pověsil na špagát papírovou holubici míru, co dělali ve škole.

– Ale teď mám dvě, říkám Rusce. Vzlyká na mém rameni. Včera se mě pětiletá dcera ptala, kdo z dětí mých a mé sestry se narodil první a jak to šlo za sebou, nejdřív Karel, Zdena, Klárka, vysvětlovala jsem, a ty jsi nejmladší. Nejmladší, ale nemusím být poslední, řekla. Třeba se tetě nebo tobě ještě něco narodí. Ne, už nechci, děsila jsem se.

– Dvě děti je dost, řekla jsem Rusce.

– Ale já nemám žádné, rozkřikla se a dívala se na mne nenávisným pohledem.

Šla jsem po schodech dolů, sto osmdesát korun, řeknu to mužovi, že k téhle ne. Je moc drahá a stejně by mi nepomohla, vždyť mou nemoc ani neléčí. Nesedla jsem si tam. Jak teď dojdu domů? Půjdu pomalu, hodně pomalu. Občas se opřu o zeď. Aspoň si můžu líp všimnout, co jsem při cestě tam přehlédla. V dvorech různé sklady, zastrčené kanceláře. Příšerný nepořádek. Bylo by tu

co fotografovat. Jen tahle opadaná, orytá stěna, schody, které nad jednou vylezou ze zdi a zase v ní skončí. Ale ulice je dlouhá, strašně dlouhá. Půjdu tedy k našemu doktorovi do střediska, když se to nepovedlo; zas je to zadarmo. Jen kdyby nebyl takový flink. Má tam spousty lidí, jenže jemu je to jedno, místo aby se zeptal, co vás k čertu bolí, sám vykládá pacientům, že už je jedenáct a že ještě ani nebyl na svačině. Sedí u stolu a píše něco pro uklidnění, spíš pro svoje vlastní než pro její, jako že udělal všechno, co bylo v jeho silách. Na rentgenu není nic vidět, tep máte – no, ne normální, ale slušný. Zpod olysalé lebky, s plamínky v očích kdysi snad uhrančivých: a proč ho máte tak rychlý? Nemáte ze mě strach?

Teď už se radši přidržovat zdí, ale už je stejně konec. Poslední baráky. Ulice ústí do průchodu, za rohem zahnout a jsem doma. Zdvihla jsem oči. Průchod, nahoře kulatý jak dveře chrámu sv. Víta, byl neprodyšně uzavřen stěnou z jednolitého zrcadlového skla. Podívala jsem se stranou nalevo, do pravého úhlu, tam z Benediktinské vedl ještě jeden průchod. I tam jsem uviděla zrcadlovou stěnu, bez rámu, perfektně zasazenou do obílené zdi. Nikde škvírka, nikde skulinka, ani tady, ani tam. Ano, průchod se někdy zavírá, nevím, jestli jen v určité denní hodině anebo roční dobu, ale vždyť na cestě tam jsem tudy ještě šla. Tedy snad jen polední přestávka, od dvanácti do půl jedné. Jenže stát tady půl hodiny, to nevydržím. Viděla jsem se ve stříbrném skle, bože můj, že už jsem tak stará, vždyť mi ještě není tolik. Jiné ženské v mém věku vypadají jako mladice. Ale se zátarasem jsem se nemohla smířit, co si to jen vzpomněli, bylo by to tak snadné, stačilo by projít a být doma. Sednout si do křesla, vzít prášek, kdyby se mi udělalo špatně, někdy to poznám, až když si sednu, že dál by to už nešlo. Co teď, zpátky, takovou dálku, a kudy oklikou domů, těch ulic. Jen asi dvacet kroků zpátky je hospoda, vrátím se. Tam

si sednu, počkám, něco si koupím, v nejhorším utratím těch deset korun, co jsem měla k doktorce. Je to dobré, nahoru vede jen pár schodů, a jedno místo, i když je tu teď kolem poledního plno, se jistě najde. U schodů zábradlí, přidržuji se. Tady u stolu při zdi je volno, jsou tu jen dvě židle, jednu číšník bere a dává k jinému stolu, na druhou si rychle sedám, aby ji taky nedal pryč. Vidím oknem na obě skleněné stěny, budu se dívat, jestli se zdvihnou nebo rozestoupí, jak je vlastně spouštějí, neumím to pochopit. Číšník přede mne hned klade talíř s jídlem, maso, knedlíky, omáčka, ani se nezeptá. Kolik může stát taková porce?

Něco k pití?

Pivo, říkám, ale proboha, to stojí někde i čtyři koruny, nakonec to bude pilsenské – ne, sodovku, opravuji se.

Ale on přede mne staví půllitr, – jen si pochutnejte, řekl přejícně. Nikdy nevypiju půllitr, dávám si malé. Co s tím mám dělat, je už pryč, kolik to může stát, počítám. Otvírám kabelu, je desetikoruna na svém místě? Měla jsem ji v postranní kapsičce, peněženku bych mohla snáz ztratit, ale celou kabelku přece ne, proto jsem ji už doma vyndala z peněženky a určitě jsem ji tam dávala. Kapsička je prázdná. Otvírám peněženku. Ani tam nic není. Jak je to možné? Znova prohlížím celou kabelu, nestrčila jsem ji do legitimace? Beru list po listu, nic. Nikde nic. Zavírám kabelu a dávám si ji na klín, jsem tak zvyklá, aby mi ji nikdo neukradl, ale teď už je to jedno. Jím pomalu maso, knedlíky a omáčku, upíjím pivo. Přicházejí noví hosté a rozhlízejí se po místě, obsadila jsem jedno z posledních. Stojí a čekají, postávají nad jedlíky a sledují, jak jim to ubývá z talíře. Ukrajuji z knedlíku stále menší kousky. Kolem mě už stojí kolik lidí a pozorují mě, zdá se jim asi, že se moc loudám. Vlastně nikomu nevěnuji tolik pozornosti jako mně, nechci jim uvolnit místo, chci je zdržovat, jsem nápadná svou po-

malostí a oni v ní vidí záměr, namířený proti nim. Už je jich kolem mě hradba, nevidím ani na stěny ze skla. Žvýkám a polykám čím dál pomaleji, v půllitru už nezůstalo nic a na talíři poslední kousek masa v kapce omáčky. Mezi hosty stojí také číšník v bílé haleně, a druhý, asi vrchní, s otevřenou taškou v ruce. Řežu nožem na talíři zbylý čtvereček na vláknité proužky. Bojím se zdvihnout hlavu a prohlédnout si ty, co jsou mi tak blízko, cítím za krkem jejich dech, jejich těla až u svých rukou, můžu jimi hýbat jen tak, že se těch natěsnaných těl dotýkám. Sálá z nich pach a teplo. Dávám do úst poslední nitku masa. Prázdný, umazaný talíř. Z toho už nikdo nesebere nic. Zbývá jen jedno: zaplatit, zvednout se a jít.

BABIČKA SE VRÁTILA

Hlavní ulice, střed města, pamatuje různé časy. Většinou jsou tu domky staré a nízké, něco se ubouralo a znova postavilo, i pár nových obchodů je tady, ale moderní a výstavné čtvrti rostou za městem, na polích, která donedávna rodila pšenici a oves.

Nic zvláštního, ta ulice. Ubohost, řekla bych, jít tu prvně. Ale já tu nejdu prvně. Nenarodila jsem se tady, dokonce ani ne v tomhle městě, na téhle ulici bydlím jen pár let, ke všemu vždycky jen polovinu roku; tu druhou trávím v jiném městě, to by mělo už být mým domovem. Jenže zrovna tahle ulice je pro mne hlavní třída mého života a zeměkoule. Do jílu na chodníku dneska už schovaného pod beton jsem čmárala panáky na skákání a ryla podpatkem dolík na kuličky, chodila jsem tudy do školy, házela mincí na čáru a v každém baráku měla kamarády. Na téhle ulici, kam až má paměť sahá, měla tři sta let starý doškový baráček s hospodářstvím moje babička, byl to nejstarší dům v městě, pro obdiv nebo pro smích, jak pro koho. Bydlel tu ovšem taky dědeček, ale ten zemřel deset let před babičkou.

Jdu od nádraží směrem k náměstí, náš dům je asi uprostřed. Ne už ten doškový, ale nový, jednopatrový, velký, honosný, jak se sluší na dům na hlavní třídě, Bílý dům, jak mu říká paní Zemanová, prodavačka z Elektry, s takřka bílou fasádou, trochu do žluta, ovšem, za pár let pěkně zčernala, aspoň na straně k silnici. Ulice je vylámaná do zubů, velkorysý plán určil staré domy zbourat a nové stavět o dvacet metrů zpátky, silnice se bude rozšiřovat, po stranách zeleň a tak dále, ovšem zbourejte stavby, jako je zánovní hospoda s deseti pokoji nebo rohák, zalomený do tří úhlů, barák místního architekta.

Ten náš už je zpátky, je z nejnovějších, zůstane tu na věky, aspoň je to tak v plánu.

To bych brala, to je taky můj plán, aby v něm na věky byla má matka, můj otec, sestra a její děti. Teď tu jsou všichni ještě a moje děti tam někde běhají po dvoře nebo lezou po stromech na zahradě. Muž sedí u svého stolu a pracuje, a já, když jdu po téhle ulici, mám dojem, že jsem na tom jediném místě světa, kde se mám podle náležitosti vyskytovat, jak v ulitě nebo krunyři, ze kterého se vzdalovat daleko a na dlouho je nejen nebezpečné, ale není mi to ani určeno.

Lekla jsem se. Před naším domem, na chodníku, ale i na silnici stojí houf lidí, zevlounů, dívají se do našich oken. Nevidím ta okna, dům je úplně schován za hospodou, před ním je parčík s růžemi, a v těch teď ti lidé šlapou, pokřikují na sebe, dívají se ke východu. Nějaké neštěstí. Něco se stalo. Už jednou jsem takhle šla od nádraží a před námi shluk lidí, na babiččin domek nebylo vidět, byl nejstarší, ale stál na tom samém místě co tenhle. Babička umřela, lekla jsem se tenkrát. Byla nemocná, šla jsem ji navštívit, bydleli jsme na druhém konci města. Ale co ti lidé tady, i kdyby umřela, proč se tu shlukli? Hoříte, řekla mi jedna paní, a opravdu, z doškové střechy se valil dým, hořel trám v komíně a od něj střecha, babička byla nemocná, topilo se jako nikdy, trám starý tři sta let najednou začal doutnat. Babičku vynesli k sousedce, pak odvezli do nemocnice, než přišla zpátky, moje matka dala opravit strop i střechu, hasiči jí část strhli, bylo tenkrát ten večer, co se to stalo, vidět ze sednice oblohu s hvězdami, ale matka to zařídila, vlastnoručně obílila stěny boulovaté vrstvami vápna, a ty byly bílené často, babička byla na pořádek fenomén, dvakrát za rok vynesla všechno z domu a vybílila ho až k půdě, moc věcí neměla, zbytečné vyhodila bez milosti.

– Babička se vám vrátila, řekla mi teď na chodníku nějaká paní.

Vrátila? Nechápala jsem. Dívala jsem se jí do obličeje, který vyjadřoval účast. Dav na mne mlčky pohlížel. Co řeknu? Co udělám? Babička je už aspoň patnáct let mrtvá, počítala jsem. Stála jsem před domem a bloudila pohledem po oknech a vchodu. Kde je? Vyhlédne odněkud? To asi chtěl vědět i ten dav. Babička se vrátila!, konečně jsem to pochopila. Rozběhla jsem se, utíkám k domovním dveřím, v chodbě po šesti schodech nahoru, dveře do předsíně, do kuchyně – babička sedí pod oknem na nízkém prádelníčku.

Je to ona, o tom není pochyb. Stojím u dveří a ona se na mne dívá. Celkem bez zájmu, zdá se mi. Poznává mě vůbec?

– Babi, řekla jsem. Byla to ona, ale její tváře měly jinou barvu, tmavší, víc zemitou a zčervenalou, brunátnou skorem, jako novorozenci po porodu. Snad že se taky těžko dostávala na tenhle svět.

Vešla má sestra, moje dvojče.

– Růženo! vykřikla babička. Vyskočila z lavičky a vrhla se k ní. Rozmáchla ruce, líbala ji na tváře, divným, upířím způsobem, ruce v černých rukávech nad hlavou jak netopýr, v očích skelný lesk. To znám, ten lesk, ty skelné oči, ano, ten tlustý chlap z našeho baráku, ne tady, z činžáku, kde bydlíme v zimě v tom druhém městě, když jsme se vrátili po prázdninách, najednou ho vidím s holí špacírovat po parku, se psem, nohu trhavě vymršťuje jak v němém filmu, kulhá, celý jako strnulý, oči povylezlé z důlků, a v nich ten lesk, jako že už viděl onen svět, aha, mrtvička, a takový to byl děvkař, takový elegán, auto, vedle na sedadle pes nebo ženská, krátký kožený kabát, a pořád ve větru. Klep a konec, neminuly ani dva měsíce. Teď mu děti z úslužnosti otvírají dveře. Tak to se mi nelíbí na babičce, ty upíří pohyby a skelný pohled, takovou ji neznám, vždycky klidnou, nevzrušenou, ne moc veselou, ne moc smutnou.

Objala sestru, a ne mne. Snad jsem si to zasloužila. Snad ji měla radši. Sestra s ní několik posledních let spala v jejím baráčku, já s rodiči si hověla doma. Starala se o ni. Já ještě chodila do školy, měla jsem víc práce. Babičku jsem navštěvovala často. Nakonec už jen seděla v kuchyni, nepřešla z postele do křesla, nosili jsme ji na židličce. To byl slušný trest pro ni, bylo-li za co, dobře vymyšlený, nikdy jsem nepotkala člověka, pro kterého by byla práce taková náruživost, jediná vášeň. Aby si v neděli odpočinula, šla na zahradu řezat mák, zahrada měla hektar a využitá byla každá píď. Chtěla, aby jí někdo odnášel náruče makovic ven z řádků, se sestrou jsme se koukaly ztratit, i na matku to bylo moc. Sedět a ležet jsem ji viděla až na konec života, dokud byla zdráva, i oběd zhltna, že si k němu ani nesedla. V sečení luk jí nestačil žádný chlap.

Sestra se poděšeně vytratila, zůstaly jsme samy.

– Jaký je to tam, babi, řekla jsem.

Podívala se na mne pozorněji. Teď mě konečně vidí. Poťouchle se usmála. Zás z ní tahám rozumy. Bojíš se smrti? ptala jsem se jí kdysi. To už nemohla chodit. – Ne, řekla tenkrát. – Co myslíš, uzdravím se ještě?

– Uzdravíš, lhala jsem jí. Věřila mi. Měla jsem školy. Ona nějakou obecnou, chodila tam jen, pokud nebyla práce doma, a ta byla pořád. Nenapsala slovo bez chyby, každé nějak zkomolila, smály jsme se jí se sestrou. Nedokázala si zapamatovat jeden cizí výraz. Místo montgomerák říkala bambumberák, místo ping-pong pinčpanč. Názvy svých léků si nezapamatovala vůbec.

Chtěla všechno vědět. Když vylétla první družice, musela jsem vzít míč, zeměkouli, a citrón, družici, a vysvětlit jí princip. Nepochopila ho. Chtěla vyprávět o Indii a o Číně. Chabé znalosti jsem doplňovala o něco obstojnější fantazií, jak se seje rýže, kolik

je Čičanů, jak stavěli čínskou zeď. Poslouchala bez hlesu. Příště chtěla slyšet totéž znova.

– Jaký je to tam, řekni, opakovala jsem. Jeden starý kantor, který už přesluhoval, mi říkal – nemluv se starými lidmi o smrti, nechtěl o ní ani slyšet. Po babiččině smrti jsme našli ve skříni obálku s pěti tisícovkami a její ne dost gramotnou rukou napsáno Na pohřeb a na opravu hrobu. V tom zrovna neudělala jednu chybu. Tu obálku tam měla hezky dávno, nepočítala se smrtí až na poslední chvíli. Umře, věděla to. Nechtěla, aby to bylo brzy. Ale pořádek je pořádek, myslela na věci včas. Ty peníze ušetřila z penze kolem tří set.

Teď už se na mne babička podívala odmítavě. Nechtěla o smrti mluvit, to je jisté, o tom, co bylo po ní. Zvedla se a vyšla ven. Jde si prohlédnout barák, napadlo mě. Neviděla ho ještě. Dostavěl se až po její smrti.

V čem zemřela, to bylo hrozné. To už jsme stavěli a její domek stál v cestě, víc než polovina ho musela pryč, ubourali jsme ho, sednici, přístěnek, komoru i kus síně, zbyla jen kdysi černá kuchyň, z které babička udělala bílou, a malá síňka s cihlami na podlaze, kam se vešly jen dvě postele, ve dveřích se muselo vyříznout okénko, aby tam nebyla úplná tma. Druhé dveře, kterými se kdysi šlo do sednice, se nedaly otevřít, za nimi už stála stěna nového domu, babička slyšela zedníky pracovat těsně vedle své postele, slyšela jejich řeči, řezání pilou a rány kladivem, vedle ní z jejich peněz rostl nový dům, těšila se na něj, její pole vykoupil stát na stavbu továrny a vojenského sídliště, dostali jsme devadesát tisíc, za její stodolu asi pět, za zahradu třináct. Všechno si s dědečkem sami pořídili, babička si brala dědečka proti vůli rodičů, nejbohatší nevěsta ze vsi syna chalupníka, s kterým by její rodiče neztratili ani slovo. Neslýchaná událost, vydědění a tak dále, odešli spolu do

města a vzali si nejlevnější domek, který se namanul. Dědeček byl voják z první války, uměl vyprávět jak kniha, pamatoval si jména obcí, kudy jednou prošel s trémem, v Srbsku, Chorvatsku, Uhrách, kde se co strhlo, jak mohl přijít o život a růženec ho zachránil před granátem, zapomněl ho někde, kde spali, a vrátil se pro něj, než přišel, kamarádi dostali přímý zásah, zbyl z nich sám. Přinesl si domů malárii a vadu na srdci, měl rád koně a babičku a proti její vůli si nesundal ani klobouk s hlavy. Když bral poslední pomazání, přiznal knězi i jí, že jí byl jednou v životě nevěrný. Babička se zatvrdila, neoblomná jako kámen. Zahodila celý předchozí život. Čtyřicet let pohody a štěstí šlo stranou. Neodpustila mu. Všechno, nebo nic, do dědečkovy smrti zbývalo ještě půl roku, ošetřovala ho, převlékala, ponocovala podle své povinnosti, jak to má být. Víc ne. Žádnou lítost pro něj. Když umřel, neplakala. Deset let pak žila ne jako vdova, ale jako žena, která neměla muže a neměla na co vzpomínat. Ani slovo o minulosti. Všechno, nebo nic.

Však ona si to probírala v hlavě, zatímco zedníci lezli po lešení a kladli cihlu k cihle, korunu ke koruně, dědeček je vydělal s nemocným srdcem při vození ledu, při tahání dříví z lesa, při orání cizích polí, aby mohli koupit vlastní, nakonec ho z jeho pole přivezl pan Vodák na našem voze, s infarktem, dědeček neudržel opratě v ruce a víckrát je do rukou nevezal. Ještě v nich pak držel knížky na posteli, konečně bylo dost času, než mu skleróza začala vymazávat z hlavy, co vlastně čte, Jiráskovo Temno jsme mu museli podložit, aby tak těžkou knížku nemusel držet, jen obracet listy. Dědeček měl rád knihy, když navozil led, dříví nebo obilí, do noci u nich stál pod petrolejovou lampou, která visela na stěně, nohu rozežranou bércovým vředem až ke kosti opřenou o židličku, aby tolik nebolela, babička se vzbudila o půlnoci a volala na něj Zhasni už, jenže ten příběh ještě neměl konec, kněžna si ještě

nevzala markýze, a dědeček četl dál. Moje matka pro něj zamlada půjčovala List paní a dívek a Hvězdu od kamarádek, dědeček jí a babičce četl večer romány na pokračování, Navždy tvůj a Světlo jejích očí, a dědeček, voják ze světové války, kterého jen růženec zachránil před granátem, který viděl v cizích zemích stovky mrtvol a krve, že by v ní vykoupal kobylu, vytahoval z kapsy kapesník a plakal, když se objevily překážky, než hlavní hrdinka stanula před oltářem.

Tak ti zedníci tohle všechno vestavěli do našich zdí a babička byla při tom, byla při tom, když se kopaly základy, když stěna s verandou a všechny čtyři zdi se hnaly nahoru, ale nic nikdy neviděla, slibovali jsme si, že ji vyneseme na židli ven, aby se podívala, v jak krásném, velkém domě bude žít, až se uzdraví, bude mít jednu místnost v přízemí, to jsme jí slibovali, vezme si tam svůj nábytek, bude koukat z velkého okna ven na hlavní třídu, jen co bude dům stát, jen co se uzdraví. Ale ona se neuzdravila a dům nestál ještě mnoho let, ještě tak dobrých sedm let po její smrti, to by se babička načekala. Její peníze došly a jiné se teprve musely shánět dohromady.

Šla jsem za babičkou. Chodí někde po domě, prohlíží si ho. Co to stavěli zedníci u její hlavy. Konečně to vidí na vlastní oči. Ale babička není ani v hořejších pokojích, ani ve sklepě, ani na půdě, ani v koupelně.

Jdu do kuchyně. Babička sedí na lavičce pod oknem. Ale už jsou tam dvě. Vedle ní skoro stejná stařena jako ona, i v tváři jsou si podobné, skoro k nerozeznání, i ta druhá má v obličejí zemitě červenou barvu, snad je to její přítelkyně odtamtud nebo sestra? Babička jich měla pět. Nejstarší ještě žije, ale babička s ní nemluví od pohřbu své matky. Ta babiččina sestra, než se k rakvi sešli příbuzní, spopadala všechnen majetek mé prababičky, všechny pe-

řiny, nádobí, nábytek, a odvezla si ho pryč na dvou vozech. Moje babička chtěla jen peřinu a zástěru po matce – tak to ostatně určila prababička –, peřinu proto, že ji potřebovala, zástěru na památku. Ale sestra jí nedala nic. Babička odpouštět neuměla. Milovala svou matku, chtěla mít něco po ní. Prababička se s ní smířila, s vyděděnou dcerou, když umřel Frantík, babiččín bratr a prababiččín nejmladší syn, padl ani ne osmnáctiletý ve světové válce. Zprávu někdo přinesl do vsi z vedlejší vesnice, kam to psal nějaký voják, a Frantíkova matka, moje prababička, běžela přes pole, přes potok, několik kilometrů klusem, aby se dověděla pravdu. Je to tak, řekli jí. Jejich syn ho viděl mrtvého. Prababička padla jako špalek. Když ho odváželi na vojnu ze vsi na žebříňáku s ostatními rekruty, podíval se zpátky po matce. Ohlédl se, ten se nevrátí, řekl tenkrát někdo. Neměl se ohlízet, řekla i prababička, když ji vzkřísili. Nejmladší syn, fotografie, na níž stojí s holou hlavou u vojenského kufru, visela v přístěnku, dokud jsme ho nezbourali. Teď je někde na půdě s obrazy Krista, Panny Marie a anděla strážce, jak vede děti přes lávku. Po jeho smrti peníze pro prababičku přestaly mít cenu, odpustila babičce, že je nevyvdala, a babička celý svůj život, když se někdo zmínil o Frantíkovi, se pokaždé dala do pláče. Vynesla ho, když byl nemluvně, z hořícího domu, zachránila mu život. Mrzelo ji, že se na jeho fotografii časem udělal flek zrovna přes oholenou lebku. Není ta druhá ženská vedle babičky její matka?

Nikdy jsem prababičku neviděla, ačkoli ona mne ano, zemřela po mém narození. Dožila se vysokého věku. Je to ona? Povídají si spolu něco potichu, abych to nemohla slyšet. Jsou si velmi podobné, musím dávat pozor, která je která, teď si dokonce přisedly, šeptají si do ucha a dívají se na mne. Je to něco o mně?, a kde jsou ostatní, kde je moje matka, proč nevíta svou matku, když je tady, kde je otec, sestra, všechny naše děti?

Sestra odešla, bojí se asi mrtvých. Ani já nejdu k babičce a nepolíbím ji, jak to dřív bylo zvykem, nepohladím po vlasech, které jsem jí v nemoci rozčesávala a vázala do drdolu, babička byla čistotná a každý den se myla, měla dva lavory, jeden na obličej a ruce a druhý na tělo a nohy, myla se, dokud se mohla hýbat, když už nemohla, myly jsme ji my. Hlavně moje sestra, to se musím přiznat, byla trpělivější, ovázala proleženiny a zasypala práškem, nafoukla babičce kolo na plavání, aby si na něm v posteli mohla přes den hovět. Ale já jí zas častěji česala vlasy a myla je v lavoře na obličej a ruce, ne v tom druhém, to se nesmělo splést. Děkala jsem to tak, aby babička viděla, že mě to nemrzí, i když mě to mrzelo někdy, potřebovala jsem běžet za holkama ven anebo potom za klukama.

Nepotřebuje babička učesat vlasy? Sáhla bych teď na ni? Je mrtvá, to vím, i když tu sedí, dívá se, povídá s tou druhou, je mrtvá, to je jisté. Vím to, zdá se mi tak o ní. Ve snech ji vídám v její staré kuchyni, mluvím s ní jako s živou, ale je mrtvá, to si přitom uvědomuju pořád. Vrátila se, do jejího mrtvého těla se vrátil život, ale není to živý člověk, je po smrti, byla jsem při tom, viděla jsem ji umírat a umřít. Tak jako dědečka. Celou noc, než umřela, jsem byla u ní, vím, co říkala ze spánku, z kterého už neprocitla. Umřela ráno v půl šesté, v neděli, tu noc jsme tam byli všichni, otec, matka, já i sestra, střídali jsme se na druhé posteli v sínce, někdo pořád u ní, zatímco ostatní spali na zemi v síni. Uprostřed noci se ozvala strašná rána, jak se to líčí v povídačkách o smrti, rána, co oznamuje, že někdo umře, vzbudila nás všechny, jen ne babičku, ta spala posledním spánkem a ten byl tvrdý, mluvila ze spaní, vyslovovala jméno mé matky. Je to jméno stejné jako moje, ale já vím, že to bylo její jméno. Babiččina jediného dítěte. Narodilo se jí ještě před svatbou a babička se moc naplakala. Nejdřív, pak už

ne. Matka byla hodná dcera. Babička byla taky hodná dcera, až na ten snátek. Taky bych chtěla být hodná dcera a mít hodnou dceru.

Nebojím se babičky. Kdybych věděla, že se nebude zlobit, změnila se možná, šla bych k ní a učesala jí trochu rozčuchané vlasy, i prababičce, jestli je to ona. Nebojím se mrtvých. Zlomila jsem ten strach, když jsem babičku uviděla mrtvou. Držela jsem ji v rakvi za ruku. Nikdo jiný. Ale já ji držela za ruku a líbala jsem ji na čelo, i když mi vadilo, že už bylo jistě plné jedovatých látek rozkladu. Chtěla jsem, aby s ní někdo byl tak dlouho, jak je to možné. Co kdyby ještě věděla? Opravdu už nic neví, kdo to může říct? Co kdyby viděla, že se jí všichni bojí? Že se všem stala náhle cizí jen proto, že jí netluče srdce? Chtěla jsem zlomit tu zbytečně velkou moc smrti, držela jsem babičku za ruce a políbila ji na čelo na rozloučenou, bylo to naposled, co ji kdo líbal. Byla jsem ráda, že jsem to já. U ní jsem viděla, že o vlastní nemoci se nesmí mluvit, dokud je dech v plicích, že bolesti se dají ukryvat, ať jsou jakékoliv, že den před smrtí je možné myslet na to, jestli nezmokne na louce seno a kolik dnes slepice snesly vajec. Ne že bych to dělala jako ona. Ale to ponětí mám od ní, jednou mi třeba bude dobré.

Máme ji vyfotografovanou v rakvi. Nesnesu ten pohled, nikdy se na ten snímek nedívám. Byl to nápad mé matky. Neměla babiččinu fotografii, nemyslela na to včas. Pak ji to mrzelo, pozvala fotografa, babička v rakvi vypadala ovšem strašně, ale to byla skutečnost, to mě neděsilo, jedno oko neměla úplně zavřené, nevadilo mi to, ale věděla jsem, že mi to bude vadit na té fotografii, uvidí to mé děti, až je budu mít, ty babičku nebudou znát, leda z té fotky, řekla jsem fotografovi – vemte ji z profilu, tak je hezčí. Když vyšel ven, dívala jsem se za ním záclonou toho vyříznutého okénka, neviděl mě, slyšela jsem ho opakovat mou větu sousedovi, tesaři, co měl vedle dílnu – vemte ji radši z profilu, bude hezčí. Chtěla jsem,

aby tam měla jen to zavřené oko, ale to jsem se mu neodvážila říct.

A teď jsou všichni pryč. Já a ty dvě sedíme proti sobě, já u stolu, ony na lavičce. Změnila se tam, žije si novým, jiným životem. Našla si tam kamarádku. Nebo matku. Co je platné, že se vrátila? Neřekla mi jedno kloudné slovo. Co od ní vím? Nic. Musím se spolehnout na vlastní zkušenost. Kde bude spát? V kuchyni spí otec, ve velkém pokoji matka a moje dvě děti, v noci se div nedusíme, co nás tam je, a v druhém pokoji můj muž, který trpí nespavostí. Ony jsou dvě. Kde je babiččina postel? a šaty? Něco ještě visí ve skříni, sváteční mušelínová halenka, černé puntíčkové šaty, kabát. Zástěry jsou tam také. Je třeba jít a schystat jí všechno. Zvykneme si zase na ni? Na tu, kterou jsme s pláčem ukládali do hrobu, po které se nám stýskalo tolik, že matka se bála o mne a já o ni?

ČEKÁNÍ V ZÁSTUPU

Dům První pomoci stál na rohu. Působil osamoceně, ve světlejším bloku byl nejstarší a nejponuřejší. Kdo si v tmavé oprýskané fasádě všiml písmen nad vchodem psaných dehtem, pomyslel na válku, nápis mohl pocházet z druhé i z první. Muž s bednou na rameni otevřel dveře a vstoupil.

Dům stavěli Židé. Cizí návštěvníky jeho vnitřek překvapil, chodba tvořila malé nádvoří v přízemí obstoupené dveřmi skladů a sklepů, k zaprášené skleněné kopuli vedly schody se zděným prolamovaným zábradlím, čas od času asi bílým, místy přecházely v pavlač. Řád v obrazci složeném z oken a dveří v patrech jistě nějaký byl, nebylo však možné postřehnout jej na první pohled. Divná a stará duše stavitelova tu byla ještě přítomna. Jeho spletité, v pravidelnosti si nelibující myšlení přebývalo ve vyčpělém vzduchu, ve vlhkých zdech, ve způsobu, jak se kámen kladl na kámen.

Muž stoupal s námahou nahoru.

Víckrát nevlezu do třídy, myslela si učitelka, která sbíhala po schodech dolů. Začínaly prázdniny. Představovala si, co by mohla dělat jiného: procvakávat jízdenky, prsty v černých rukavicích, skákat ze schůdků na trať porostlou potlučenou travou, prodávat v papírnictví. Odjet do pohraničí, stát na mokré louce, huby krav jsou tiché. Kostra rezavé dětské postýlky v potoce, kolem dokola umlký dětský pláč. – Před očima jí proplula propocená skvrna v mužově podpaží, měl silné opálené ruce. Přívěšek jejího náramku cinkl o zábradlí. Jako když se upustí peníz.

Venku vzduch žhnul; ulicí projelo kropicí auto, z asfaltu se vznášela pára. Přes tvrdé dlažební kostky chodníku přešla na mokrou, hladkou plochu. Aby na ní mohla setrvat co nejdéle, namířila, jak to šlo nejšíkmeji.

Po nohách vzhůru jí stoupalo vlahé vlhko. Připomněly se jí mužovy opálené ruce, vzduch zhoustlý slunečními paprsky: přesolené moře, položit se na ně nebo jím zvolna plout vzhůru k hladině ulice podél domů jako ryba.

Z otevřených dveří krámů sálalo vedro. Ze slunce i z lidských těl. Zákazníci nad pulty upíjeli z pohárů, jedli, trpělivě převraceli v rukou zboží. Jejich soustředěnost, upocená těla a předkloněné hlavy jí vrátily před oči obraz: močálovitá louka, lesklé šije živých krav.

Dveře – se skleněnými tabulkami – natřené namodro. Zlatá klika, stiskla ji. Knihkupec málokdy vylezl z kamrlíku za krámem. Jeho žena stála za pultem a odpovídala jí proudem vět, v nichž mělo zaniknout, že k stáru ztrácí paměť.

Učitelka chtěla sbírku básní. Doma v polici, s místem pro další, měla řadu knížek, některým nerozuměla a věděla, že nikdy neporozumí, přesto je občas otevřela na náhodném místě; jejich slova jí připomínala vlastní, bezvýznamné, snadno zapomenutelné zkušenosti. Kdysi v zimě šla bílou krajinou, nikde ani človíčka – slunce stálo nehybné, šedivé mraky je zakrývaly a odkrývaly, pohyby z dávnověku oživující slova *podsvětí, věštba*.

Knihkupec seděl z profilu za otevřenými dveřmi kamrlíku nad lejstry, mlčel, počítal nebo četl s tužkou v ruce. Krám byl v místech, kde ulice nabobtnala a rozdělila se do čtyř prstů, uprostřed vzniklé dlaně tvořily trojúhelník tři lípy a na udusané zemi pod nimi leželo pár slunečních ok, lípy byly staré a vzrostlé.

Zamířila do nejživější ulice. Hlavy chodců vynořující se z proudu v blízkosti jejího obličejů vzrostly a zpřesněly, jejich oči minuly její oči a ztratily se jí z mysli jako slova těch nepochopi-

telných knih; už si je nedokázala vybavit. Její pohled, poddávající se, nic nehledající, sjížděl s tváře na tvář, až se s bezdůvodným úlekem zastavil na jedině, známé. Byla to žena ze sousedního domu.

– Co maminka, zeptala se učitelka.

Z ženina obličej vystrčovaly oči v černých kruzích. V ústech nahoře i dole chyběla asi polovina zubů. Učitelka věděla, že její matka tady bydlí sama ve svém domku, ona s rodinou několik set kilometrů odtud. Matka onemocněla a zpočátku jí posluhovali známí, holič na penzi ji každé ráno posadil do křesla, svlékl promočenou sukni a vypral v umyvadle. Za nějaký čas nevydržela sedět v křesle a několikrát spadla na zem. Zatelefonovali to její dceři.

– Už sem tu dva měsíce. Pořád stejný, a jakou chuť má k jídlu. Věřila byste, že snědla devět švestkových knedlíků? Že schroustá kedluben? S jakou stařečkou nenažraností...

Vlasy po trvalé ondulaci odstávaly od hlavy a měly vzhled přerostlé ovčí kůže. Učitelka řekla, že její dědeček ještě půl hodiny před smrtí chtěl okurku. – Opravdu? ožila žena. – Jinak bych ji musela dát do útulku.

A co oteklá ruka, může to být od srdce?

– Je to od srdce, řekla učitelka. Když dědečkovi otekla ruka, šlo to rychle ke konci.

– Hm. Vidíte. Nemůžu u ní bejt věčně.

V oranžových manšestrových kalhotách pro celoroční nošení a v košili nikdy dobře vyprané vystavoval tělo slunci. Na lavičce v zámeckém parku. Pěkně upalovalo. Včely obletovaly zeleně rozkvetlý strom, zřejmě plný medu, jednoduchý život, k jídlu se vždycky něco najde. Koneckonců jako s ním, na zimu jedno sako

a k topení se nahledá uhlí mezi kolejemi na nádraží; chce to ale chodit celé léto.

S taškou na holi poránu nebo kvečeru každý den rázovat ulicemi. Na dlouhých nohách, odjakživa myslel, že ve stáří bude menší. Nepozoroval nic takového, a starý je dost. Třicet let od něj v lomu kamení jen lítalo, to už je pryč. Teď tak šetřit na funus. *Když ho žádná nechtěla, bílá s kosou vzala si ho.*

Lavice bez opěradla se točila do půlkruhu, zahrada stála na skále, olemovaná nízkou zídkou. Dole tekla řeka.

Holka s načerno nabarvenými vlasy a s unavenými podmalovanými očima dělala kolem něj na pánském kole osmičky, mohlo jí být tak patnáct. Občas zatáhla z cigarety, špačka podala jinému děvčeti.

Houf se jich kluků a holek, většinou malých, honil po trávníku. Pár jich nasedalo k němu na lavičku. Zapalovali si cigarety, střídali se o kolo, kroužili s ním po cestičkách a sjížděli po kamenných schůdcích. Povykovali, drmolili a překřikovali se. Strom do toho bzučel jako úl. – Chceš čouda, Franto? Nekouřil. Nechtěl. – Chceš si sject na kole teda?

– Zpívejte, holky.

– Jenom ty mě můj koníčku, Franto? Lezli po lavici a přes něj, dvě holky začínaly novou a novou píseň.

V rozježděném písku na cestičkách přibývalo mírně vlnitých čar. Byli v parku sami. Zelené ostříhané trávníky a v rohu, v plném slunci, kostnatá stařecká postava, obletovaná dětmi. Třepetal se jako holubi kolem staré sochy.

40 V ruce knížku nazvanou jménem zaniklé země se učitelka oklikou dostala zpátky k stinnému trojúhelníku. Na jedné z lip napříč

přibité prkno, dolní část byla po celé délce pomalována modrými vlnovkami. Z nich vykukovalo několik hlav, mezi nimi slunce s paprsky, písmena PLOVÁRNA 1 KM a šipka do ulice pro pěší, která vybočovala z dlaně jako palec vychýlený do pravého úhlu.

U moře, strávila tam kdysi několik dní, na černém písku se tělo rozpeklo jako buхта v troubě, v nesnesitelném okamžiku stačilo vstát, a vítr od moře, který při zemi ani nezavanul, začal ochlazovat spálenou kůži. Přešla aspoň do stínu na druhý chodník.

V Židovské ulici – nyní Hrdiny řeckého lidu Nikose Belojanise – svítila synagóga, dříve velice zchátralá. Nedávno ji opravili a natřeli narůžovo. Okna byla doposud anebo už zase rozbitá, děti je vystrílely prakem. Vadilo by to při bohoslužbách, ale v synagóze byl sklad stavebnin a koupelnovým dlaždicím, natož taškám na střechy déšť neškodil. Před vchodem, u kamenných schodů, stála lavička. Učitelka by si radši sedla na schody, které jistě byly chladné, ale posadila se na lavičku.

Průhledem bylo vidět na kopec za městem, na travnatou stráň. Nad ní se po všechny časy rýsoval proti nebi černý smrk. Teď ale ležela místo něho na svahu holá dobíla oloupaná kláda. Nepravděpodobné těleso, jako nenačatá cigareta nedbale pohozená v trávě.

Z domku odnaproti se vynesla Kozinožka, zvaná taky Lolinka. Na doopravdy tenkých nohách v černých punčochách si to namířila rovnou k učitelce. Měla pověst neškodného blázna.

– Krásný den, řekla. Mluvila spisovně. – Něco jste si koupila.

– Knížku, řekla učitelka. Podala ji Lolince. Ta si sedla na schod a obracela listy. Učitelka sledovala vlny v trávě na kopci. Dobře znala Lolčin obličej. Udivoval ji. Barva a hladkost jejích tváří – mohlo jí jít na sedmdesát – skrytý, stálý úsměv seděl ne v očích, ale

na nich a na čele. Zatímco stařecké obličejy spadají dolů k bradě, Lolincin byl obrácen vzhůru. Starý měsíc. Dítě, které zanedlouho umře na sešlost věkem.

– Nelíbí se mi to, řekla. Přestala listovat.

– Nerozumím tomu. Narovнала se. – Skáceli strom, řekla.

Učitelka si představovala Kozinožku, jak chodí ulicemi, zasněná, s poblouzněným úsměvem na hladkých plochách obličejy, s pozornýma očima, oblečená do pestrých šatů, s kloboukem nebo květovaným šátkem, v jejím oblečení bylo pokaždé něco nevhodného, co bilo do očí; zastavovala se, aby se za někým ohlédla, do rozhovoru se obvykle nepouštěla. Občas k někomu přistoupila s otázkou, na zdraví dítěte, na něčí smrt.

Teď už lidi moc nezajímala. Když jí bylo kolem padesáti, mluvilo se o ní častěji. Pozvala si do bytu malíře. Nebo instalatéra. Elektrikáře. Jakéhokoliv věku. Jakéhokoliv vzhledu, prostě nějakého muže. Zazvonil, ona otevřela, nahá od hlavy k patě. Dneska je takové horko, řekla.

Upliv sem si a vodošel, vylíčil to jeden z nich. Jeho věta se nesla městem.

Jednou večer jely spolu lokálkou. Vagón poloprázdný, učitelka seděla u okna a chtěla spát. Přišla Lolinka, posadila se vedle ní. Vadilo jí to, představovala si, že se s ní bude muset přes hodinu bavit. Ještě jí celkem neznala. – Odkud jedete, zeptala se.

– Napadlo mě, kde se potok vlévá do řeky, řekla Lolinka.

– Jestli mají obě vody stejnou barvu, jak daleko je vidět, co je potok a co řeka.

– Kdy ste tam jela?

– Ráno.

– A viděla ste něco?

– Ne. Je to stejné.

Moc se nerozpovídala. Někdy brzy vstává a chodí k potoku podívat se na vodu, když se rozednívá. Odjinud měla učitelka jinou informaci: rybář za zády uslyší hlas – Rybáři! – ohlédne se, a nahá Lolinka stojí mezi stromy. Potom obě usnuly.

Kdykoli učitelka zahlédne Lolinku, vidí třpyt na řece a staré nahé tělo otevírat dveře. Stará panna. Prý má ráda klavír, snad nějaký má, snad na něj hraje.

– Půjdem, řekla Lolinka. Vrátila knihu. – Děkuji.

Učitelka se vydala touž cestou, domy, ulice, starci pod lipami, v obráceném pořadí. Voda na prkně se dosud lákavě a modře čeřila. Namalované hlavy pluly po vlnách. Jiné, skutečné, nenamalované, ale přece – jak se jí zdálo – ponořené do týchž modravých, jen o něco průhlednějších vln, jak šla, se rytmicky houपालy kolem ní.

Ležící, odpočívající dav. Osvobozený i od přežvykování, i od myšlení: rozplácnutí, spálení, spící. Výkřiky, křik racků, třicet, pětatřicet stupňů. Louka pošlapaná bosýma nohama, kolem drátěný plot a řada kabin v místech, kde začíná les, obdélník uzavírala řeka. Hlavy ve vlnách.

Prošel dřevěnou branou kolem kiosku s nápoji. Vstup 1 Kčs. Neplatil. Znají ho, chodí sem každý den. Koneckonců na to nemá, kapánek malá penze.

Sedl si na oloupaný kmen. Tohle ještě neviděl, černé plavky, na bříše síť. Pěkné, a postava.

– To tě nenapadlo, oslovil ji, – že lidstvo tohle nemůže vydržet. Každěj má kolik dětí, tomu říkaji exploze, ale dyby nebyly stroje,

máchl rukou, – tydle by tady nebyli, makali by, a těžce – práce je metla lidstva, ale dělají za ně stroje. Jenže každéj má moc dětí, a to je jako v přírodě, čeho je moc, musí se to zničit.

– Si blázen, Franto, řekla žena v síťových plavkách. – Ty nemáš rád děti?

– Vo to nejde, nemáš rád, nemáš rád, proč bych je neměl rád, ale je jich moc, že jo, zničí se to válkama –

– Máš děti, Franto?

– Nemám, nikdy sem neměl, sem svobodnej – jenže všechno nemůžou udělat stroje, a moc spotřebujou – vono de vo to, najít látku, kerá ruší magnetismus, podívej se, čmáral klackem do pís-ku, – takový kolo, magnet by ho táh vzhůru, ale to by tam musela bejt látka, kerá ruší magnetismus –

– Pudu se vykoupat, že ty nejdeš taky.

Červené, bílé a modré trenýrky. Starší páni hráli nohejbal a leskli se potem. Vojáci, hnědá záda, bílé nohy. Naolejované dívky s černými brýlemi. Stoupl si k nim, pak si sedl. K té, která se mu nejvíc líbila. Pohladil ji po vlasech. Sáhł na červené plavky.

– Si sprosták, Franto.

Že ty nejdeš taky. Dal by si říct, studená voda, pak celej mokrej v sobě ještě chvíli držet ten chlad. U řeky vyrostł, v rybaření se s ním nikdo nemohl rovnat, ale plavat to ne, to mu nešlo. Když lovili sítě v hloubkách, vlezł všude, držel se sítě a odstrkoval ode dna dlouhým bidlem, ryby se pak na břehu pleskaly a byly cítit bahnem, rybáři ho, kluka mezi chlapama, popleskávali po zádech, Franto, šlo to dobře.

Revmatikové z místních lázní si rozdali pod vrbou karty.

Ani za nic by si nesedł s prutem, sám, hodiny se dívat na splávek, co z toho, vytáhnout rybu, zabít ji, upéct. Skoro nevěřil, že jsou to stejné ryby, které, kolena vedle kolenou, dvě řady naháčů

proti sobě chytali jen tak do rukou v tůních. Řeka ale lidi drží pořád. V létě. Vždycky je tu ke komu přisednout.

Svalnatý plavčík dokončil skluzavku pro děti a vzal do ruky kytaru. Dobře si vědom pohledů žen šel s ní přes louku a překračoval nehybné nohy. Na volném plácku se zastavil a sáhl do strun. Za několik minut se ztratil v kole zevlounů, ze kterého se ozývaly výkřiky a trylky, plavčíkův mručivý hlas, óda na volnost a slunce. Jeho vlastní skladba.

Mladík u stolku ze dvou prken pokyvoval hlavou. Student filozofie s dlouhými, jakoby naondulovanými vlasy. Kouřil a psal do malého bloku. V kalhotách a košili, se stužkou pod krkem. Přikyvoval starci, jenž ho získával pro svou myšlenku. Neznal žádnou magnetismus rušící látku.

Se zákonem málo dělat, hodně odpočívát, souhlasil.

– To ste trefil, mistře. Nečet ste Flauberta? Posláním člověka je ležet na zádech a koukat se na modré nebe.

– Dneska je odpoledne, řekla Vladěnka, – mohli bychom jít na věž. Do otevřených oken pralo slunce. Její vzpomínce, že tam někdy byla, musely být aspoň dva roky. Roztahovala po kanapi vyfotografované králíky, barevné přílohy časopisu *Náš chov*.

Babička si pouštěla do dlaně vodu z vodovodu a stříkala velké bílé kusy prádla. Stáčela je do tuhých válečků. – Děda ti dá, řekla.

– Musej se oslunit. Ačkoli jí bylo skoro pět let, špatně vyslovovala.

– Zmačkaný je nemůže dát do vitríny, co si myslíš.

Pak to spálím, myslela si, von to stejně nepozná. Co voči nevidí. Má toho v posteli pod hlavou stoh, a jak to jednou přečte, víc se do toho nepodívá. Ale vzít mu tak něco z toho! Před ním tedy,

jinak mu vždycky ubere odspodu nějaké číslo. Na zátop, kde by za chvíli měl hlavu.

Je to jeho slabost, spolek drobného zvířectva, krouceným písmem, redisperem psát plakáty, lepit do vitríny obrázky zvířat, všelijaké druhy; ale krmit, co si objedná, čistokrevné králíky s modrýma očima a nafouklé holuby s vějíři peří kolem nohou, to musí ona. Chcíplotiny, kdyby se o to nestarala, by ležely v králíkárně, dokud by je napůl neroznesli červi. Zato inzeráty studoval trpělivě, a těch knih, co už o tom přečet.

– Babi, je v Americe taky todle naše slunce?

Babička zaváhala. – No jaký by tam bylo jiný. Todle. Zůstalo jí to v hlavě: je slunce planeta? Náký planety sou, kolik. Nebo je jen jedna?

– Di si umejt ruce.

Holčička běžela do koupelny. Vrátila se s čistýma rukama: – Koukej, babi. Nastavovala malé dlaně.

– Dobrá. Chceš kafičko, nebo čaj?

– Kafičko. Sedla si ke stolu. Babička před ni položila na talířku třešňový koláč nakrájený na drobné čtverečky. Nalila do hrnku bílou kávu.

– Papej.

Z ampliónů se vylinuli Kubáňští kozáci. Městský rozhlas vysílal potřetí stejnou zprávu. Na sídlišti dnes bude kladen jed na krysy. Místa budou označena vývěskami. Upozorněte děti.

– Chceš jít vopradu na tu věž? Holčička začala vrískat a tleskat rukama. – Tak to by nás musel vzít děda, pudeš ho najít. Takový tisíce schodů, já bych tě tam nevytáhla. Budu to mít sama co vyjít.

Tenkrát tam s ní taky byli oba dva. Že si to to dítě ještě pamatuje. Jestli se neplete, opravdu to bylo odpoledne. Než se vrátí,

prádlo se rozleží, vyžehlí ho večer. Štrachala se ve skříni a hledala si jiné šaty.

Auta se hnala jedno za druhým. Silnice přezávala vpůli kopec posázený třešněmi. Dívka s vlasy světlejšími než její mladý opálený obličej sešla na ušlapanou jílovou cestu točící se nahoru po stráni.

Prohlížela si ledabyle sbitá vrátka z planěk. Jak se to otvírá? Byla to hodně zpustlá zahrada, vlastně jen kus ohrazené louky vbíhající do lesa. Ještě v ní sem tam stál nějaký smrk.

– Počkej, já ti votevřu. Po schůdkách scházel stařec, za lískami ho nebylo dobře vidět.

– Chceš si sednout? U stolku na zděné verandě stálo olámané křeslo. Domek byl malý a ve zdech se černaly praskliny. Nastálo by se tu nedalo být.

Před několika dny ho potkala na silnici. Nikdy s ním předtím nemluvila, ale znala ho. Říkal jí nazdar. Tenkrát ji ale oslovil:

– Modrá, chceš třešně? Měla modré plátěné šaty.

– Chci.

– Tak si sáhni. Obrátil se k ní zády. Na holi přes rameno visel režný bílý pytlík, byl plný. – Kdybys měla chuť, příd' támhle, ukázal na dřevěné domky a chaty na kopci. – Znáš mě. Prezident Ameriky.

Slyšela o něm, že míval kožešnictví a činžák na náměstí, ještě v něm bydlí. Nevěděl co s penězi, postavil si domek u lesa a napadlo ho rozprodat louku na parcely, k státní silnici postavil tabuli s půdorysem pozemků a nabídkou k pronajmutí.

48 Pozorovala ho, jak křížuje od stromu ke stromu vysokou travou a zanechává za sebou zplouhané cesty, hotové bludiště. Zalo-

žil Ameriku: domky začaly pokrývat kopec. Poloha byla nevhodná, do města asi tři kilometry a nic zvláštního ani pro odpočinek, dole hlučná silnice a voda jenom k pití. Pár lidí se tu usadilo nastálo a ostatní si sem jezdili uklidňovat nervy, v nové hospodě se zastavovala procesí k Vojtěchu a milenci k přenocování. Proslavily ji kravály a osada dostala své jméno.

- Kde máš muže, Modrá?
- Nemám. Nebyla to tak docela pravda.
- Kolik je ti?
- Dvacet.

Pak se upamatoval: – Pod sem, natrhej si. Já to stejně nejím.

Překračovala suché černé větve v trávě pod kmeny. Třešně byly příliš vysoko, dole bylo umění nějakou najít. Do tohohle domku si vodíval ženské, prý jim dobře platil. Před znárodněním si sem nanosil spoustu kožešin, podle lidového podání tak za půl miliónu. Pár let strávil ve vězení.

Občas se mu podařilo utrhnout třešeň, podával jí je. Byly blede a vodnaté, nahoře se temně červenaly. – Poslouchej, zavolal, hlas měl významný, slavnostní – jsi na návštěvě u prezidenta Ameriky. Obrátil k ní zjasnělý obličej, kolem očí posetý tukovými zrnky.

– Ano, řekla. Musel asi doopravdy hodně platit, byl-li už tenkrát takový. Sjela pohledem do údolí a zpátky na sluncem ozářený svah. Bylo tu blízko k obloze. – Máte tu hezky, řekla.

Pod nimi svištěla auta. V zatáčce mizela za kopcem. S randálem a rychlostí; jako neviditelný chvost za nimi vířilo všechno, co ti u volantů mohli mít, k čemu se řítily, ale co tady se dávno slehlo pod zem anebo vtáhlo do prasklin zdí: přepych, peníze, ženy.

Et nemo, et nemo. Et nemo, et nemo. Hlasy zpěváků na kůru, řídké jako vlasy na jejich lebkách, smývala dunivá vlna basu bývalého ladiče pian, pašijového Piláta a otce dvou synů, ladičů pian – vzdorovalo mu jen několik pištivých ženských hlasů.

Rakev stála na prostranství mezi oltářem a lavicemi.

Byla zaspána květy, růžemi z papíru a vonícím chvojím. Nosiči, po obou stranách po třech, odkláněli hlavy. Vedro, v tuhle odpolední dobu snad nejprudší, proniklo jen k chrámovým dveřím, ale mrtvola ležela tři dny v márnici, a už se rozkládala. – Kostnatý a docela bílý stařec, hlavní pozůstalý, manžel zemřelé (služebnice Pána našeho Antonie), otáčel z první řady neklidně hlavu k otevřeným chrámovým dveřím – stále ještě jimi vcházeli opozdílci a na kamenné dlažbě u vchodu zanechávali rozšlapané bílé květy akátů nanesené zvenčí – po jeho boku seděli tři jeho synové, velmi mu podobní, tytéž kostnaté, kostrbaté tváře, za nimi jejich ženy s kupou znuděných a cestou bůhví odkud unavených dětí; jedno z nich spalo s hlavou opřenou o lavici. Smilujte se nade mnou, aspoň vy, přátelé moji – modrobílá Panna Maria se usmívala z výklenku a žena v černých šatech nahlas zaplakala, nebyla příbuzná – po mrtvé krom muže ani příímí příbuzní nezůstali, jen samá cizí krev, vdala se v padesáti za vdovce s čtyřmi syny. Plačící žena v černém před časem pohřbila muže a vzpomínky byly čerstvé – neboť ruka Páně dotkla se mě, dotkla se mě ruka Páně –

Jak nosiči zvedli rakev a průvod se hnul ke dveřím, děti ožily, spící děcko nebylo možné probudit, a otec ho proto nesl podepřené o rameno. Teprve nad hrobem se ukázalo, že na pohřeb se sešlo vlastně dost lidí. Starce, zjevně potěšeného, to přimělo říci několik slov: – Děkuju vám všem, přátelé, kteří jste přišli nebožku vyprovodit. – Až se budou třásti nebesa i země, zpíval ladičův pilátský hlas a na rakev už dopadaly hrstě hlíny, stařec vyčkával

a nevěděl, zda už má jít, anebo ještě ne, ohlédl se a do očí mu vhrkly slzy. Od vrat přicházel poslední pohřební host, nejstarší z jeho čtyř synů, Josef, bydlel v pohraničí a neviděli se léta, přijel pozdě, po mši a po pohřbu, ale byl tady: dojatý stařec se dal do pláče a z radosti ještě přihodil nebožce na rakev pár hrstí hlíny, pak si prorazil truchlícími cestu k synovi, objal ho a políbil vřelým otcovským polibkem. Drže se s ním pod paží, odváděl ho ze hřbitova do prázdného domu.

Žena v černých šatech se ještě modlila nad hrobem svého muže: Smiluj se, smiluj se, Pane. Zdravas Maria. Krůpěje potu jí stály v obličejí, měla žízeň. Utřela si tvář kapesníkem a vzpomněla si, jak jí při cestě průvodem kolem hospody na rohu padl do oka nápis za sklem PIVO LIMONÁDY. Až půjde ze hřbitova, dá si tam něco k pití.

Prodírali se zelenými tyčkami s listy velkými jako dlaň, které jí sahalý po nohách a bocích. Když došla ke kraji pole, otočila se a hleděla zblízka do tisíců mladých, neuzrálých obličejů slunečnic. Slyšela, že on uvnitř ještě chodí, slyšela šustění a dřevěné praskání stvolů. Chtělo se jí ponořit se zpátky mezi ty tenké vysoké tyčky, najít ho v nich, chytit se ho a nepustit. Shodit ze sebe modré plátěné šaty potem přilepené na tělo a potopit se s ním do příjemného vlhkého chládku a šera, kolem stvoly slunečnic jako chalupy na mořském dně.

Ale neudělala to. Měla dost času a trpělivosti prodlužovat si tu radost: čekat, mít všechno před sebou. Cítila, že se tak pevněji připoutává k věcem, pevněji na nich ulpívá, že se napíná jak laděná struna, ještě kousek, až vydá čistý tón. Mám čas, počkám, já nespíchám, najdu si ten pravý okamžik, tu chvíli, já ji nepro-

pásnu, protože o ni tak stojím, protože mi o ni tolik jde. Já dobře vím, že to není tato chvíle, nepoložím se do chaluž mořského dna a nenechám si přes sebe převalit oceán, i když ďábel je po ruce a fouká do trav a do žit, lechtá mě po nohách stéblem, kývá hlavami slunečnic; ale ne, já nechci –

Ještě pořád bude přede mnou ten okamžik, ta chvíle, já ji nepropásnu, já se znám. Je mi dvacet, mám čas, je mi dvacet, zní mi lákavě to šumění moře, ten třesk: počkám.

– To byl muj poslední fúnus. Řekl to nahlas. Nikdo ho neslyšel. Na kraji města se shlukl erár, kasárna, jatky, budovy zrušené továrny, mezi nimi i velká prázdná stodola užívaná jako sklad, čekala na zboření. Něco už se tu stavělo, místy byla na velkých plochách srýpaná země a jinde hromady šterku se valily až do silnice.

Sám sebe ani neposlouchal. Z úst se mu linuly vzdechy, mlskání. – Mámo, jo. Nojo. Suchá šedivá postavička se potácela, jak muž usiloval držet rovnováhu, jednou rukou k sobě tiskl balík v zakrváceném papíru. Koukal z něj kus masa. Šedivé vlasy mu klesaly v chumáčích až na čelo, brýle měly na jednom oku matné sklo.

Z kasáren vyšli tři vojáci.

– Slečny, počkejte na nás.

Tři dívky u stodoly se zachichotaly, ale otočily se k vojákům zády a daly se prašnou cestou k městu. Vojáci zrychlili krok.

– Slečny, neutečte nám. Rozběhli se po cestě. Dívky mezitím zmizely za haldami.

52 S ženskejma už to zkusit nebude. Teď si sám vaří, meje nádobí, to až když nemá v čem postavit na polívku, a taky nevaří

rád, leda tak najednou na kolik dní, a v bytě je sajrajt. Kdyby to tak teď všechno viděla. Sprubnul to s jednou po její smrti, utekla a děti od té doby domů nepřijely. Snažil se přetáhnout papír přes maso, lezl po kupách štěrku a opakoval si: – Todle byl poslední fůnus.

Ale nenahal si to, věděl, že to nebyl poslední fůnus, zas půjde přes město v čele průvodu, zas bude řadit pozůstalé, dohlížet na nosiče věnců, určovat, kam co položí na hřbitově. Teď rok před penzí. Kam by šel. Že to tenkrát bral. Připadal si směšný se svou černě oděnou postavičkou, ve fraku a v černém klobouku, zdálo se mu, že všichni v průvodu to vědí a dívají se na něj, i nejbližší pozůstalí, místo vzpomínek na nebožtíka myslí na něj, na jeho slaboučké tělo, vážil přes padesát kilo, před ním správce pohřebního ústavu byl chlap jako hora, moh to bejt zápasník. Umřel na průdušky. Mít takovou figuru, šel by jinam, kopat vodovod, do fabriky, kamkoliv, s takovou postavou by si mohl vykračovat na pohřbech před zraky celého města. Lezl po kolenou, papír se mu sesmekl a vítr ho kus poponesl.

Nehonil se za ním. Maso si přehodil přes loket a vypoťácel se na cestu. Z hospody do hospody vždycky dobře trefil.

Byla by vynesla stůl do zahrady. Mohli tu povečeřet, ale roztahovaly se bouřkové mraky. Smířila se, sejde z toho. Byl by to večer jako dělaný pro posezení, studená večere, plátěný ubrus, sifónová láhev. Co všechno už tady kvete, každý zákрут žlutých cest jako by významněl péčí, již mu věnovala. Čeho si zvlášť cenila: živý plot kolem, prorostlý psím vínem, dělal ze zahrady místo vytržené z nepříhodných souvislostí; na podzim se tenké hadí úponky plazily až k záhonům a olizovaly je rudými jazyky.

Spokojenost v ní proudila a kolovala jako míza stromem, dům, ranní pohled na stíny za keři, úspěchy obou synů, dobré zdraví její i mužovo, zadostiučinění, že se před penzí stal ředitelem továrny za městem, i když dnes už napůl rozbourané; cítila, že se jí stojí v chrupajícím písku pevně a jakoby nízko při zemi. Útržky z minulosti – podívovala se, jak z její paměti zmizely týdny a měsíce, události, které jako by se nestaly a jiné v neproměnné podobě opanovaly širší místo, než jim příslušelo, zůstaly v ní už trvale, kdykoli pohotově nabýt původních barev; jen stíny smutku se za nimi prodlužovaly, jak ubývalo života jako slunného dne – proplétaly se s tím, co viděla kolem sebe, s vypletými záhony jahod a květin, byla to její práce, celého dnešního odpoledne, s hromádkami plevele a drnů na cestičkách, než spustí déšť, musejí zmizet, s utkvělými myšlenkami. Co se jí nasmáli, znovu a znovu, smějí se i dnes?, když se vdávala, chtěla vlečku pět metrů dlouhou, měla ji, omotala se kolem kol kočáru, strhla jí klobouk s hlavy a táhla ji ven z vozu. Zastavte, zastavte, smích. Narodila se v dřevěném domku s kamenným přístavkem, obehnaným děravým plotem z prken, jako dítě jím prolézala, za dvorkem byla zahrádka s trávou pro králíky, pro kozu obsíkali stoky a meze – měla za to, že každý dům se zahradou je vila, byla pyšná, že bydlí ve vile, chlubila se tím. Začali jí říkat Ela Vila.

Po narození prvního vnuka sestavila jeho rodokmen, dala jej vytisknout na bílé karty a v obálkách rozeslala příbuzným a známým. Ty, které mohla sama navštívit, jím podarovala osobně. Prodavačka v obchodě, kam chodila kupovat potraviny, jí obálku vrátila, že ji to nezajímá: – Jste všem jasný blázen, řekla.

Odklízela hromádky plevele. Na zahradě opravdové vily, kterou jí koupili synové. Než skončila, vzpomínky prostoupil klid nastupujícího večera, oblažující přítomnost živého plotu, úzká

šterbina mezi obzorem a mraky, v níž se povalovala dosud žhavá koule slunce.

Náradí odnesla do altánu. Přelétla ještě pohledem po nízkých jabloních, vypletých záhonech a kamenných vázách s muškáty. Vše bylo v pořádku, vše bylo na svém místě. Nic neodpuzovalo její oči. Ela Vila, matka dvou dospělých synů, všem jasný blázen, vešla spokojeně do domu.

Hnědá, karbolou nově natřená vrata. Kostrbatá písmena KLÍČE U MATĚJE LIMA KE SVOBODĚ 13 HROBNIK, bílou křídou, se skvěla mezi několika přesnými otisky kopacího míče. Do rozpadávající se kamenné zdi pralo slunce. Stromy nad ní kolébaly větvemi a stíny přecházely po vydrolené omítce jako vlny po hladině. Listí v korunách stříbrně šustilo.

Zapomněla na žízeň. Bez ohledu na křídový nápis vzala za železnou kliku. Žije v městě tolik let, ale tady nebyla ještě nikdy. Dveře zaskřípěly, vešla, staré husté stromy vysázené do čtverce se tísnily kolem zdi a uprostřed na volném plácku starý muž sušil seno.

Stařec a ona byli jediní živí v těchto zdech. Viděla, že není nadšen její přítomností, přesto začala přecházet kolem hrobů.

Nejnovější byly patrně černé náhrobky z hlazené žuly. Nápisy na nich byly většinou německé. Četla si podivná jména, Char Ne-felesová, Emanuel Košerák, Markus Šmolka, Dr. Mojžiš Blán. Nízké kameny na zapadlých hrobech, asi mnohem starších, se ztrácely v kopřivách a malinách. Velké zrající vábivé plody, chlupaté jako housenky. Dostala se do místa, odkud nevěděla kudy kam.

Napadlo ji, proč je hřbitov tak zanedbaný. Pokud věděla, po válce se vrátili jenom dva Židé, a i ti už asi byli mrtví. Leda by

přijel někdo odjinud a vyzvedl si klíče u Matěje Lima, v ulici Ke Svobodě.

Ve zdi spatřila stará rezavá vrata. Dřív si jich nevšimla. Opřela se do nich, povolila.

Hrobník ji nevraživě pozoroval.

Sešla po kamenných schodech a zapadla po pás do zeleně. Pomníky tu byly jen šedé, nízké, s hebrejskými nápisy. Jeden na druhém, další desky stály opřené o zeď. Odhrnula trávu: dobře znatelný vysekávaný nápis. Písmena nahoře a dole silná, uprostřed zúžená. Nerozuměla. Neuměla to přečíst. Narodil se, umřel. Nebo to nebylo jméno?, bylo to snad něco takového, jako četla před chvílí, o zrak tě oloupil osud zlý, žes po léta neviděl choti ni synů?, a přece jsi věnoval jim život celý, hojně rad a laskavých činů?

Nezdálo se. Deska byla chladná a věčná. Věčná, ale nic nevyzradila. Snažila se uhodnout, co znamenají ta zřetelná, dobře čitelná písmena, jimž věk neuškodil, ale ať se namáhala sebevíc, ani o krůček nepronikla k jejich smyslu. Neznala písmo ani svět, o němž promlouvalo, jeho obřady, hříchy a zákony, jeho myšlení. Byl jí uzavřen, jako by to ani nebyl lidský svět. Bytostí jí podobných. Byl neprostopupný, neproniknutelný, jako kterýkoli jiný, cizí život.

Prodírala se zpátky. Do těchto míst nikdo asi léta nev kročil. Zavřela za sebou železná vrátka. Hrobník doobracel, teď dával seno do kup, dlouhé bílé vlasy mu čechral vítr. Bylo jí hloupé přejít beze slova kolem něj.

– Byl ste nemocnej, řekla.

– Ted' už zas můžu.

– A co to bylo?

– Infarkt.

– Aby vám to nezmoklo, řekla. Všimla si, že na dosud jasné obloze vyvstávají mraky. Přimělo ji to ke spěchu. Měla před sebou příjemný cíl, sklenici studené limonády.

Z lákavé představy ji před hřbitovem vytrhl omšlý muž v nápadné, strnulé póze. Opíral se o zábradlí, byl k němu bokem, ale železnou tyč svíral ze všech sil. Obličej i ruce mu kroutila křeč. Hlavu zvrácenou zpátky, stál s obnaženými zuby, s ústy dychtivě dokořán rozevřenými. Jako by z nebe přicházelo blahodárné osvěžení, jako by už začaly padat první kapky.

K plechové skříni s bílým inventárním číslem – emailovou barvou na ní bylo napsáno D 64816 – otočila opěradlem staré kožené křeslo. Z hrnku stoupaly páry, sedla si a vzala ho do rukou. Vůně jako by procházela kanály uvnitř hlavy, až narazila na stěnu, po níž klouzala dolů na jazyk.

S novým zájmem se zadívala na dokončený obraz. Snažila se vidět ho nezaujatě jako neznámou práci, ale nedokázala to. Představovala si výstavu obrazů, jimiž mohla pokrýt už kolik stěn, lidé přecházejí od jednoho k druhému, prohlížejí si je, listují v katalogu – mohla by v něm říci pár slov o svém díle, co by napsala, že nakonec bude malovat jiné obrazy? Před rokem by nenamalovala ani ten na stojanu, je to útěcha?

Ve chvílích klidu, kdy byla schopna nezaujatosti, ne z trpkosti nad nezdarem, myslela na svoje neumění, jako se myslí na smrt. Na pokažení lásky myslela taky jako na smrt. Je-li smrt nejuplnějším selháním života, neumění a neláska se jí mohou blížit. Ne rovnat, protože málokdy vezmou všechnu naději. Vezmou-li ji, zbývá poslední, smrt.

Napila se kávy ze šálku. Smrákalo se. Aspoň v téhle přestavěné

závodní jídelně, vlhké a obrácené na sever; položila hrnek a přistoupila k oknu.

Nosila si domů kameny, větve a trávy a stavěla je proti světlu, v němž vynikly, o Vánocích vybalovala z papíru zelené jmelí, vyhodila je, až když se rozpadlo, měla za to, že po čase něco z těch základních, neodvozených a nic nenapodobujících přírodních tvarů k ní pronikne a podřídí si ji, jako si vysoká štíhlá těla černochů v rovníkové Africe uzpůsobil tanec a práce, že nakonec bude umět dát svým představám úlevnou, nic nepředstírající podobu nutnosti, jakou má dubový list. Věřila v některých okamžicích, že tomu tak bude, jednou, později, ale teď v ní nebyla ta poctivost, zákon přírody, řád. Jen zmatek a nechut', když to, co malovala, o co opírala naděje, bylo špatné.

Za velikou plochou skla drobně přšelo na tmavý dvůr. Déšť padající do trávy byl asi teplý teď v létě. Z hořejších pater prázdné budovy bylo slyšet, jak si uklízečka zpívá.

Jako by se dívala na centimetr nebo na hodinky, viděla před sebou svých dvacet osm let. Osmadvacet roků, minut z hodiny, byl znatelný kus. Přibývání let měla za svoji nejskrytější záležitost, neměla chuť připomínat si ji, natož sdílet s ostatními – proč?, snažila se vysvětlit si zábranu, jejíž existenci objevila, a překvapovalo ji, že ve změti pocitů nejjasněji rozeznává zahanbení.

Bránila se myslet na své stárnutí, ale v některých momentech – jak tu stála u okna, když slyšela sladkou, vtíravou hudbu anebo, nejčastěji, když se náhle vytrhla z hlubokého spánku – skutečnost vystoupila tím ostřejší. V dětství ji děsily změny dějící se s lidmi, staré postavy a obličejové byly znetvořené, zkomoleniny původního vzhledu, v logice pohádek ošklivost souvisela se zlem, ale co se jí dotýkalo víc: byl to předobraz její vlastní budoucnosti, nemohla do ní nevcházet každou hrou, každou dobře přespanou nocí.

Sama teď stárla a odchylovala se od normálnosti, již pro ni bylo mládí, a ne-li krása, tedy aspoň ne ohyzdnost. Z toho plynul její pocit vzrůstající výjimečnosti, nepatřičnosti toho, čemu víc a víc podléhala, jenž ji roztrpčoval a činil ostýchavou k druhým.

Udivovalo ji dříve, že lidé ve stáří nejenže dobrovolně žijí dál, ale jsou i bezstarostní a veselí. Oni nevědí, že umřou? Jak to, ptala se, že čekání na smrt – už blízkou – jim nebere bezstarostnost a radost?

Dobře rozpoznávala hranici, za níž začínal fyzický úpadek. Ona sama teď za ní byla několik let. Otázky z dětství – oni nevědí, že budou ležet v rakvi, v rozpadávající se rakvi, sami se rozpadávající na hřbitově pár kroků od hlavní ulice? a že než tam budou ležet, musí si pro ně přijít smrt?, co budou cítit, až budou umírat?, co je při tom bude napadat? – v ní ležely níž a níž, vrstvila přes ně všechno jiné, aby zůstaly vespuďu, u dna. Neodvažovala se postavit je do světla. Zdálo se jí, že by jí pokazily všechno, lásku, malování. Ale nebyl to důvod, napadlo ji teď poprvé, že se jí nedvedlo ani jediné?

Ozvalo se tlumené zaťukání. Za skleněnými dveřmi stála postava rozplizlá do vodorovných řádků.

– Pojď dál. Políbila ho na tvář.

– Ukaž.

Přehodila přes obraz zamazané plátno. – Nedívej se na to.

– Ukaž, dyť to zkazíš. Sundal plátno. Pozorně si prohlížel obraz. – Už si namalovala horší. Prší tam, podívej se, jak sem zmoklej. Něco sem postavil na vaříč.

Zamkla. Uklížečka nahore ještě zpívala. Klíče dala do vrátnice.

Na tenké nohy v černých punčochách – věděla, že se jí pro ně posmívají – si Lolinka obula staré prezůvky, které bratr nosíval ještě ve Vídni. Měla na sobě gumový plášť a u krku šátek s cipy ven přes klopy. Sundala z věšáku černý deštník.

Ještě bude dobrý. Omyté ulice pod zataženým nebem se třpytily ocelovou šedí, málo lidí, strach z deště a mokra je drží v barácích.

Dusila se v domech. V polích, kde nepotkala živou duši, snášela samotu: člověk jde travnatou cestou v parném létě, vítr, ptáci, cvrčci, praskání obilí, slunce na kůži, všechno poutá některý z jeho smyslů, je rozpuštěn v tolika věcech, v prostoru, cítí se prostoupen, proniknut, naplněn, i dešti zvykla. Jako mladá holka kdysi za prudkého lijáku vyšla na ulici na okraji města, byla-li to ulice – domy stály po jedné straně jílové cesty a po druhé se vlnil ovesný lán. Brouzdala se kávovými kalužemi a voda se lila z otevřeného nebe, valila se stokou porostlou vysokou trávou, zvláštní pocit – cítit stébla v proudu pod nohama, spíše nepříjemný, jako červi nebo hádci; bála se blesků, ale blízkost domova našeptávala bezpečí.

Usilovně hledala radost nebo aspoň zapomnění; rozptýlit myšlenky v krajině, jít lesem ztracená jako brouk v trávě, plynout ve vlnách potoka, které hypnotizovaly její zrak. Co zemřel bratr, potkalo ji málo překvapení, nemohla čekat ani, že by ji někdo navštívil. Měla dost času, seděla hodiny na skále, kolem níž se točily víry a šplouchání vody ji unášelo do jiných míst; ani to nebyl vídeňský byt na živé ulici, otec, matka, bratr na začátku herecké a zpěvácké kariéry, její dávné mládí, ale jakýsi jiný život v jiném světě, příběhy z knížek, filmů a snů, zámek v horách, dům na skále nad mořem, dvůr vysypaný pískem a ohrazený kamenným zábradlím, přes něj se nakláněla, stolek, kam jí kdosi – dcera? muž? – přinesl svačinu a kde v bílých šatech pila čaj ze žluté konvice.

Prošla úzkou brankou ve staré baště, na noc se zavírala, zpátky tudy nemůže jít. Stará továrna a budovy jatek, obehnané cihlovou zdí. K poslední z nich sahal cípem řídký les, pole a louky za ním se táhly k okolním vsím.

Večer po dešti, v pováleném obilí, v zablácené cestě, v nízkých černých mracích; rozhlížela se a vyčkávala. Jenom tady do ní vstupoval klid, z blízké oblohy, ze vzduché hladiny oranice. Jenom tady, myslela si, bych uměla s trpělivostí stát v zástupu čekajících, na konec stáří, na svoji smrt.

Přes tolikeré vzpomínky, na několikerou smrt. Na první, babiččinu: umírala v místnosti s čtvercovým okýnkem, které se neotvíralo, vešly se tam dvě postele, skříň a schody na půdu, poslední rok odtud nevyšla; její slova: – Já se ti ráno probudím a vzpomenu si, že jsem nemocná, a já jsem tak ráda chodila poránu na trávu, síct meze; děti z okolí přitahovalo nehybné okno domku, dívaly se skrz sklo a křičely na ni – Babo, vstaň z té postele, poslední noc nebylo možné se s ní domluvit, spala, probírala se, ale neodpovídala, jen dvě slova jasně vyslovila, Anna, Anna, myslela matku, svou dceru. Třicet čtyřicet let od té doby, jako den.

Jeden po druhém. Vzali s sebou každý díl toho, co dohromady byl její život. Bylo pozdě na jiný. Stála na břehu proti vsi za řekou, nikdy v ní nebyla, šlo se tam dalekou oklikou, jen přes řeku by to bylo velmi blízko. Dívala se, jak vyšlapané cesty vedou od vody po stráních vzhůru, za plůtky viděla zahrady rozložené v místech, kde nebyly skály ani les, z komínů se kouřilo, ale nespatriła jediného člověka. Ani jediný pohyb nevyvolala na druhé straně její přítomnost. Uprostřed řeky stálo cosi ve vlnách; byl to ostrůvek, nebo zaklesnutý padlý strom?

Což je tomu jinde jinak, musela si říct, cožpak jinde vzbuzovala nějaké dění, byla snad účastna jakékoliv příhody, která by se

mohla honosit smyslem, když to, co lidi svazovalo v spletitých souvislostech, příbuzenství, práce, láska, ji nepoutalo s jedinou bytostí, s nikým?

Obrátila se k městu.

Místy mlha mléčně zakrývala mnohočlenný shluk geometrických tvarů a ploch. Na okraji, v opačném směru, než přišla, stálo sídliště. Růžové, zelené a žluté barvy, přidávané do špatných omítek, časem opršely, zašly. Kvádry s rovnými střechami zdobila z dálky jednostejná šed'.

Muž kráčející v dešti po chodníku máchl rukou, a v ruce jako by najednou držel bílou kytku; máchl podruhé, a obraz za oknem jí zrealněl, zdánlivá kytky zůstala viset na skle. Bílý plátek květu, který přilepil na mokré okno vítr. Seděli proti sobě a večereli.

Nalil jí pivo do vysoké sklenice.

Dojedla, přitáhla si křeslo ke gauči a položila si na něj nohy. Sáhla po sklenici s pivem, viděla zároveň na ulici i do mužova obličje.

– Já ti rozumim, řekla.

Poslouchala ho, jak mluví, jeho slova, ne v celku, ale jednotlivě – staré lidové písně, nové odrhovačky – dupou, křičí a zpívají, tři soubory, jeden zahraniční –, vnímala jen slova, která zvláště zdůraznil, a myslela si: existuje žena, která by mi o tobě mohla vyprávět, nebo je jich víc, to je malý rozdíl, teď, v tomhle momentě, co mi to říkáš, si ji můžeš představit, v duchu ji někdy vidíš a ona někdy pomyslí na mne jako na tvou ženu a *jak*, můžeš mě s ní srovnávat, v můj neprospěch, a když v prospěch, ještě hůř –

Shrnul svou myšlenku: – Nakonec to byl nečekanej úspěch.

Kývla na souhlas.

Děšť lijící se na sklo přes dočerna nasáklé stromy posunoval bílý plátek níž a níž k rámu okna.

Ať ji čeká cokoli, z čeho měla strach, mělo by se to stát na tomto místě. Dokud šla tam, rovný prostor před ní ustupoval, plochy obilí, tráva, oranice. Na obzoru kaplička, k níž nikdy nedošla, uchované tajemství. Směřovala k středu toho prostoru, ze všech stran větší a větší volno. Myšlenky čím dál nejasnější se nakonec rozplynuly úplně. Postupně se ztrácela ve věcech, které ji pohltily, tak jako je pohlcoval její zrak. Stala se kusem toho, co bylo kolem ní. Byla voda, kámen, pták. Jestli něco cítila, pak jenom jakousi holost a jednoduchost, kořen všeho. Nebe, vítr, klid.

Návraty zpátky – dnes i pokaždé předtím – byly jiné. Město se nehnulo ani o píď, neustupovalo. Jak se k němu blížila, vyvstávalo před ní pevnější a určitější. To ona bude ustupovat. Cesta tam, splývání, se obracela v opak. Okraj města znamenal náraz; vpředu vysunutý první dům se zahradou, za ním ještě pole s popelíci se slepicemi, pak souvislá řada domů. Ještě ji neopouštělo dřívější vytržení. Každý člověk ji překvapil a zaujal. Muž před domem prosíval písek velkým sítem, žena ve chlívků za plotem kydala hnůj dvojici tučných vepřů, kteří ryli na dvoře rypákem v hlíně. Nádražák s kolem, chlapec s raketou se vracel z tenisu. Vnímala ostřeji než jindy podrobnosti, za otevřenými vraty stařena shrbená až k zemi překlíčkovala dvůr, opírala se přitom o košík jako o berle či o hůl, hbitý šedivý pavouk – má své povinnosti, nese trávu králíkům nebo čemu.

Ještě jí ale unikalo to hlavní, smysl všeho. Trvá, než pochopí, že z písku bude omítka, že králíci musí žrát a prasata ležet na čisté slámě, a to že je ten účel, smysl. Jak prochází ulicemi, je jí vše čím

dál jasnější a čím dál míň ji to udivuje. Je čím dál míň čímkoli mimo sebe, je čím dál míň sama sebou. Na náměstí se postaví před výklad se zeleninou, a už se, táž bytost, se zájmem v šeru dívá, jaká je teď cena na cedulce u kvěťákových hlav.

Pozorovala ho, jak si svléká propocenou košili. Muž, kterého v poledne potkala na schodech, byl mladší a hezčí.

Dlouhou dobu všude potkávala samé krásné lidi. Ošklivé vůbec nevnímala, teprve později přišla na to, že je v davu pohledem automaticky přeskakuje. Mužů si všímala se soustředěností, kterou věnovala málo věcem. Prohlížela si neznámé obličejce a postavy, srovnávala je a rozlišovala. Z hezkých vybírala ty nejkrásnější. Těšilo ji dívat se na ně už jenom z těch důvodů, pro které měla ráda určité květiny nebo stromy. Měla za samozřejmé, že takovou radost jí bude působit i její příští muž.

Byl opakem všeho, co se jí kdy na mužích líbilo. Nikdy předtím nemilovala ošklivého muže. Piplala si svůj ideál natolik dlouho a natolik důkladně, že se nakonec nezajímala ani tak o to, čím který muž vynikal, jako spíše čeho všeho se mu nedostávalo; poznávala, že některé vlastnosti by u svého muže postrádat nedokázala, ale že mezi nimi není krása.

Přála si, aby mohla cítit souhlas s tím, co by byl a co by dělal její muž. Mezi lidmi se setkávala s opakem – svýhradami, nesouhlasem, odmítáním. Jak poznávala nové kolegy, přítelkyně i pár *těch pravých* mužů, musela si nejdříve osvojovat zvláštnosti a pravidla jejich minulých i přítomných osudů, pomalu a pracně, jako se člověk učí cizí řeč, i po čase ještě plnou zkomolenin a nepřeložitelných tvarů.

S ním se ale od počátku octla ve světě, v němž byla doma. Poznávala se i v jeho lžích, uskutečňoval jen její vlastní chtění

a myšlenky, které sama uskutečnit neměla odvahy. Mohla si přát, aby jednal jinak, ale nemohla s ním nesouhlasit.

Ne že by jí nevadila jeho ošklivost. Zvláště v momentech, kdy jí šlo o úspěch, o úsudek jiných lidí, kdy ji popadla závodivost s jinými ženskými. Během let – asi také z pohodlnosti a touhy po klidu – se zbavovala všeho, co mohlo mít smysl pro někoho jiného, ale ne pro ni, avšak v mnohém ani sama pro sebe radši nechtěla mít jistotu. Nevyřkla by, že není Bůh, raději obcházel jeho existenci jako nevyjasněnou záležitost. Nestarala se, kolik falešného je v tom, co cítí k tomuto muži. Nechtěla se zbavovat iluzí, ale udržovat si je.

Horká kůže, nahé horké nohy. Držela se ho koleny a hladila po zádech, jak to měla ve zvyku. Nevzpomněla by si, kdy poprvé. Některé věci byly stále stejné, měkká přilnavost kůže, jak se kůže lepila na kůži, teplo jiného těla. Marná představa, že kdysi bylo cizí.

Hladila ho po zádech, měl záda spálená a na nich oloupanou kůži. Odchlipovala se v rybích šupinách. Opatrně přes ni přejížděla prsty.

Léto, vůně, které si nikdy předtím neuvědomoval. Ostré, pichlavé slovo silice, jehly, tenounké jehličky, bolest pod nehty; když prvně sešel do nemocniční zahrady, u cesty stál jalovec, mačkal v prstech a v dlani větvičku, z chutě po něčem výrazném, co by nebylo mdlé jako všechny poslední dny, teprve když se pobodal jehličím ostrým jak ježčí bodliny, cítil kromě vůně a bolesti, že se začíná uzdravovat.

Uvěřil, že jizva na srdci, která se léčí zpočátku nepohnutým ležením, se zase zahojí. Uklidňovalo ho, že může sám napomoci,

aby se to neopakovalo. Do jisté míry jen, ale už pro tu částečnou možnost se mu zdálo snadné a takřka žádoucí zřít se dřívějších zvyklostí. Nikterak neslibovaly návrat k lhostejné bezstarostnosti, z níž byl vytržen. Působilo mu radost se tak zvolna dostávat zpátky, každé drobné osvěžení ho uspokojovalo stejně jako v minulosti, ale zároveň nově, z hlediska nemoci, přítomnosti.

V jízdně, kde byla textilní továrna, se svítilo, asi vrátný nebo hlídač. Uprostřed přízemních baráček byl vjezd do pivovaru. Vysazená železná vrata stála opřená o zeď a mezi dvěma řadami pochmurných budov se úzká štěrková cesta stáčela ke zdi s branou do zámeckého parku.

Ve tmě zmírněné měsíčním světlem uviděl v zastřešeném výklenku u dveří jednoho ze skladů váhu na zboží se zaskleným kruhem čísel. Vystoupil na ni, ale nepodařilo se mu rozpoznat ani pohyb černé ručičky. Prošel branou a dýchl na něj úpravnější svět, rozlehlost trávníků mezi stromy a keři, silueta zámecké budovy v pozadí a probělávající vjezdová cesta se stromořadím, obrys věže s hodinami a zvonkem.

Opřený o cihlovou zídku představoval si svůj pád, kdyby ho napadlo vylézt na ni a skočit, tělo by se buď zachytilo na skalách, anebo, byly-li dost příkré, dopadlo na cestu u řeky, na dvůr či – tato varianta se mu zamlouvala nejvíc – na střechu domku přilepeného ke skále. Sedl si na dřevěnou lavici v rohu parku. Ticho probouzené ptáčímí hlasy, tušené kmeny a větve stromů, obloha s hvězdami jak prostřílený terč, větší a menší ráže. Drobné zachvěvy, vlnění stínů, těl. Svíjivé pohyby, dvě bytosti si padaly do bouřlivých objetí a vzápětí odmršťovaly jedna druhou prudkými gesty, aby se, nevyčkávkše usmíření, roztouženými pažemi zase přitahovaly a spojovaly... Váhal, není-li to tak skutečně: proti sobě za rovinou trávníku měl černou budovu zámku a před osvětleným

oknem v přízemí se proplétaly splývající větve vrby zmítané větrem.

Přitahován ozářeným oknem vstal a na mostě, vysunutém k průčelí jako zvýšený vjezd, si našel nejvýhodnější úhel pohledu. Ve skoro prázdné místnosti, v rohu, opřena zády o vytapetovanou zeď, seděla dívka oblečená do bílých šatů, se světlými dlouhými vlasy. Proti ní pod lustrem se skleněnými třásněmi chodil kolem stolu muž s dlouhou tenkou holí. Zdálo se, že ho zajímá jen jedna věc, bílá koule točící se po zeleném sukně.

Přál si být kterýmkoli z nich. Byli hotovi začít tam, kde skončil v myšlenkách. V jejich životě všechno ještě bylo možné, o ničem nebylo s konečnou platností rozhodnuto. Hra započatá vrbovými větvemi se mohla rozvíjet dál.

Vracel se zpátky. Kolem dosluhujících budov starého pivovaru, kolem hrobů padlých Rusů v parčíku pod lipami a po dlážděné silnici vzhůru prostředkem náměstí. Domů, do bytu s okny rozčtvrcenými zašlými příčkami, které byly už zpuchřelé a červotočivé, ale přesto, jak se mu zdálo, neprostupné jako mříže vězení.

Co jí brání, aby žila tak, jak by chtěla? Neměla na mysli převratné změny, nesedla by do aeroplánu a neodletěla na Nový Zéland, nehledala by jiného muže ani nevstoupila do veřejného života.

Dala by příležitost nenápadným, jen tiše se připomínajícím a vždy snadno potlačitelným hnutím, aby ji vedla. Z kuchyně plné páry, kde zavařovala třešně do patentních sklenic, vyšla přes předsíň na schody do zahrady. Byla noc, tma, hvězdy, vanul vítr. Prudkou odlišnost od horka kuchyně a strojové účelnosti svého dřívějšího počínání cítila jako vysvobození, a hned také uslyše-

la očistný, nelidský hlas, hlas země, zvuk vody. Odněkud hrčela voda, asi z okapu nedaleké tělocvičny, pusté a prázdné jako stodola. Kdykoli se poddala tomu zvuku, tmě a ostrému vzduchu, byla někdo jiný, jiný člověk než před okamžikem. Proč nejdu, nezuju se, nesvleču a nepadnu tady do té černé trávy, plné deště a řezavého chladu, proč se v ní nevyvám jako zvířata, která ještě sama sebe poslouchají, proč to neudělám, nikde není živé duše, jsem tu sama – Věděla, že to, jak sama sebe zrazuje, neprochází beztrzně, že drobné zrady se hromadí, až je z nich nakonec zrada úplná, definitivní. Není tou, kterou by si přála být. Chvilkový návrat je možný, vždycky znovu může vstoupit na neposkvrněnou, deštěm podřabanou zem, po které jako by předtím nepřešla lidská noha. Kolem ní je vždycky možný začátek. V ní nepravá, falešná podoba jí samé zabírá větší a větší plochy, síla vzdorovat jí slábne.

To je stárnutí. Stárne.

K půlnoci byl pokoj plný spánku. V rohu na gauči spal její otec, na nestejných postelích sražených k sobě matka a ona, pár kroků od ní v postýlce s dřevěnými žebřinkami její už více než čtyřletá dcera. Mimo ni všichni brzy usínali. Oknem otevřeným na hlavní ulici bylo čím dál řidčeji slyšet nesrozumitelná slova chodců, hluk motorů, v létě drnkání na kytaru a zpěv. Po druhé straně se táhla řada lip; když kvetly, zdálo se jí, že je cítí i ve snu.

Její muž trpěl nespavostí, a měl proto sám pro sebe druhý pokoj. Slyšela ho v různých nočních hodinách přicházet do kuchyně, rozsvěcovat světlo, šramotit židlí; bral prášky, jedl sušenky a pil minerálku, měl utkvělou představu, že nespí z hladu.

Dítě skoro celou noc leželo odkopané a stočené v rohu postele. Chodila je přikrývat, vstávala k němu několikrát za noc. Z tolike-

rých cest jí utkvěl moment: jednou k jaru, snad loni, než si znovu lehla, se nahnula nad postýlku a pohládila holčičku po tváři, tma, pruhovaná peřinka, jemná kůžička a světlo z ulice vyvolávalo dojem až neskutečné čistoty. Proběhlo jí hlavou, že dítě, nevědoucí a něžné, ať pochází z čehokoli, co je mezi rodiči, i když je to surovost, odpor nebo nenávisť, roky mlčenlivých lží, po určitý čas smí přebývat ve světě vymezeném slovy spinkat, bumbat a papat, táta, máma, méďa a haf.

Vedle byla hospoda a hlas, který vydávala, byl vždycky týž, ať návštěvníci jakkoli halasili, zpívali nebo křičeli, z dálky to znělo jako padání vody, jako hukot včel. Trojí oddychování zahánělo myšlenky, uklidňovalo a uspávalo ji. Oba jsou ještě živi, napadalo ji, a já jsem dosud nezměněná smrtí některého z nich, moje dětství je tu ještě přítomno, i když už jako minulost, přece stále ještě jako něco, co lze oživit, co mi patří, o čem lze hovořit jako o skutečných věcech. Teprve až oni zemřou, nejdávnější léta budou mrtva, nebude svědků jejich někdejší existence, tvůrců jejich významu. Předem prožívala tu snad vzdálenou dobu, která přijde, ale myšlenka, že to není *ted'*, jí vracela pocit bezpečí, mohla uklidněna nebo skoro uklidněna naslouchat hlučení z hospody, jednotlivému oddychování nebo čichat vůni lip.

Vzduch po dešti byl chladný, ještě měla v mysli lesknoucí se dlažbu ulice, na niž se před chvílí dívala, a kaluže pod chodníkem. Utišené smysly, užuž podléhající spánku, se vzpouzely úplně se poddat; matné kaluže se záblesky světel přecházely v olejovité vlny, byly vlahé, šklebily se z nich podivné obličejy, houstly.

Procitnutí cítila jako náhlý pohyb zdola vzhůru, rozražení bílé hmoty s černými větvičkami se nitkami, opilý hlas, ale dříve než ten měla v mysli něco jiného, je v půli života, není mladá, rozeznávala více opilýh hlasů, slova kdo tu pannu načínal, ten si dobře počí-

nal, pod javorem, pod javorem, zpěv byl mladý, vojáci se vraceli do kasáren, byla sobota.

Probudil se a cítil chlad a vlhkost. Ležel na mokré zemi, hlavu měl ve smetí napadaném z popelnic. Ani se mu nechtělo se zvedat.

Kdypak se probral takhle poprvé. V Děkanské rokli, potlučeněj a v kopřivách. Tělo jeden oheň. Přišel domů a otec se divil, dyť si šel do Potěchovic k tetě. Ráno tam mazal, teta, byl sem tu večera? Byl, dyť sis pučil kolo. Znova do strouhy a hledat v kopřivách, a opravdu, bylo tam. Už je to hodně let, ale máloco vidí tak jasně. Byla mu zima, vstal. Uklouzl po něčem slizkém. Shýbl se, hmatal rukama po zemi, zvedl kus masa a šel.

Dobře, že je tma. Aspoň nikoho nepotká. Pár vojáků táhlo kolem, převraceli popelnice a nosili lavičky z trávníku na silnici, ale o ně mu nešlo. Ti tak zbůhdarma přeplňovat hospody a hulákat cestou do kasáren.

Nechtěl potkat nikoho známého. Každý o něm nemusí všechno vědět. Kdy chodí domů, jeho pověst stejně nebyla nejlepší. Připouštěl, že pít asi nepřestane, ale nemínil v tom nikoho utvrzovat.

Chlapi v hospodě mu nevadili, ani jejich ženy, které si pro ně občas přicházely. U stolu řekl všechno, i to, co by z něj na ulici nikdo nedostal. Tam toho přišlo na přetřes, některé historky se opakovaly, vraceli se k nim znova a znova, o číšníkovi z nádraží, ve dnech, kdy dělal vrchního, před osmou už u dveří stála jeho žena. Říkali jí Kasa, á, bude se zavírat, Kasa už je tady; když padla a zavřel se krám, vzala mužovu tašku s penězi, odpočítala, co přišlo do pokladny, a zbytek, denní spropitné, shrábla a odnesla s sebou, aby to vrchní do rána nepropil.

Než takovou, to radši žádnou. To spíš už některou z těch, které přisedávaly k svým mužům a někdy celé hodiny se pokoušely odvést si je domů, slovy tak smírlivými a pohyby tak nenápadnými, aby ti jejich ani nepostřehli, jak se to vlastně octli ve svých postelích. Mlčky svinovaly koberce, dávaly mužům na čela obklady a stavěly k jejich lůžkům prázdná vědra.

Chvilí hledal klíčem díрку, než se mu podařilo odemknout. Otevřel dveře a vstoupil. Se zamykáním se nenamáhal, konců konců nikdo neví, kdo šel poslední. V přízemí zamířil k železným dveřím skladu a jen tak po hmatu pečlivě přezkoumal visací zámek. Ze zvyku, nikdy na to nezapomněl. Je pravda, kdo by vykrádal pohřební službu, ale čert nikdy nespí.

Což si dát inzerát. Věděl o jednom, takovej ňouma, sedlář, a přišlo mu patnáct odpovědí. Nábytek měl složený dva roky uprostřed pokoje, jak si ho přivez, nohy židlí ještě v papírech, za oknem kosti, a teď samá záclonka a dečka, jedna si ho vzala.

Stoupal po schodech nahoru. Jenže on, sto padesát osm centimetrů. Když k němu se málokterá hodí. Musel pomalu, už mu to taky tak nejde, přidržoval se zděného prolamovaného zábradlí. Bydlel až v podkroví. Že si dole nerozsvítil. Maso se mu svezlo a plesklo o schody. Zítřejší oběd. Mastný, mlaskavý zvuk. Představil si tlustý upečený kousek a sbíhaly se mu sliny. Měl prázdný žaludek, přejížděl si jazykem dásně a v ústech cítil ostrou kyselou chuť po zvracení.

Našel maso a stoupal ve tmě dál, s očima upřenýma vzhůru, k skleněné prachem pokryté kopuli, která propouštěla jenom málo světla, jen tolik, aby uhodl, kolik cesty mu ještě zbývá.

Ze snů se dověděla, že ji nechrání nic, ani domov, ani rodiče, ani muž, ani dítě, ani láska, tím méně přátelství nebo snad práce či všelijaké jiné radosti života provázené uznáním a úctou.

Byla váhavá v úsudku o lidech, nerozlišovala zřetelně mezi skutečností a vlastními mylnými předpoklady. Nikdy by nemohla říci ani to, co jí pak s určitostí pověděl sen: toho muže bych mohla milovat, toho ne.

Prvně se jí tento *zdroj informací* osvědčil, když se jí jako školáče zdálo o novém učiteli. Mladý, rozteklé modré oči: uvědomila si, že se jí hnuší.

Časem mívala dlouhé barevné sny, a pokud byly barevné, byly vždycky exotické, krajiny s modrými hrby hor a černými kříži holých stromů proti bezpočtu měsíců; ranní koupel slonů v moři; vypálené kostely s poutěmi před vchodem, stánky nabitě pestrými figurkami lidí a zvířat. Výbuch sopky Cavus, muž, který upřeně pozoroval vzduch, popílek, úprk z města, vozy, lidé, nápisy a zlaté znaky na ujíždějících autobusech, šero, zábrany postavené u moře, aby láva nezničila chov drobných rybek u pobřeží. – Vyprávěla je svému muži, který to podstoupil, a pletla při tom slovo sen se slovem film.

Shledávala, jak dalece se všechno rozbilo. Její domov: trychtýřovitě se rozšiřující šachta, kam se vstupuje zesponu a blíž neurčeným způsobem stoupá vzhůru. Ulice, na níž hrávala kuličky; ale to sen už neví – teď jde po ní ve střežu, protože každým okamžikem se může něco stát. Vidí, že k cizímu dítěti přistoupil muž, v ruce se mu blýskla injekční stříkačka, chce dítě bodnout, dítě bude trpět a patrně zemře. Ona – sama se nemůže pozorovat, je jedinou bytostí jako ve skutečnosti, kdežto jindy jedná a vidí se zároveň – přiskočí k muži a vyrazí mu stříkačku z ruky, ale to je neodpuštitelný přečin, muž patří k obávanému tajné-

mu společenství, před nímž není úniku. Dítě zmizí v bezpečí, ona jde domů, vstupuje skleněnými dveřmi z ulice do své šachty, stoupá vzhůru, je doma, v neohraničeném prostoru, vlastně je to však opět ulice a sousední dvůr, doma je jen otec. Její přítomnost ho vystavuje smrtelnému nebezpečí. Podívá se dolů šachtou a za dveřmi rozpoznává obrysy postav, dva příchozí vstupují dovnitř, mají přístroj opatřený dlouhou bílou citlivou anténou, která se vysunuje vzhůru a zanedlouho ji objeví. Jde o oba stejně, o ni jako o otce. Jeho lze ještě zachránit, a ona se tedy dává do běhu, je u oranžových skal s černými průrvami, svažující se výběžky sahají k modré hladině, pomalu po nich vstupuje do vln průzračné barvy, je hloub a hloub, rozplývá se v měkké a tekoucí modři.

Domov: matčin dřevěný domek s oknem na ulici, je noc, ona je uvnitř a ví, že střecha hoří, před oknem stojí dřevěná postýlka s její spící dcerou, je vidět jiskry ve tmě za sklem, ale není kam jít, kam odnést dítě, protože ulicí z obou stran postupuje vojsko, z jedné strany cizí armáda, načernalé tváře, okrové uniformy, a před oknem se tito s těmi druhými srazí.

Plovárna, kde se jako mladé holky scházívaly se svými milenci – její spolužačky, její sestra, se smíchem vyprávěné zážitky. Zrcátka, rozbité zrcadlo hřebíkem přibité v kabině, půjčované rtěnky. Neměly před sebou moc tajemství. Sedaly na břehu s vojáky u ohně a v červencových a srpnových nocích jezdily v lodičkách po řece na dně hlubokého údolí. Sny mají jinou paměť: břeh je pustý, řeka se přelila do trávy na louce, hotová zátopa. Přichází sama v plavkách po sušších místech, je zima a z vody stoupá mlha, shledává v trávě porůznu rozházené věci a překračuje kaluže. Kdo to tak rozházel?, tahle stará košile s plátěnými ramínky, kdy ji nosila, v deseti?, čtrnácti?, tady žluté dečky přišité ke kusu hedvábí,

mělo jich být dvanáct, sestra je háčkovala ve škole při ručních pracích, ale nikdy nedošla na konec, měl to být ubrus, válelo se to léta v almaře a pomalu poztrácelo. Tady jen kus hadru, maminčiny odstřížky, klade je na hromadu, až nezbylo na louce nic. Teď už jen vstoupit do vody, zvolna, je černá, studená, ale ona se nebála studené vody a koupávala se, i když přšelo, řeka je rozvodněná, rychlá, přitom však klidná, mlha houstne a tmí se, tmavá voda a kolem temno, plave a nevidí na břeh, ví, že už je příliš daleko a že se nemůže vrátit zpátky.

Těšivalo ji, že když nikdy nespatriła cizí země, vidí je ve snech. Byly krásnější?, už se jí o nich nezdálo. Jenom jedno jediné jí sny ještě nahrazovaly: nejprvnější, nejnezkoušenější lásku. Barvy pohasly, stěny domova byly prostupné, byla v nich sama s dítětem, které nedokázala ochránit. Ale občas se ve snu, patnáctiletá, držela za prsty se stejně starým milencem, aniž tušila, že je to sen. V takových okamžicích ještě cítila prvotní, nesmírnou cenu úsměvu a pohlazení.

Mezi sny o tom, že se noří do něčeho chladného, neodvolatelného, co se jí zmocní, co jí ovládne a nad čím nezvítězí.

Když všichni usnuli, těšilo ji chodit domem, vstupovat na naleštěné parkety v předsíni, sebrat zapomenuté věci, sejít po dřevěných schodech do přízemí a postát na verandě otevřené do zahrady: čerstvý vzduch a temnota zahrady v hradbě živého plotu ji uklidňovaly, myslela na podivné otázky lékaře a na to, proč ji tam poslali. Bylo zbytečné tam jít – bolesti hlavy se nejlíp tišily, když se mohla dosytosti vyprocházet lesem, nejlíp na podzim, to rostla sem tam nějaká houba, neměla ráda, když jich bylo moc, a brusinky, mohla si sednout ve vysokém borovém lese u keříčků a obírat

červené kuličky do igelitového sáčku a myslet na to, že si je doma zavaří do malé sklenice.

Proč se jí ptal, jestli líp snáší teplo, nebo zimu? Vysvětlila mu, že má ráda teplo, ale že přitom chce dýchat chladný vzduch. Že je jí nejlíp v zimě pod peřinou. Jaký je rozdíl mezi potokem a rybníkem? Řekla, že rybník je velký, byla to správná odpověď? Co má společného moucha a strom? Chtěla říci, že se sobě navzájem podobají tvarem, větvitostí, nohy mouchy, větve stromu, odbíhání tenčích částí od hmotnějšího základu. Ale neuměla to vyslovit, a proto mlčela.

Znovu ji zamrzelo, že tady nemohli povečeřet. Věděla, že se stalo něco nenapravitelného. Je to nepravda, lživá útěcha, řekne-li se, že zítra – Zítra je jiný den, nic z toho, co bude zítra, se už nemůže vztahovat na dnešek, nic z dneška nahradit; co se stane dál, jindy, v budoucnu, stane se samo pro sebe, ne pro opravu dneška – místo toho, aby povečeřeli na verandě, kde jí tak dobře dělá chládek, blízkost zahrady, vrzání proutěných židlí a volný prostor, večerela v kuchyni, kde bylo horko, mouchy a dlouho nemalované zdi.

Je pravda, že všechno, co přitom ztrácí, je jen *dobrý pocit*, ale neznala nic, co by bylo víc než to. Měla ráda některé věci jen proto, že v ní takový pocit vzbuzovaly, a toužila je mít kdykoli po ruce, aby si tento pocit mohla přivolat; umístit si je nablízku tak náležitě a přirozeně, jako tam, kde je nacházela – kameny, lastury, uzda, kterou měl ve válce otcův kuň, zrezivělé číslo 35 a klika domku, kde se narodila a který museli zbourat, velká železná petlice od vrat, větve v zimě ohlodané zajíci dobíla – čistá práce se stopami zubů jako otisky dlátka na tělech soch, láhev, do níž je zazátkováno utrpení Krista, lotři po pravici i po levici a Panna Maria pod křížem; mrzelo ji, že jemný žebříček opřený o kříž se přelámal a kousky chrastily na dně i s nádobkou na namáčení

hubky v octě. Ale nebylo možné dát těmto věcem místo, kam by poprávu náležely, lastury se zaprášené válely po polici a nakonec ve skříni, ohlodané větve ve váze na zemi v předsíni byly dobré tak na trhání punčoch. Už ji pak nikdy nenapadlo potěšit se přesnou prací zaječících zubů a rezavá klika zůstala vždy předmětem, k němuž chybí dům.

Sama si někdy připadala jako tyto předměty, i ona potřebovala správnou konstelaci situací, lidí a věcí, aby se cítila dobře, na svém místě, jako kámen v prachu na cestě nebo ve vodě potoka.

Těžko se smiřovala se ztrátou chvíle, o níž věděla, že jí tento pocit mohla přinést; seděla aspoň sama teď chvíli, když už mraky odtáhly a všude bylo ticho a klid, v povzrávajícím křesle, které si přisunula ze suchého kouta. Sledovala, jak se jejího těla zmocňuje příjemná ochablost, teplé a měkké temno, a ukládala si, že nesmí propásnout ten moment, kdy začne přestávat vnímat i tu příjemnou únavu v žilách a houstnoucí tmou, že se musí včas zvednout a jít se uložit do postele, aby tady neusnula v křesle.

Ležela bez hnutí: škeble v písku omývaná vodou, drobounké záchvěvy, cukání na hladině. Pohyb vrstev vody, skoro neznatelné proudění – krev v žilách nebo tepání srdce. Věděla, že sny mají pravdu. Vybavovala si jiné, jen další důkazy. Nejposlednější – jsou na cizím území, patrně v Číně, ze všech stran obklopeni nepřátelstvím, drobná očka, dvě kulatá tělíška v hladké kompaktní tkáni; jedou v expresu, je noc a lidé ve vagóně spí nebo čtou, mluví. Kouř cigaret, různé polohy těl v tmavých šatech, žluté obličej: je mezi nimi sama. Pravda, muž je nablízku, ale to by musela vstát a jít chodbičkou na plošinu na konci vagónu. Muž sedí v jiném vagóně za stěnou ze skla, baví se s lidmi, dívá se na televizi; ona ho může

pozorovat, ale nejsou spolu – i on je sám mezi černě oděnými lidmi s žlutýma rukama a tvářemi ve vagóně podobném restauraci.

Věřila snům. Říkaly jí totéž, co vyplývalo i z řeči cizích lidí: osmapadesátiletá švadlena z textilní továrny, neprovdaná, na penzi – bydlí v malém domku s jednou místností na konci města – jezdila s dvojkolkou na nákupy a zastavovala se u ní na cestě zpátky. Sedala na stoličce u kamen a vyprávěla novinky – mrtvá matka čtyřletého dítěte, bouračka v Jugoslávii; Alenka Marečků si sama sleze z postýlky a vyčurá se do nočníčku. Jen málokdy něco o sobě, jak vaří kuřatům, jak ji kuře šlo vyprovodit. Jak jí včera přišlo naproti. Musím jít, zavřít moje malý; abych šla, mám tam ty moje malý.

Byla šťastnější než švadlena, která měla jen kuřata a to, co se přihodilo jiným. Pozorovala její bitky s osaměním: dneska Provalilovům hlídat dítě, donést štrúdl paní Cíchové, paní Cíchová ho má ráda, v zahradě prodávají pěkné okurky, nechcete pro ně dojít?

Byla šťastnější, byla mladší, měla muže, otce, matku, dítě, sestru. Všechno, co chtěla, všechno však bylo neudržitelné. Viděla se: bere víčka položená na utěrce, druhým suchým hadrem je utírá, jedno po druhém klade co nejšikovněji na ploché oranžové gumičky zavařovacích sklenic. Jeden hrnec se už vařil na plotně, vstává, protože je horko, a chce vyjít ven. Opřela se rukou o rákosově žluté veřeje a na ruku si položila hlavu. Věděla všechno: rodiče stárnou, dítě roste. Nikdy se necítila s nikým tak zajedno, jako v dětství s matkou a teď s dítětem. U tří bytostí cítila, čemu se říká příbuzenství, stejná krev, u babičky, matky a dcery. Babička nebo matka – párkrát udělaly pohyb a jí se zdálo, že ona sama pohnula rukou, pohnuly rukou *jejím* způsobem; matčíným hlasem volala někdy na své dítě, totéž drhnutí ó na konci, tím hlasem někdy na ni samu matka volávala ze spaní. Jejich kroky, toporná těžkopádná chůze,

chůze neobratných lidí z venkova. V hlavě strachy, jimž rozuměla, ale vzpírala se rozumět, protože ještě nebyla tak daleko jako ony.

Dítě rostlo, uvědomovala si, co musí přijít – rozdělení; ještě nenastalo, věděla to, když seděla na kanapi a holčička stála vedle ní, držela ji a dívala se na ni zespodu, krčák, tváře, oči, nos. Chytala ji ručičkama a smála se, držely se a smály se – dítě je víc než kuře, myslela si, ale i kuře může být hodně, když to jinak nejde.

Někdy zaslechla oknem z ulice hlas cizího dítěte a zarazila ji podivná blízkost toho zvuku, týkal se jí, cítila neurčitou bolest, byl-li to pláč, vždy ji nejprve napadlo, že je to její dítě, ale i když už stačila rozeznat, že tomu tak není, vzbuzoval v ní vědomí spřízněnosti, podobného osudu.

Dokud sama neměla dceru, děti pro ni byly neznámé bytosti, soběstačné a do sebe obrácené, bez vztahu k ní, jakoby vytesané z kamene – jako část lidí, s nimiž se vídala. Avšak jiní v určitých okamžicích vystoupili z kamenné nehybnosti, ožili. V prodejně drogerie chodila kolem regálů a brala prášky na praní, kladla je do košíku, hanka, namo, henko. Kostnatá fialová ruka vedle ní zdviženým ukazováčkem přejíždí po lahvích s vínem nahoře na polici. Hlas starého havrana – malto-fe-ro-chin, to by by-lo ně-co pro nás; starý havran s námahou otevírající zobák. Dvě sařeny, jedna malá, druhá velká, obě stejně hubené. Splasklé klobouky proti sluncem zalitému oknu, kosti v pletených punčochách. Začala je zdravit, odpovídaly s ochotným úsměvem. Sestry. Nejstarší chovanky z domova pro přestárlé. Dvě nejzdemolovanější tváře, jaké kdy viděla, kalné bělavé oči. Mumlaly pochvalně nad kočárkem.

Zůstaly v její mysli a už se nemohly vrátit zpátky do kamene. Když šla ulicí, připadala si jako žralok nebo velryba s otevřenou hubou vroubenou třásněmi – z houfu ryb proudících proti ní se jí některé podařilo zachytit a pozřít, směstnat v útrokách, zatímco

jiné pluly bez pohromy kolem. Všechno, co dělaly, konaly pro její nenasytnost – nehlídané výrazy jejich tváří, těhotná břicha, nalíčení, slova, ruce v otřepaných košilích. Vyhledávala je v davu jako tučná sousta. Cítila pohnutí souhlasu, když viděla kozu pást se na mezi nebo blázna ověšeného medailemi a kytkami, jak nastupuje do autobusu, aby se zadarmo svezl.

Byli jejím majetkem: muž s ropuší tváří a očima otáčejícíma se kolem své osy, očima lezoucíma z důlků hladem po ženských. Dobíla seprané šátky žen vracejících se z pole, komíhající se na zaprášené silnici – k starým venkovankám cítila úctu, kterou měla jen pro lidi, již svým životem jako by splňovali nějaké předurčení. Jejich zdrženlivost a ústupky nutnosti, dávné mše, nemoderní oděvy, znalost půdy.

Jsou před jejím očima v momentech, na které sami zapomněli, v úhlu, z něhož se nemohli vidět. Když usne, usnou s ní, až zemře, budou pohřbeni pod deskou s jejím jménem. Usmála se tomu: a červi jí je z mozku roztahají po hřbitově. Po novém hřbitově, kde se ještě nepohřbívá, za městem v polích, kam teď nejradši chodí na procházku, protože na silnici, která k němu vede, bývá klid.

Znal lidi už jenom z okna. Posledních dvacet let za čtvercovými tabulkami v hnědém dřevě nakladlo na to, co bylo vespod, na to z dřívějška, tisíce pohledů na protější řadu domů. Na pár sériových dvojbaráků levně postavené kolonie. Mezi ním a jinými lidmi byly prolity všechny slzy, vyplýtvány všechny polibky určené pro lidský život, všechna nenávisť, úcta, uznání, strach, zloba, rozčarování, okouzlení, závist i soucit; teď byly mezi ním a ostatními jen pohledy. Malý význam měly ony bloudivé, náhodné, jimiž o jeho tvář za sklem zavádili někteří z méně nepozorných chodců.

Daleko soustředěnější a vnímavější byly jeho vlastní, ty, kterými ohmatával pustnoucí zdivo domků, nové lakování oken, žebříky přistavované k okapům, škrábal sníh z chodníku s ochrnutou mrtvičnou šedovlasou paní, šil, vlastně pouze přešival a opravoval šaty nenáročných zákazníků s trudovitým, koktavým krejčím za výkladní skříní, přes níž se v půlobloučku jako duha klenul tisíckrát zvysmívaný nápis MÓDNÍ SÍŇ PRO DÁMY A PÁNY.

Znal dopodrobna historii každého z těchto polovičních domků. Zdálo se mu, že to nejsou historiky života, ale historiky smrti. Vlastně teď, po letech, šlo jen o to, zda přišla později, anebo dřív. Ale přišla, a co už jich měla. Některé vylidněné domy se musely znovu naplnit. Jako po moru, padla za oběť celá rodina nebo jen bratr, otec, syn, zůstala jen stará matka nebo cizí, lhotejný zeť; pamatoval, když se ty domky stavěly, vídal jejich první majitele nosit prkna, cihly, písek, dávat do oken záclony, pak seškrabovat zašlé nátěry.

Někde se jí pomohlo. Aby to bylo dřív. V domě od kraje děvčátko dorostlé do šesti let, pořád je jí tolik, v přízemí měli rodiče obchod s potravinami, Blanka, Blanička, neopatrná služka nechala dítě stáhnout na sebe s plotny hrnec se škvařícím se sádlem, pamatoval se na růžové popálené prsty a na hlas staré Židovky, která pak už dítě nesvěřila nikomu: – Blaničko, pojď už domů. Nevrátil se nikdo, i to dítě někde spálili v rozpálené peci. Bylo jedno, co prodávali a s jakým výdělkem, bylo jedno, kolik a jaké měli zákaznky, a taky snad bylo jedno, že jejich soused pan Kbel býval poštovní úředník, skoro důležitější se teď, kdy pan Kbel nežil deset patnáct let, zdálo, že mu nakonec uřízli snětivou nohu. To za ni si ho smrt stáhla do hrobu. V bandűrech pana Beránka, rozpůlených hlubokým řezem, bývali švábi, ale jeho žena je za války ochotně prodávala bez lístků, někdy jich přinesla plnou černou zástěru a za pultem vysypala do tašky nepočítané, byly se solí

a s mákem, pan Beránek scházel po schodech do sklepa předělaného na pekárnu, bosé bílé nohy obuté v pantoflích. Představoval si teplé díže v podzemí vzduché chlebem a kterak tam lezou ti švábi. Jestli někde mor zařádl, bylo to tady, vymetl dům až po střechu a i po ty šváby. Pan Beránek neumřel jako ti ostatní, pan Beránek umřel před jeho očima, žlutý leukémií chtěl vodu z jeho studny, nosil mu ji v bílé bandasce a pan Beránek si lokl naposled, když on mu podával sklenici k bezbarvým rtům.

I vedle je vyhořelý dům. Byli mu bližší mrtví než živí. Ne že by ti dnešní neměli pohnutý osud. Před šestou ráno vyjížděl na kole pan Budař. Vypravil vlak a pak se vracel, vypravit do školy většího a do školky menšího syna. Dovolovali mu takhle odskočit z nádraží, zemřela mu žena. V poledne přijížděl ohřát, co uvařil večer, míval i noční, a i to by bylo šlo, jen kdyby nebyla bouřka. Za bouřky se děti budily a sedaly v oknech, nebylo jisté, zda nepláčou nebo se netřesou strachem. Zajímali ho víc mrtví, matka těch dětí, věděl o ní, že vyseděla beze slova hodiny na nemocniční posteli, mluvili na ni, že dali opravit plot a zazdít dveře, kolik to stálo, odpověděla, že je to pryč jedno. Přinesli jí to malé, to druhé dítě. Měla nemocné ledviny a tohle už neměla mít, kdyby nebylo ono, byla by ona. Přitáhla si ho oteklýma rukama a neřekla ani slovo. Ptali se, jestli je ráda. Mlčela. Nestaral se o ty, co zůstali. Ona byla skutečnost. Její cestu měl před sebou. Ne pana Budaře na kole na nádraží, a ne těch dětí.

Dnes už dobře nechápal, co se děje v oknech a dveřích, na které vidí. Jako by za nimi byl stejný klid jako pod deskami hrobů, o které se staral. Co to za muže přichází k mrtvičné paní. Ten její zemřel v blázinci, a kdopak je tohle. Bratr? Milenec? Nedivil se už. Snad jen někdy, v některém klidném dnu nebo za letní noci. Vyhořelé domy a morové rány, to přece přemílal jen jeho mozek,

a oči viděly zas jiné věci. Byla tichá noc, okna naproti byla tmavá, děti nádražáka spaly. Dlouho se díval do větví lip. Na trávu pod nimi. Nevěděl, jestli se zelená ve světle uliční lampy, nebo zda on jenom ví o její barvě. V prvním poschodí pekařovy půle domu v otevřeném okně se rozsvítilo. Trochu ho kryly větve lip. Žena, neoblečená, jen kousek něčeho černého na sobě, zdvihla cosi k ústům a pila. Viděl, zdálo se mu, že něco říká. Mužská ruka otočila vypínačem na zdi. Okno zůstalo otevřeno.

Snad to byli ti dva, které pozoroval v zámeckém parku. Ne-divil se už. Leda jedné věci. Že všechno ještě vidí, že tu pořád ještě je, už tolik let, tolik let od doby, co on bral kolo a odjížděl na nádraží, co on volal domů své dítě, od chvíle, kdy pil suchými rty a zhasínal světlo nad nahým tělem ženy.

Byli jejím majetkem. Co pro ni znamenali? – Kvečeru před bouřkou se obloha zatáhla černými mraky, stály nízko a v ulici se udělala tma, ačkoli byl ještě den. V té tmě a dusnu chodci ubývali z chodníků. Prostředkem silnice šla černě oblečená žena s nepřítomným pohledem. S pohledem upřeným nikoli k přítomným věcem, z nebe nad její hlavou jen a jen se spustit, ona mrtvě netečná. Trhla sebou, když zapraštěl hrom, ale jen jako spáč ne docela probuzený, který hned zase upadá do hlubokého spánku. Tak ponořen do sebe se jí zdál každý člověk.

Je pravda, cizí životy se v ní proplétaly s jejím vlastním, nebylo lze je od sebe odtrhnout, tak jako nohy sebevrahovy, jedna bosá a druhá obutá v zelené ponožce, v jejích vzpomínkách neměly být odtrženy od fůry slámy a vozovky k místním lázním. Láska polodebilního ožralce k paní výčepní, ženě, která spojovala věci tak krásné, jako soucit a pivo, byla také jednou z jejích lásek.

Ale planou, bezkrevnou. Žijící pouze z opilcových slov, části vět, které samovolně a sám pro sebe pouštěl do vzduchu, když jí ve sklepe sekal dříví. Nalila mi třikrát, vyčistil sem jí za to všechny kamna; Mařenko, žertoval s nepřítomnou, mám k tobě symfonie; probudil sem se až v blázinci, ale pustili mě, to Tonka, ta kráva, má sestra, abych už víckrát nemoh do hospody –

Byli jejím majetkem, prožívali, co prožívala ona, podstrkovala jim myšlenky, představy a pocity. Ale unikali jí, všude za nimi nemohla. Ne ona, jenom ten olysalý pivař opravdu miloval paní výčepní.

Pod javorem, pod javorem. Nemohla znovu usnout, ponocovala, zatímco zpěváci, veselé kopy, už vyspávali v kasárnách na konci města spánkem ztvrzeným upitými desítkami a dobrým svědomím.

Představovala si místnosti plné ležících těl. Tma, pryčny, muž vedle muže. Jako mrtvoly. Oddychují, jsou teplí, zpotení, mají sny. Občas se někdo převalí z boku na bok. Kdo tu pannu načínal, ten si dobře počínal.

Pod javorem. Venku. V žitném poli. Milovat se rychle, ve spěchu, aby nikdo nešel. Se strachem, který nikdy nemůže být tak velký, aby přemohl touhu.

Zase však natolik zvolna, aby člověk nepřišel o to nejlepší. Vzepětí na konec, jako v básni. Ale na konci života je úpadek.

Něco ještě stihne, milování pod javorem. Dítě v rohu postýlky, ať vám to roste k radosti. Piplej je, opatruj, budeš mít radost. Drž si svého muže jen pro sebe. Modli se, pracuj.

Šťěstí je dosažitelné, jen trefit hřebík na hlavičku. Několik hřebů, několik ran. Dobře zatlouct.

Čekej, dočkáš se radosti. Na konci tě čeká radost.

ÚRAZ

Divný že stará osoba má tak tichej dech jako dvouletý dítě – aspoň v tomhle momentě – to je její dech a tohle babiččin – i dědeček už asi spí tvrdě neni ho ani slyšet to je dycky doba než se zabere nejlíp jít spát dvě hodiny po něm –

kristebože už zase – zase se hýbá jen aby nezačala – ne ne teď už snad ne – večer přecejen sem si myslela že to eště přejde dyž brzy usnula asi sem usnula taky no určitě musela sem spát – to bylo půl devátý než usla dejme tomu devět a dyž ji to zbudilo čtvrt na jedenáct – hodinu sem přecejen spala jenže jistě ne moc tvrdě pořád se mi to pletlo všechno –

už byla až u dveří a chtěla jít dyby se byla nevracela – už sem jí říkala kolikrát nedělej tak s těma dětma – držela ji taky hlavou dolu a pořád tahala za nohy – a to se jí samotný taky už nevyplatilo mohlo jí to dojít dyž Jiříčkovi zapad ten jazyk jak s nim házela na posteli – to s nim musela hodit pořádně – já bych nevěděla co si s nim počít eště že věděla vo co de a uměla mu ho vyndat zpátky – dyby se jí byl zadusil prokristapána – jako jak nějakej otec vyhazoval dítě a vono se zabilo vo strop – ten moment kerej by pak člověk chtěl vzít zpátky – jako jak sem stála u nich za dveřma v tej tmě proč sem si nerozsvítla úplně sem zapomněla myslela sem že to musí bejt jen sen – v kolik to šli spát že už mě neslyšeli – možná že sem tam s ní přece jen měla dojít nebo jí nechat spát a říct doktorovi aby sem přišel – jenže voni se doktoři dycky tak zlobí – jako na dědečka Novotnejch a umřel druhej den tak mu moc valně nebylo – proč mě voláte dyť je to starej člověk – to bych chtěla vědět co myslel tím starej –

86 srdeční záchvat asi nebo infarkt – prej chrčel a byl celej modrej dyž tam byl doktor ani nebyl při sobě tak co by eště chtěl – jako

ten blbec dyž babička umřela tak se tomu divil – a mě léčil na větry a byl to zánět ledvin – půl talířku živočišného uhlí večer a půl ráno to muselo bejt aspoň třicet tabletek –

tahle chvíle dyž všichni usnou nikdo nechrápe a člověk může myslet na co chce – a dneska todle – dybych mohla prospat celou noc ale už to na to nevypadá – hned ráno bych ji popadla a šla s ní k doktorce jen jesli tam bude je tam třikrát vodpoledne a třikrát ráno – dycky předem poznám že nabírá – spustí – no jo honem a pohladit ji než se docela probere to ji uklidní ale jak se rozkouká je konec to pak neusne zase jak dlouho – jen spinečkej spinkej malá no – jak to křičela mámo bolí krčiček mám bebé – dyž ji to probudí ze spaní to už není jen tak to už nevypadá že by to hned přešlo ale co by to mohlo bejt prokrista dycky sem se tak bála aby neměla nic s páteří – jak ji ten doktor držel za hlavičku a ukazoval mi ji ani sem si ji nestačila prohlídnout ale první mě napadlo že je mi podobná – taková červená a černá – byla sem připravená že je to vošklivý dyž se to narodí ale ani se mi vošklivá nezdála – jak sme se na sebe dívaly dyž mi ji přinesli – takový hluboký modrý voči teď je má hnědý – muselo jí to bejt divný dyž všechno vidí prvně – a mě bála sem se že se jí nelíbim ale vypadala že jo ani nebrečela – jak ale člověk není vůbec žádná matka ze začátku – dyž mi ji nejdřív přinesli krmit tak sem řekla že ji mám dostat až večer tak ji vzali zpátky – pak mě napadlo že sem si ji tam mohla nechat a prohlídnout a vrátit ji s vostatnima až dyž se najedli – to ji tam nechali na chodbě na tom vále byla tam sama a já po ní ani nevzdechla – ale večer dyž mi ji přinesli to už sem si ji prohlídla vim určitě že viděla jela vočima po kraji polštáře a po mně podívala se na mě takovejma hlubokejma vočima – věděla sem že mě vidí a registruje – a v těch vočích jakoby eště drobet tý tmy vodkud přišla – chytla mě za prst takovejma ptačima drápkama

jako dyž vycpanej pták sedí na bidýlku nehýtky dlouhý a úzký jako tenký čárky jako pravá dáma – věděla sem že vidí jezdila sem jí prstem před vočima a jela za nim vočima – jiný děti jistě eště neviděly – tak sem mlčela řekli by že to tak neni nikdo by tomu nevěřil – ale doma sme to předvedly jak sme přijely že se dívá za prstem i babička uznala že vidí a babička nikdy neřekne nic co neni pravda –

dědeček chrápe eště je brzy večer – přestane v jedenáct nebo k půlnoci ale jedenáct už musí bejt to je víc – čím to že je teď tak žlutej a hubenej míval celej život dvaasedumdesát a teď má šestašedesát – to by eště nebylo málo jen dyby nebyl tak sešel – že mu to ten chlap moh tak říct vy ale dete dolu – já dycky že se dožije stovky dyž dědeček tu byl do tolika a babička je eště živa – už jediná z mejch vopravdovejch babiček a dědečků zrovna ta kerou vůbec neznám – třeba tu bude ale tydle dva roky najednou je takovej utahanej a měl pořád tolik páry – dělá stejně ale už při tom heká asi přeci jen nemůže jako dřív –

tak zase – dyž letím z postele tak mi připadá tak nízká – spinkej spinkej teď je přikrytá dřív byla vodkopaná byla by pěkně spala ale todle ji budí – už zas – spinkej – musím ji hladit čím dál míň jako do ztracena aby nepoznala dyž přestanu a zase nespustila – peřinu votočit tou studenou stranou to sem nikdy nedělala teď mi to dělá dobře to sou nervy asi bože zas abych vstala v životě sem se tak nenalítala jako dneska – jako v tý době co sem chodila s Danou myslela sem že to zase přejde – jak se narodila tak sem jí v duchu pořád říkala Zinečka jak sem se předem narychtovala a nemohla sem se přerejdovat že sem jí dala Dana – eště že je tak krásně venku dycky se kouknu dveřma je to hezký skleněný dveře do dvora ale dycky mám dojem že se sem někdo kouká –

čtvrt na dvanáct tak spala klidně akorát hodinu tak jí to po-

řád bolí – neměla sem tu peřinu vobracet už je zase teplá měla sem ji vobrátit až teď – ale to přece nemohlo bejt jak ji vzala za ty nohy dyť ji nebrala žádnym násilim jen ji dycky kousek povězla – nebo že jak se ťukla do hlavičky vo tu pelest ale to se kolikrát třískne víc a nikdy nebylo nic – vim přesně kdy prvně začala brečet jak si tu hlavičku dala tak dolu trochu na stranu a zaječela ale to bylo pomalu žádnym násilim seděla na polštáři sama si ji tak dala to nebylo jak ji tahala za ty nohy – leda že by si něco byla udělala předtim a jak se pak sehnula tak ji to začalo bolet – ježišmarjá ta by byla nešťastná dyby věděla že Daničce asi něco udělala ta by klidně nespala – možná dobře že sem se tam nedotloukla – vona by jistě hned vstala a šla by se mnou ale doví kdo tam je – řekli by že bylo do rána čas – možná dobře že aspoň spí stejně by byla mrzutá a snad se tím nemůže nic zkazit – jenže dyby to byla páteř tak doví – ten dědek ve vlaku říkal nákej primář že měl pacienta dva roky v sádře pak ho vyndali něco mu udělali a dali ho tam znova – a jinej doktor že říkal že měl taky pacienty leta v sádře – prokrista takový dítě každej se tomu diví – děti rostou tak jak by v tej sádře mohla tak dlouho bejt – Blažena říkala ty budeš mít jistě malý dítě tak může nosit všechno po Jiříčkovi a pak mi psala do nemocnice vmlouvám se ti – děda řek to sem si v životě nemyslel že bys mohla mít takový dítě – dyby jen byla šla dyž už byla ve dveřích třeba by se to nestalo – babička už předtim říkala dej ji spát dybych ji byla pěkně uložila do postýlky stejně bylo pozdě – nejlepší legrace přestat –

abych si vzala hysteps stejně neusnu ale to bych neusla ani tak – a dybych spala tvrdě neslyšela bych jesli se budí a mohla by se rozeřvat –

tři tabletky mi teď nepomůžou ani normálně a jaký sem měla spaní – jak se mi smáli na tom soustředění večer sem si složila

ruce pod hlavu a ráno sem se tak probudila – Olina Čechů mi říkala holka jak budeš mít dítě už se klidně nevyspíš a měla pravdu – konečně spala bych klidně todle je výjimka ale takový spaní už přece jen nemám – zas abych vstala zase ven prokrista přece sem celkem nic nepila nic víc než jindy – půl jedný teď to nák uteklo – ježiši zpátky asi sem ji zbudila jak sem vstala – malinká takový prstíčky ale nehýtky už má široký jako lopatičky kdepak ty uzounký tenký čárky – kolem toho krčičku jí dát něco teplýho ale to bych ji zbudila tak jen takle přihnout peřinku třeba to bude tak dobrý – aby mohla dejchat ale to může dát jí to hodně vod nosíku – ty světla co tam dali na ulici sou tak vostrý dřív tu bylo líp – takový přirozenější světlo tydle zářivky – Blažena říká že se jí to líbí že má v ložnici světlo může ležet a vidí jesli sou přikryté děti – dyby aspoň ta jedna lampa byla kus dál takle musím strkat hlavu na kraj polštáře jinak mi svítí do vočí – zrovna na tý straně ráda ležim – rolety to by nebylo vono sem ráda dyž se může v noci aspoň chvíli votevřít a de sem vzduch –

musim tam s ní už stejně i dyby do rána neplakala – to bych už se přeci bála jesli jí nic neni dyž takle pořád brečí – bolet ji to musí to je jistý tak se jí něco muselo stát – mně na tom chmelu taky tak bolel krk nemohla sem ani votočit hlavu tak nemusím takle – ale to sem nastydlá to bylo z nachlazení todle bylo naráz – asi to přece jen neni to –

teď tu všechno umírá takový mladý ženský – myslela sem že to ta Milka vydrží dyť stonala věčně – dycky se zase vyškrabala tentokrát přeci ne – ledviny kdo by řek že je to takový hrozný – depak tři čtyři dyž vezmu taky tu Vrátnou ale ta už kolik let nevstala z postele – aspoň tři roky tak slabý srce – jít za rakví ulicema a všechny ty lidi – dyž sme přišli z babiččina pohřbu nevěděla sem kde má hrob – nebo dyž umřela teta jak se strejda votočil

děkuju vám přátelé že ste ji přišli vyprovodit – moh říct rovnou že je mu to jedno – já bych dala rakev tomu kdo vo toho mrtvýho nejvíc stál ať si ho zahrabe – von už by věděl co při tom cítí – kdo by ale zahrabal mě možná že Dana až bude věcí – ježiši proč na to myslim taková blbost – ale na co myslet – co se já v tý posteli natočim navrtám a navobracim polštáře natřást peřinu votočit – bude nabírat dyž se tak mele slyší dyž se pohnu – prosim tě ne – a už to víš že sem tady jen hajej – na nočník ji nedám ať se třeba počurá ani by nebylo dobře s ní hejbat dyž ji to bolí – dyby todle byla každá jiná noc

zase ven – a venku měsíc – dycky mě bodne dyž uvidim ten stín – děda říkal že u tý zdi by byl hezkej vysokej smrk – je tam něco takovýho roztřepanýho jako strom – teď v noci jak světla svítí na barák a jak se to kříží – dycky vim jaký to bude až uvidim ten stín a děda už nebude to bych tam rači dala vopravdu ten smrk –

teď sem spala nebo co – pořád že to musim říct doktorovi co nejmíň slovy dyž mu to řeknu víc slovama tak že to bude horší – ukazovala sem prstem a říkala krčiček krčiček krčiček že dyž to řeknu jednim že to nebude nic – kolik je teď ale podívat se nepudu dyť je to jedno – nesvítá úplně tmavý nebe nemůžou bejt ani tři – málokdy vidim rozbřesk taky neni vo co stát to znamená že člověk blbě spí – děda ten ho chudák viděl pane párkrát ale ten říká že vstává rád – že je rád že nikoho nepotkává jen bažanta nebo srnku poránu že je v polích nejlip – taky se háže asi dobře nespí – copak babička ta si vzala prášky – pude vo to jesli nebude plakat ráno ale takový věci se nestávají – jak se jednou něco rozjede tak se to nikdy nezarazí kdy člověk chce to se to musí nejdřív vyrajtovat a teprve dyž je z toho člověk hotovej tak se to zarazí anebo taky ne – co sem se namodlila dyž sem byla malá ať neumře dědeček a umřel ať neumře babička a už je to takovejch

let – v sednici Panna Maria za sklem s růžičkama klečela sem na prknech vedle zrcadlo – viselo našikmo nějaká konvička bílá aluminiová měla sem ji v ruce – jako s prasečí polívkou jenže jak to ale – jak už to tenkrát bylo –

a v klášteře u toho malýho postranního výklenečku Maria s Ježíškem šaty vyšívány samý zlato – divná soška koukaly z těch šatů jen hlavy a ruce a vobličejje nehezky černý a malý – právě proto sem věřila že splní mý přání – nebyla taková laciná ale stará zčernalá zázračná prej vyskočila z vohně – jeslipak bych tam teď šla dyby se tam mohlo – dybych klekla a prosila – sama nevím jesli věřím snad vo to nejde – takovej pocit dyž na to myslím že vona vo tom ví že sem tam chodila – s vírou –

teď už je to mnohem delší doba co naposled řvala – dyž měla ten kašel vykašlala do půlnoci a dýl – dycky sem počítala vod jednoho zakašlání k druhýmu jesli se ten interval zvěčuje a dyž se zvěčoval tak to bylo dobrý – nejdřív kolem šedesáti pak dlouho pořád stejně – pak až třeba sto pět – jak to bylo přes sto začínalo to bejt nadějný – vařila sem jí čaj – přece jen pila dyž sem jí řekla že je to ten samej čajíček s medíčkem co jí chutnal ráno – jinak ne a ne vzít – jen se polila a převlíct košilku –

děda vstává – no jo de se na ni kouknout – a obloha už skoro bílá – jenže to nevidí jesli ji to bolí nebo ne – čtyři nebo půl pátý – to je dobrý že už je ráno – něco se pak musí díť k něčemu se to strkat todle nebude věčně – dyby tak vstala neplakala nebylo už nic – měla bych eště usnout dřímnout už to snad vydrží kránu má nejlepší spaní – nejkldnější – takovej randál uhlákem to dává do kamen aby až vstanem bylo jen škrtnout – kočárek nemytej dycky mydlíny vyleju a dycky vim že sem je na něco chtěla – a bílej kabátek nevyžehlenej a ten špinavej žlutej jí už nemůžu dát –

spí kldně ale kránu má nejtvrdší spaní pude vo to co bude až

vstane – dyby vstala a sedla si vystrčila nohy z postýlky a chtěla ven jako jindy – nočníček a honem čurat – dycky mám vztek dyž se probudí dřív a volá – budí mě to mám vztek vona si stoupne natahuje ruce a křičí – vyčurat a ke mně do postele –

tak teď sem spala a jak tvrdě – hodinu nebo víc babička už tady není – musím vstát ten kočárek a kabátek sou tam vod sedmi – dyž byl Jiříček v nemocnici jak sem byla ráda že to není Dana to stání a čekání v čekárnách na chodbách doktoři nevrlí jak kerej – sem vyspalá jako bych celou noc přespala hlava přestala bolet – hejbá nohama snad cítí že sem vzhůru – slyší dyž se pohnu nejčastěj vstaneme najednou doví kerá budí kerou – hejbá nohama leží a nevstává je asi vospalá málo se vyspala kouká – kouká vidí mě ale nevstává – vyspinkala vyspinkala chyt' se – za pacičku – drží se nahoru nejde to nabírá pláče –

malinká musím tě vzít voblíknout kočárek nemytej – že už sem ho dávno neumyla kabátek snad je čas jistě není sedum eště – sundáme mřížičky – počkej – máma tě sama veme – pomaloučku – pod' malinká pod' chyt' se mě – tak –

SLEPÁ OKNA

Rostliny a byliny zpustlých míst, léta je nikdo nekosil ani netrhal. Bujné a vysoké v koutech, kudy se nechodilo, zašlapané do jílu na cestách od chléva ke stodole a k vratům. Prorůstaly opadálým zdívem i troskami hospodářských strojů, metlice, pelyněk, černobýl. V tichu a uzavřenosti dvora se věci vracely do své původní podoby, ze zdí budov, dřeva kol opřených o cihlový plot, z kování a plechu strojů se znovu stával kámen, písek, hlína, živý prach.

Pamatovala na doby, kdy trávník na dvoře se vyžíнал a budovy bílily vápnem se šmolkou nebo okrovou barvou. Tenkrát tady bydleli a otec tu hospodařil. Zůstal pohromadě jen chlév.

V něm se teď tísnilo třicet telat státního statku, o které se staral otec, ale ani to už nebude dělat dlouho, statek se likvidoval a stěhoval do sousední vsi, ve městě se rozmáhaly továrny, nemohl tu zůstat. Pod střechou visely vyrudlé šaty, matka je kdysi nosila k dojení, byla pečlivá a v šatech z chléva nikdy nechodila do kuchyně. Zvykla si to dělat po ní, své květované šaty si pověsila na hřebík a v matčiných se ještě na chvíli uvelebila na hromady klád. Ještě byl čas, než přijde otec.

Prála si, aby tam byl hodně dlouho, potřebovala se dát dohromady. Na tvářích a na těle ještě pálily polibky a pohlazení, a celé dnešní odpoledne, nevěděla, jestli ošklivé, nebo krásné. Každý na ní jistě pozná na první pohled, že není stejná jako jindy. Slunce, už nízké, padalo do metlic a nepravého heřmánku na hromadách šterku, pod nimi hustý sytě zelený porost, říkali té rostlině husí nožka. Zahladila místo, kde stávala houpačka, otec, když se houpa, chodíval ven na cestu se dívat, jak se za zdí vynořuje a mizí její strapatá hlava.

Zaklonila se a zavřela oči. Slabé slunce jí svítilo do obličeje. Leželi na písku na mělčině a voda proudila mezi nimi a přes ně, koukaly jim jen hlavy a kolena, jí vyvstávala z té vody i prsa, na břehu nechali po sobě zvalené místo. Měl dneska narozeniny, bylo mu jednadvacet, chtěla, aby nezapomněl na ten den. Tráva byla vysoká a hustá, bylo to daleko za městem, nikdo nemohl přijít, ale hned potom, jak spolu plavali v potoce, všechno přebil smutek, ani nevěděla proč. Líbali se na mokrá ramena a tváře, a když se oblékli a šli domů, skrz řídký les bylo vidět auta uhánějící na silnici, zase se líbali, jenže z aut se už na ně lidi mohli dívat a jí se zdálo, že jim stačí letmý pohled, aby uhodli co a jak.

Chodila sem proto, že se jí tu líbilo, ne že by musela, její pomoc nebyla pro otce nijak zvlášť důležitá. Působilo tu na ni ticho a klid, nehybnost a rozklad, který se prožíral vším, a zároveň i jakási posvátnost mrtvého místa, zmocňovala se jí úcta podobná té, s níž v dětství vcházela do kostela na náměstí, ani ne tak se modlit, i když to také, jako spíš pozorovat květiny a svíce na oltářích, zlaté okrasu a paprsky nad hlavami zmučených světců, jejich oči nechtěly vidět nic z pozemského světa a s poslední nadějí se obracely k nebi. Tenkrát by jí byly celkem lhostejné kamenné kroupky a hlavice sloupů, kdyby v každém předmětu netušila snad provždy uzavřenou minulost a skrytý význam, který, jak si myslela, se odhaluje jen nejpozornějším a nejpokornějším. Věci, po nichž v kostele bloudila pohledem, byly přítomny zapomenutým obřadům a dávnému konání těch, co je stvořili, pozlacovali, omývali z prachu, uchovávali a používali, lidé zemřeli, předměty zůstaly. Ale kdo z nich vypáčí, čeho se kdy účastnily, jedinou příhodu nebo její zlomek? S otázkou a bezmocností zdvíhala na dvoře z trávy ručně kované petlice a polámané nápravy vozů s vyplovaným zdobením. Rezavé, deštěm vyhlazené nebo zbor-

cené kusy. Žebříňák se zuráženými příčkami, cesty pro seno na louku a jízdy do lesa na dříví, otec z nich uměl udělat rodinný výlet, se snídaní na mezi nebo na mechu pod stromy se smolnou kůrou.

Žádné z rozbitých oken nebo z pohozeného náradí nebude ničím nahrazeno. Zmizí tak zvolna nebo tak rychle, jak pracuje mráz, slunce a déšť. Dovedl ji až sem, ale dovnitř nešel. Nejdřív kousek autobusem, potom pár ulic, u vrat ji políbil na rozloučenu. Uvidí se spolu zítra. Opravdu, uvidí se? Nebude pršet, bude ona smět, a on, přijde?

Vešel otec, lekla se, ale usmála se na něj, i když tu byl předčasně, klidně mohl ještě chvíli počkat, ještě se jí nechtělo do práce; otevřel vrata stodoly a vyvezl kolečko na hnůj. Rozevřel křídla dveří do stáje a telata loudavě jedno po druhém vycházela ven. Tupé oči se otočily k zemi a v měkkých uslintaných hubách začala mizet přeschlá stébla trav.

Ve dne si na to nevzpomněla, ale v noci se jí často zdávalo o vši té spoušti. Věděla, že nebylo vyhnutí, nemělo cenu dům opravovat, když otec tu nechtěl hospodařit, ale ve snu vídala zvláště ten kout s hnědými prkennými dveřmi do komory, kam ji matka posílala s ošátkou pro brambory, nebo sebe samu, matka jí jednou nařídila přinést něco z kůlny, vyšla na dvůr, bylo pozdě večer a úplná tma, měla strach a hledala na nebi hvězdy, možná, že tam byly, ale ve snu se jí už nepodařilo najít ani jednu, musela jít po paměti přes dvůr až pod kůlnu, když zničehonic ve všem tom strachu a nebezpečí uslyšela králíky v kotcích pod střechou chroustat seno, uklidňující, konejšivý zvuk, přítomnost živých tvorů.

Otec kydal hnůj, sama se také musela zvednout. Prošla mezi předkloněnými hlavami a šijemi vyhublých zvířat, odstrkovala mokré tlamy, které ji chytaly za šaty. Přejížděla prsty po hnědých

hřbetech, otec nikdy nebyl dobrý hospodář, jak by také mohl, když zamlada prodával pantofle a ponožky na trzích, jehly, nitě a přezky k podvazkům, chlubil se, že došel za svými kšefty až do Milána, ani matka nevěděla, jestli je to pravda, nebo jen legrace, příhody svých kumpánů z cest rád vydával za svoje vlastní. Z hromady na mlatě hrnula oběma rukama do košíku plívy měkké a nadýchané jako peří, nosila je do kádí ve chlévě, otec je pak poleje vodou ohřátou na kachlíkových kamnech v jejich bývalé kuchyni, ještě se v nich dalo topit. Někdy i ona vešla do síně, kde omítka padala do truhly po babičce, do komory na brambory se neodvážil už ani otec, strop se v ní provalil a kusy zdiva visely na uhnílych trámec. Dívala se dovnitř oknem skrz mříže, zaprášenými tabulkami skoro nebylo vidět.

Vrátka se znovu otevřela. Vstoupil starý Stolař, chodíval sem za otcem. Stál, nemluvil, a když, tak leda o kravách, divila se, proč sem chodí. Mohl nanejvýš pozorovat, jak otec, ledabyly, aby byl co nejdřív hotov, odbývá práci, do níž Stolař s rozmyslem a zalíbením rozdělil celý svůj život, a zatímco otec, přivandrovalec, který se do hospodaření dal z musu, u toho zůstal, Stolař, také z musu, ne že by on sám chtěl, ale že to chtěli jiní, už všeho nechal. Postavil se k chlévu.

- Přišly mi tři tisíce, za tu poslední.
- Pěkně.

Stolařova nemluvnost byla přirozená, otcova urážlivá. Otec ochotně poklábosil s každým, s výjimkou Stolaře, toho, snad proto, že věděl, že on by jeho práci dělal líp, okatě přehlížel.

- Na co já potřebuju –
- Koupíte si televizi.

Čekal, až otec přijde s novou otýpkou. – Ta poslední byla nejlepší, čtyři metráky vosumdesát, z práce sem k ní rovnou zašel, dřív než do kuchyně, jestli sežrala, vhodit hnůj.

Vídala někdy Stolaře brzy poránu šlapat na kole do fabriky, dělal tam mistra. Ale krávy měl ještě dlouho, donedávna.

– Z chlívá si uděláte garáž. Nebo dřevník.

Na cestě od stodoly k stáji, jak otec nosil ovesnou slámu, už byla vrstva z žlutých stébel, šustila pod nohama. Hrabala se v plívách, protékaly prsty jako voda, měla chuť se do nich zavrtat celá. Převalovat se v nich, bože, kdyby tady mohli být spolu, proč až zítra, tak dlouhá doba ještě, ležet v plívách jako v potoce, aby se hrnuly přes ně, jen jestli zítra do toho nic nepříjde, naplnila košík po okraj a nesla ho přes dvůr, slyšela lítostivý hlas Stolaře – na nádraží ve vagóně žádná nebyla tak pěkná.

Bolely ji ruce, přehodila si košík přes rameno. Šikovně, aby neuspala, chytila držadlo do obou dlaní. Košík byl těžký, táhl jí ruce dolů, ale tělo se námahou narovnálo a záda pružně prohnula, lehce a zhloubky vydechla. Cítila v těle sílu, mládí a zdraví, svých osmnáct let. Zítra. Můžou jít zase tak daleko po proudu potoka, tráva hustá a vysoká jako les, slunce, horko – Řekla: – Pane Stolař, prosím vás, sundejte mi ten košík ze zad, nebo to vysypu.

Pomohl jí s viditelnou ochotou. Rád, že je k něčemu zapotřebí.

MOMENTKA

Hala velkého nádraží – chodba od hlavního vchodu v modravém elektrickém světle – okna propouštějí řídnoucí tmou, svit pouličních lamp a ztlumený zvuk aut a tramvají.

Stolek vedle bufetu – vysoké železné nohy, ve vůni párků a kávy pár postávajících lidí. Dva kouřící papírové kelímky na hnědé desce, mladík v černých šatech posune jeden před sebe a druhý před bezbarvou, asi o deset let starší ženu v obnošeném plášti, který se podobá fraku. Vedle tupě postává jiná žena – možná přítelkyně, možná někdo cizí.

– Ještě jedno pro Julii, řekne žena v plášti. Mladík beze slova přinese od okénka další šálek a postaví ho před druhou ženu. Ta se natolik probere ze své netečnosti, že ho uchopí a pije.

V šedi míhajících se postav se objeví světlolvasá dívka v bílém oblečení – odhrne hromadu použitých kelímků s černou sedlinou na dně a na prázdné místo postaví svůj šálek. Mladík se na ni dívá. Dívka k němu obrátí oči – mladík uhne pohledem, vypadá venkovsky a bezradně – a dívka si prohlédne obě ženy.

– Ještě párek pro mě a pro Julii.

Mladík přinese dva talířky. Žena nasadí nasládlý výraz a pohladí ho, on se odtáhne.

Dívka mine dokořán otevřené dveře – za nimi jsou stolky skoro plně obsazené restaurace, bílé ubrusy, číšníci v černém, ticho a jakási úpravná ranní pohoda –, výdejnu zavazadel a vstoupí do dveří umývárny. Nad schody je stoleček, miska s penězi a tlustá stařena s tvrdým zmačkaným obličejem. Dívka jí pustí do ruky pár drobných – stařena trhne otevřenou dlaní a se zájmem si min-

ce prohlédne. Dívka se nakloní nad umyvadlo a pustí si vodu na ruce.

Projde halou a zamíří ke vchodu. Rozednívající se ulice, auta, lidé, tramvaje, všechno ještě jakoby osamocené, dosud nespojené v jednotný hlomozný denní provoz. Dívka přejde k jízdni dráze.

– Máte to těžký?

Otočí se, uvidí mladíka v černých šatech: už nevypadá venkovsky. Kývá hlavou k jejímu kufříku. – Že bych vám pomoh.

Dívka se odvrátí, ale pak rozmyslně a bez jakékoli impulzivnosti podá kufřík mladíkovi. Ten s ním pár vteřin stojí na kraji chodníku; potom ji – vyveden z míry – o dva kroky za ní následuje k zastávce tramvaje. Naproti stanici je park, holé větve stromů a mezi nimi bledá obloha.

Zůstanou na plošině – je tam prázdná, jen do rohu je vmáčknut obrovitý muž s brašnou.

– Proč jste se mnou šla? zeptá se mladík; tváří se, jako by se ho to dotklo.

– Nemám co dělat, odpovídá dívka, – nebo kam jít. Hlas naznačuje, že žádný z důvodů nemusí být ten pravý.

– Někam přece jedete, ne? zeptá se věčně mladík.

– Ano. Jedu – ale mám spoustu času – zatím můžu být s vámi.

Obr s řemeslnickou taškou to slyší a znechuceně se obrátí do ubíhající ulice.

Jdou nahoru po schodech činžáku, mladík nese dívčin kufr. Na chodbě se zastaví – třikrát dvoje dveře proti sobě; mladík odemkne jedny z prvních. Za nimi je běžně zařízený pokojík – kuchyně, pracovna, ložnice v jednom. Dívka se s otálením posadí do křesla. Jako by ji zarazilo, že se octla v cizím bytě. Mladík si taky sedne, ale hned vstane: – Chcete uvařit kávu?

– Už jsme oba dneska jednu měli, řekne dívka, zasměje se.

Mladík zchladne: – Tak něco jinýho?

– Ne, třeba ještě jednu.

Mladík postaví vodu na vařič. – Tak proč vlastně jste tady?

– Už jsem vám řekla – jen tak, že nemám právě kam jít...

Nebo mi nikdo nepřišel naproti na nádraží.

Mladík v sobě najde trochu vřelosti: – Třeba nemoh.

– Nebo nechtěl.

(Proudy lidí hrnoucích se vykachlíčkovanou chodbou k východu – mezi nimi dívka s kufříkem v ruce –, stále pomaleji a pomaleji, lidí ubývá, až nakonec, když se zastaví, zbývá z těch, co přijeli, jen ona sama. Před ní je prázdný východ. Dívka odbočí, jde halou velkého nádraží a chodbou vlevo od hlavního vchodu, osvětlenou modravým elektrickým světlem. Na lavičkách pod okny do ulice postavy spáčů, otevřená ústa, zvrácené hlavy, strnulé polohy, kufry, stařec s berlí, cikáni.)

– Třeba doopravdy nemoh.

– Spíš nechtěl.

Odpočinek, pohodlí a ticho – pokoj jako by se zdál útulnější.

– Musím už jít, ale kdybyste tu chtěla ještě zůstat – nechám vám tady jedny klíče.

– Mám pár adres – na inzerát – chci to obejít –

– Místo?

– Ne, místo už mám, byt.

– Na to je skoro dost brzo – abyste nemusela někoho tahat z postele – zatím si můžete trochu odpočinout. Usměje se. – Pak si ale pospěšte, třeba se ještě dneska uvidíme. Snímá z kroužku klíče a klade je před dívku na stůl. Dívka s nimi cinká a dívá se, jak se mladík chystá k odchodu.

Z tmavé předsíně plné věcí otvírá dáma v županu dveře do stejně temného a přeplněného pokoje – polštáře, starobylé závěsy, papírová stínidla, bachraté a nakynulé tvary – dáma v županu mezi tím jako objemný a těžký zvon. Chladně si dívku prohlíží.

– Vypadáte mladší.

– Psala jsem, že je mi dvacet.

– Vypadáte na míň.

Rozhodne se to zkrátit. Řekne k věci: – Abych pravdu řekla, na ten inzerát vám odpověděl můj muž. Já pro to ale nejsem. Nezdá se mi, že by tu bylo tolik místa, abysme tu ještě někoho potřebovali.

Jiný pokoj, také plný věcí – na rozdíl od předchozího tu vládne nepořádek: po židlích, po stole, po zemi i v policích v těsném sousedství lahve, boty, knihy, šatstvo, nádobí, papíry, kufry, krabice. Asi čtyřicetiletý muž, na jedné noze jak čáp, s druhou opřenou o gauč, rozhazuje rukama nad dívkou usazenou v křesle.

– Tohle bych nechal vám, mně by stačila kuchyň. Máte tu všechno pohodlí – trochu bych to tady uklidil; začne zakopávat nohou knihy pod gauč, – a můžete se stěhovat.

- Kdy?
- Třeba hned.
- A kolik bych měla platit?
- To bysme se dohodli – peníze bych nechtěl, to ne... Za malou protislužbu. Tak jednou za čas –
- Za jakou protislužbu?
- Dyť vám říkám – já sem sám, nemám ženu – to se dohodnem, říkám, že jen někdy, jednou za čas – rozumíte –
- Dívka pokyvuje hlavou.
- Dal bych to tu do pořádku, ujišťuje ji muž. Zvedne cosi z podlahy a nese to postavit jinam.

Na první pohled padne do oka stěna polepená obrázky krásných žen. Uprostřed ve velkém zvětšení má nakročeno kráska s vysoko zdviženýma rukama: její tělo tvoří půvabné X zakončené černými skvrnami rukavic a střevíčků. Je nohama vzhůru.

Jinak je pokoj spíš střízlivý, vypadá pěkně a moderně. Dívka se posadí ke stolku vedle rozesmátých žen a nechá muže – tentokrát je to elegant s výrazným koňským obličejem, sympatický, krátce přistřižené vlasy –, aby jí nalil sklenku. Oba jednu vypijí, muž naleje další.

– Vedle je pracovna, vysvětluje dívce, – já jsem fotograf. Tam ženské nemám rád. Tam byste mi nesměla ani vkročit.

Muž pije sám. Znovu si nalévá.

– Ale kde bych byla já?

– No tady se mnou.

Dívka začne: – No ale...

Muž pochopí. – Aha, že byste se tu musela přede mnou svlíkat? To by mi vůbec nevadilo. Takovejch já sem už viděl – a nejen

živejch. Předkloní se a se zájmem – je vidět, že je u svého tématu: – Víte, já fotografuju mrtvoly – to vám je strašlivá práce. Nemyslete, lidi chtějí vypadat dobře i po smrti – a to právě záleží na vás. Živýho můžete přimět změnit výraz, ale mrtvýho už ne. To je na vás, co z něj uděláte.

Dívka se dívá do obrácených otevřených úst krasavice – jazyk, dvě řady bílých zubů – všechny stejné, jako falešné. Nohy strnule trčí vzhůru. Paže visící k zemi.

Zdálky ale vypadá dobře. Dívka se ještě ve dveřích po ní ohlédne.

Slabé slunce, dlažební kostky, výkladní skříně – usmívající se figuríny, chodník, usmívající se ženy, pouliční fotograf: – Pěkný snímek prosím –

– Ne. Dívka si zakryje obličej rukama.

Fotograf stiskne. – To není to – to není ono. – Dívka jde dál a fotograf před ní poskakuje – usmívat se pěkně prosím – a máme to.

Chytne dívku za rukáv. – Jaká je adresa?

– Nechci to.

– Tak dobrá, rychle se rozhodne fotograf, – pro vás to bude zadarmo. To bych udělal málokteré, chválí zároveň sebe i ji, – jste odtud?

– Ne.

– Kdy odjždíte?

– Ráno.

– Vlakem?

– Ano.

– V kolik?

– V šest dvacet.

– Spolehněte se.

Vyasfaltovaná cestička vede vzhůru, je plná spadaného listí – jeho žluť vypadá čistě na černém asfaltu. Plochy trávníků s holými, daleko od sebe rozhozenými stromy, v až příliš velkých vzdálenostech. Bledé slunce a málo lidí: dívka jde pomalu, jako by chtěla udělat pauzu mezi tím, co bylo a teprve bude.

Zase park, zase stromy, ale už bez slunečního světla: podzimní večer. Táž ulice s výklady, figurínami a obchody, už bez fotografa. Pak jiná ulice, až se dívka ocitne proti nádraží – stanice, kde stála ráno s mladíkem v černých šatech, je plná lidí.

Auta, drnčící tramvaje, spěchající lidé – v této hodině už unavující chaos, z něhož je příjemné uniknout. Dívka postává na chodníku, až se nakonec rozhodne a přejde mezi čekající. Nastoupí do tramvaje.

Do mladíkova pokoje vstupuje jako do svého – přehodí přes židli kabát a zuje si boty. Natáhne si mladíkovy trepky. Usadí se do křesla, v němž seděl ráno; je šero, vstane a rozsvítí lampu, sedí se zavřenýma očima – jen tak odpočívá nebo podřimuje. Zasluchne otáčení klíče a posadí se s výrazem očekávání. Opět odemýkání už odemčených dveří.

Vejde žena v kabátě podobném fraku.

Pár vteřin se na sebe dívají – žena zatím není s to pochopit situaci – hledá souvislost.

– Tak proto volal, že večer bude pryč.

Dívka mlčí. Ani se nepohne. Vypadá to, jako by věřila, že proti všemu očekávání se žena sebere a odejde. Ta se k ničemu podobnému nemá. Shýbne se, vezme dívčiny boty, strhne ze židle kabát

a vyhodí všechno na chodbu. Dívka se zvedne a vyjde ze dveří – žena je za ní přibouchne.

Dívka sbírá ze země kabát a střevíce a starý hlas z protějších dveří ji lituje:

– Pojdte si to obléct sem –

Čtyři černé kočičí nohy se pletou mezi nohami stolu. Staré ruce jí přistrčí židli. Dívka si obouvá boty.

– Nemusíte spěchat, řekne stařena. Usměje se ochotně: – Vezmete si se mnou trochu čaje? Prsty jako ohlodané kosti přisunou talíř s pečivem.

– Už jsem dlouho neměla návštěvu – a samotné je dlouhá chvíle – co byste řekla, že dělám celý den?

Dívka neodpovídá – tváří se nerozhodně.

– Sedím u okna a dívám se, jak dole chodí lidi – vidím jich tolik za den, ale nepromluví ani pár slov – sem nikdo nepřijde –

– Nechodíte ven?

– Chodím, ale když je vám sedmdesát – to už i dojít nakoupit je pro vás událost – a co kupovat. Ani jídla už člověk tolik nepotřebuje.

– Ale dřív...

– Dřív, usměje se stařena, – když mi bylo jako vám, to víte, že jsem neseděla celý den za oknem – to se člověku přihodí za den tolik věcí –

Černá kočka vyskočí před dívku na stůl. Se zdviženým ocasem se začne otírat o nádobí.

– Chce něco k večeři, řekne stařena. – Je její čas.

Láme kousky koláče na talíř, z něhož předtím jedla. – Je to divná kočka. Mléko nepije, jen vodu.

Jde k vodovodu a točí vodu do svého hrnečku. Postaví ho před kočku a ta do něj strčí hlavu.

Dost dlouho je ticho. Dívka znovu zazvoní.

– Tebe jsem nečekal.

– Vyrušuju?

V pokoji je nakouřeno a rozházené papíry.

– To ne. Ale nemyslel jsem, že bys přišla – jen tak, nebo jsi něco chtěla?

– Ne, ne, nic. Nadechne se: – Věděla jsem, že nepřijdeš, ale když jsi tam nebyl – když jsi nepřišel dneska na nádraží...

– To tě nemohlo překvapit – sama jsi říkala –

– Já vím... neříkám, že mě to překvapilo – ale bylo to prvně, cos na mě nečekal.

– Byl bych přišel. Nenapadlo mě, že když se jednou rozejdem –

– Já vím, bylo to dobře... ale celý den byl dneska tak jiný –

– Proto jsi přišla?

– Asi proto... nebo že mimo tebe tu nikoho neznám – a s tebou mi bylo snáz...

Hala nádraží – v chodbě nalevo si dívka koupí kávu. Postaví ji na vysoký stůl vedle bufetu: stojící, sedící a přecházející lidé, které vychrlily vlaky nebo je mají pojmout. Vestoje snídaně, u stánku položit pár drobných za noviny, aby cesta utekla –

Před pokladnou ji někdo chytí za rukáv. – Ještě se někdy uvidíme? Pouliční fotograf jí podá bílou obálku.

– Ne, řekne dívka.

Jdou spolu k vlaku a dívka mu z chodbičky zamává. Muž na peróně zdvihá ruku a nepřírozeně třepe prsty – jako by mu zašlo za nehty.

Někdo čte. Někdo plete. Odulá ženská tvář kamenně nepohnutá. U okénka proti dívce sedí vysoký stařec s bílými vlasy.

Dívka otevře obálku – obličej překřížený rukama; druhá fotografie: jak jde po chodníku, pěkný čistý snímek.

– Z výletu? ptá se stařec.

– Ne. Dívka se usmívá na jeho hladkou, spokojenou tvář. – Jela jsem si hledat byt.

– Našla jste něco?

– Ne.

– Tak třeba příště, řekne stařec.

Je ticho.

– Copak vy. Vy jste mladá. Vy se ještě můžete všude vrátit, a zas všechno může jít líp –

Dívka obrátí snímek nohama vzhůru. Nohy v černých střevících s vysokými podpatky dobře vyniknou. Hlava tak ztrácí na důležitosti.

– Já už se vracím jen tam, kde se mi vedlo dobře, řekne stařec, – a není takové místo, kde by mohlo být líp než dřív.

Dívka neví, co by řekla. Ženě se stříbrně míhají jehlice. Její jako opuchlý obličej se stáhne do nevřelého úsměvu.

HORY A MOŘE

Její pojem moře byl malý kousek pobřeží, který spatřila na vlastní oči. Jako malá holka byla se školou na horách; krejčí z jejich ulice se jí jednou, když stál před krámem a ona šla kolem, zeptal, jak se tam cítila; nerozuměla otázce, krejčí se jí zeptal znovu, přesněji: je pravda, že se člověk cítí malý, nepatrný uprostřed horských velikánů? – sám na horách nikdy nebyl. Řekla, že ne, že se cítila normálně, otázka jí však vrhla zvláštní světlo na osobu krejčího. Zdála se jí sice hloupá – taková nadnesená představa, že by se člověk měl cítit malý před masívem hor, takový starobylý, vžitý nesmysl, přenášený z hlavy do hlavy; proč by něco takového mělo platit obecně, dokonce i na ni, skoro se cítila uražena, ale zároveň to v ní vzbudilo ke krejčímu jakousi úctu. Že nad tím svým pícháním nepřemýšlí jen o běžných věcech, že by snad chtěl prožít něco velkého, nějaký silný pocit. Nikdy si neuměla odmyslet krejčího od této otázky.

Možná že byla jako on. Že se její představa moře, vylíhla ne v její hlavě a zanesená do té její bůhvi odkud, nelišila od krejčího vidiny hor. Člověk před tváří přírody. Malý, ztracený na břehu obrovského oceánu. Touha být překonán, pokořen. Zavírala oči, když se na plátně kina, kam směla jen odpoledne a kam děravým černým papírem nalepeným na oknech vnikaly sluneční paprsky, takže bylo vidět kruhy a kolovadla na stropě a žebříky u bočních stěn, objevily vlny moře. Chtěla vidět skutečné, pravé. Ničím si nedat zeslabit první dojem. Když se k moři skutečně blížili, špinaví, zpocení a unavení několikadenním cestováním, nevyklonila hlavu z vlaku. Připadala si příliš málo svěží, než aby mohla dostatečně vychutnat pohled, kterému přikládala takový význam.

Když přišla k moři ráno, v nových bíle a růžově proužkovaných šatech, vyspalá, z hotelu parkem se záhony květin – v noci přišlo a na cestičkách byly kaluže –, opřela se o bílé sloupkové zábradlí, pod ní se schody točily do půlkruhu a dole spojovaly, uviděla poměrně nevelký záliv, který – opravdu – se táhl k obzoru. Byla zklamaná. Tak obyčejně, všedně by si připadal krejčí uprostřed velehor, a tak neobyčejné byly jen proto, že je nikdy nespatriil.

Všechno bylo jiné, než očekávala. Ale všechno bylo opět jinak, než se jí zdálo na první pohled. V poledne se černý písek rozpálil a nebylo možné po něm přejít bosýma nohama. Za pláží se už neshraboval, válely se v něm černé nevzhledné škeble, otevřené i neotevřené, a hnědé, jakoby shnilé chaluhy, taky klacky a smetí, ohlazené kamínky a střepy a všude mezi tím spousta malých bílých mušlí, i písek místy byl bílý a čistý, byly v něm přesypy a prorážely jím bodláky a suchá tráva. Chodila po čáře, kde se stýkala souš a moře, po mokré souši a sbírala věci, které tam ležely. Pracovalo na nich moře, a proto se zdály vzácnější než ty za městem na smetišti, lezli tu krabi a občas se tu našla slizká medúza. Pomalu si zvykala na ty divné předměty, některé bralo moře hned zpátky, bylo třeba skočit a vyrvat mu je, nebo už je člověk nikdy nespatriil. Pozorovala barvy moře, drolivé vlnky u pobřeží a ty hutné, obrovské na širém prostoru; živé, stále se převracející a lesklé pláсты oranice. Moře jí netečně vracelo, co si k němu přinesla, nechťelo žádnou její myšlenku, lítost nebo stesk, svíjelo se před ní ve vlastních křečích, ne bolesti, ne rozkoše, ale spíš jakési veliké podivné apatie, nebyly to křeče lásky, porodu, smrti, avšak provázel je řev z hlubin jakoby zvířecí, že by se tu nemilovalo, nerodilo, neumíralo, nic? Snad tady dohásínal a obnovoval se život moře, toho tvora, který podle svých zákonů k ní stoupal plný sil a klesal vyčerpaný, neslyšitelným

hlasem volal zpět své kraby, kradmo shraboval s břehů své poklady.

Nebyla mu časem o nic blíž, ani když viděla, že je hravé, když si ho nabírala do čepice, ani když z něj měla strach, protože byla bouřka a země nebyla v dohledu. Necítila velikost, ale lhostejnost moře, přírody, její soustředěnost k vlastním, nesrozumitelným úkonům. Cítila, že by z moře mohla mít víc, kdyby byla spokojenější sama se sebou – jestli si uvědomovala něco tady víc než jinde, tedy to, co v ní nebylo dobré.

Moře pro ni pak nadále znamenalo ten kousek pobřeží, který prochodila. Před deseti lety. Neměla možnost přidat k tomu další zkušenost. V mysli se jí vracelo všechno zpátky, jako by poslední slovo nebylo ještě řečeno. Jako kdyby stále ještě mohla v tom, co bylo, hledat smysl a najít ho teprve v budoucnu, později. Teprve až ji něco z vlastního života naučí chápat, rozumět. Věděla, že na to bylo málo těch deset let.

Plnilo ji radostí, že o něčem snad mohla říci, že rozumí. Nerozuměla hudbě, ale rozuměla hlasu potoka, který teče přes kameny. Větvím třešní, vzpírajícím k nebi poslední list. Skále u potoka, holé, ohlazené a zprahlé, porostlé černým drolivým lišejníkem – odlupoval se v suchých šupinách. Tomu, že jen černý strupatý lišejník dovedou společně stvořit věci tak krásné jako samota, slunce, kámen a déšť.

Vydavatelská poznámka

Všechny ve svazku uvedené povídky vznikaly v šedesátých a počátkem sedmdesátých let.

V roce 1969 přečetl Bohumil Svozil z nakladatelství Československý spisovatel novelu *Čekání v zástupu* a na autorčino přání ji dal anonymně posoudit Milanu Suchomelovi. Jeho velmi pozitivní vyjádření uplatnil Bohumil Svozil jako doporučující posudek a redaktor Vítězslav Kocourek i přes malý rozsah 52 strojopisných stran usiloval pak o to novelu knižně vydat. Probíhala však již normalizace a nové vedení Jana Pilaře na začátku sedmdesátých let rukopis odmítlo.

Druhý pokus o uveřejnění byl podniknut v roce 1977. Novelu *Čekání v zástupu* (spolu s dosud nepublikovanou novelou *Vchod dvorem* a šesti dalšími povídkami) vrátila autorce rok nato redaktorka *Mladé fronty* Irena Zítková s odůvodněním, že téma je málo společenské a autorka píše příliš „osobně“.

V roce 1996 přijala na doporučení Vratislava Färbera všechny povídky v Českém spisovateli redaktorka nakladatelství Zuzana Brabcová, byla sepsána smlouva, povídky měly vyjít v edici *Česká próza*, jenže tou dobou se nakladatelství Český spisovatel rozpadlo.

Vratislav Färber, který znal povídky z rukopisu, uveřejnil nato jednu z nich (zde neuvedenou *Bud' vůle tvá*) v časopise *Pěší zóna* č. 4/1999. Další dvě povídky, *Babička se vrátila* a *Momentka*, vyšly pak spolu s rozhovorem s autorkou veděním Robertem Krumphanzlem v *Revolver Revue* č. 56/2004.

Obrazový doprovod Věry Koubové (fotografie vznikaly v letech 2012–2014): *Náměstí*, s. 9, *Ruce*, s. 17, *Z knajpy*, s. 36, *Prádko*, s. 46, *Plamínky*, s. 62, *Püllitr*, s. 73, *Postýlka*, s. 87, *Slepé okno*, s. 99, *Nádraží*, s. 111.

Na přeskáčku přes překážky

Jako by tu na každém rohu číhaly nějaké zábrany, jako by nějaký závan vůle jeden rukopis rozvířil a druhý nechal ležet netknutý celá léta: ani autorský vývoj, ani zveřejňování prací Anny Blažíčkové nepostupovaly přímočaře. Na závěr se do tisku dostává kniha psaná na samém počátku; poslední, nejmladší rukopis byl vydán nedlouho po sepsání; pohádky vyprávěné vlastním dětem si mohla přečíst až vnoučata; knihu, jež autorce ležela nejvíc na srdci, sama o vlastní újmě přerušila psaním příběhů pro děti. Socialistický režim byl s jejími texty natolik na štíru, že krom dětských próz v době, kdy vznikaly, jejich vydávání nepřicházelo v úvahu. Když pak po zhroutil režim dokonce tematicky předběhla dobu, zdržely průtahy v nakladatelství tisk knihy pro chlapce tak dlouho, že ji minulo „počítačové“ prvenství, o tématu se už mezitím začalo psát hromadně... Jaký to vír a propletenec – ve vývoji tohoto díla snad ani nenajdeme nějakou linii.

Chceme-li do osudu textů Anny Blažíčkové přesto vnést jakýsi přehled, musíme vyjít od naposledy vydaného, avšak nejdříve napsaného díla, od souboru povídek *Čekání v zástupu*, jehož první text pochází z roku 1966. Počáteční příběhy sbírky jsou vysloveně surreálné. Jako by jimi ještě prokmitávala dávná šedesátá a sedmdesátá léta se svou experimentálností, se svou snovostí. Ba nabízí se výklad, že autorka na papír přímo přepisuje, co se jí zdá ve spánku.

V průběhu této rané knihy povídek sepisovaných po delší časové období dochází však k podobné proměně, jakou lze obecně vysledovat napříč celým autorčiným dílem pro dospělé, cestou přes *Psí víno* k memoárovému románu *Ted' něco ze života*. Všechny tři knihy přitom srostly v amalgám jednoho údělu, ze kterého čerpají, ač ho každou knihou čtenář nahlíží z jiného úhlu. Po počátečních povídkách převzatých „přímo“ ze snů ve sbírce *Čekání v zástupu* se dobíráme

střední autorčiny polohy v její ústřední próze *Psí víno*, v níž mrtvé předky obklopuje aura smrti, která jim rovněž dává vystupovat takřka ze sna, ano, ze vzpomínání. Snovost tu však už není přejímána, nýbrž „budována“, a dochází přitom k vědomé konfrontaci dvojí polohy: snově úvahové pasáže se střídají s akčně realistickými. Pozorovatelka dění na maloměstě chce *Psím vínem* uchovat památku svých předků a jejich epochy, a to tak, že se dávnými postavami nechává inspirovat k prožívání vlastního života. Jejich osudy bere jako stavební kámen minulosti pro přítomnost, jako vzor, jenž ji vede k úvahám o vlastní pozici ve světě.

V poslední próze *Ted' něco ze života* pak už autorka svá témata nenechává vyvstávat z pološera vzpomínkových obrazů, zde už reálně popisuje, co v životě zakusila. Píše především o svém muži, tím však zároveň o jeho a své vlastní době, která se z perspektivy této jedné rodinné buňky názorně odvíjí čtenářům před očima. Už tu snad dokonce ani nejde o život obou postav, hlavní „postavou“ se stává jejich postoj, jejich každodenní vynucené čelení režimu, ve kterém jsou den co den oba protagonisté stavěni před otázkou: Jak se zachovat, abychom se sami před sebou nemuseli stydět? Jmenovité uvádění osob se může jevit jako prostředek memoárový, a přece je kniha protkána sítí románových postupů, jež nás vtahují do něčeho důsažnějšího, než co dokážou zprostředkovat pouhé vzpomínky, něčeho „příkladného“, symbolického. Rázný projev přitom strhává pozornost k pisatelce, takže kniha nakonec vskrytu přerůstá v její portrét. Prózu *Ted' něco ze života* čteme jako ve vlnách, které opakovaně, avšak v odlišných souvislostech vyplavují jednotlivé prožitky. Dlužno poznamenat, že za to může i původní role textu: nebyl totiž určen pro veřejnost, autorka ho psala, aby se přenesla přes smrt

svěho muže, a pomyslela-li přitom na čtenáře, pak jen na vlastní rodinu, a přece právě tato kniha zaznamenala hned po vydání největší ohlas.

V tvorbě Anny Blažíčkové je vše postaveno na hlavu. Pohledme i na styl. Prvotiny, které básník obvykle píše v mladém věku horkokrevně, s očima otevřenými pro všechno bezpráví světa a které se pro tento svůj naléhavý tón, pronášený svěžím a ještě neskřípnutým duchem, dají jako prvotiny rozpoznat na první pohled, vyznívají u Anny Blažíčkové rozšafně a zklidněně, jako by vyplynuly už ze zralého nadhledu. Směrem k poslednímu dílu však nastává nečekaný vývoj.

Hned na samém počátku, ještě když psala autorka nikdy nevydané básně, okouzilo ji pomyslení, že slovem dostává do ruky nástroj proti prchavosti dojmů a může na tomto poli rozhodovat po svém. Ovšemže to je pole bitevní, protože jazyk, vlastní nezkušenost nebo vůbec bytostná povaha veškerého proměňování v tvar staví do cesty mnoho překážek: už pouhé gesto ruky lze jen nesnadno postihnout jazykem natolik, aby před čtenářem vystoupilo v původní zahlédnuté podobě. Ale přesto, jakým je tu náhle člověk hráčem! Annu Blažíčkovou, které se v životě nedostalo příliš zdraví, vhodných podmínek ani volného času, si tato lidská možnost doživotně podmanila.

Sama povaha snů, vítaných zpravodajů o vlastní situaci, vyjevovatelů každodenních vytěšňovaných potíží přímo symbolizuje její spisovatelskou činnost. Chrlí své myšlenky v jen zřídkakdy přerušovaném proudu, věty plní vsuvkami, vstupuje novými a novými začátky a navazovanými konci. Celoživotní obsese nenechat beze stopy uniknout to, co užůž mizí, touha zaznamenat, co vnímá jako nosné – pouto k rodičům, lásku k dětem, souhlasnost chování s vlastním

svědomím –, vstoupila do poslední knihy *Ted' něco ze života* v podobě prudké živelnosti, urputné dychtivosti, nekompromisní dikce. Vzpomínající se tím sebevražedně vystavila útokům zvenčí – totiž tam, kde činy jmenovitě uváděných osob nutně nahlíží jen ze svého hlediska. Z posledního díla nakonec promlouvá nejsvěžejší duše bezohledné mladickosti. (Vyčetla to i herečka Eliška Balzerová, když z knihy v desetidílném rozhlasovém provedení tuto umanutost při vši nezbytné civilnosti promítla do dychtivého přednesu. Urputnost, soustředěnost a intenzita nejnápadněji viditelná právě u interpretů nás často utvrzuje o kvalitě díla, vzpomeňme na horečně zkřížené ruce a zvláštní, z nitra vycházející kolébavý pohyb těla při vystoupeních Edith Piaf.) Podat o sedmdesáti letech života svědectví hlasem žádostivého mládí – co by životu mohlo stranit přesvědčivěji.

Jak už tu zaznělo, i kniha povídek *Čekání v zástupu* náznakem – řazením textů – podchycuje autorčin vývoj vůbec, snový i realistický přístup ukazuje v jejich krajnostech. Surreální povídky přitom nepůsobí jako „ony světy“ třeba u Harukiho Murakamiho nebo u Alfreda Kubina, jež čtenář vnímá jako stylizaci, která vyhovuje účelu vypravování, zatímco u Blažíčkové jsou sny ponechány jejich vlastní výpovědi. Čím to však je, že hrozivé situace nepůsobí v povídkách hrůzně? Pod stísňující vrstvou děje probíhá cosi dalšího, spisovatelčina ruka dává slovem snu osobitý tvar. Čtenáři, kteří se obvykle podvědomě stavějí na stranu hrdinů, pokud se s nimi přímo neztotožňují, se v závěru povídky K lékaři kupodivu neocitají v kůži ženy, jež nemá čím zaplatit za snědený oběd; místo toho jsou ponecháni napospas otevřené situaci, tomu, jak nutně, nutkavě je povídka

dovedena ad absurdum. Úděs pak působí spíš jako vtip. A naopak, jestliže lze shromáždění bratrů Theodorů zprvu chápat jako zábavnou vylomeninu, půlvěta o koncentračním táboře v závěru povídky upozorní na jiný možný rozměr takového shromáždění „vyvolených“, vyvolených dle absurdních měřítek. Obsah je tu prostředkem a matérií a zážitek roste, čím umněji autorčina ruka matérii hněte. Také krátkost historek soustředí pohled na jejich utvářenost, literatura tu odvádí pozornost od prožívaného děsu k vnímání vlastně hravému. Nedrásá, a přesto je „sekerou na zamrzlé moře v nás“, dovoluje nám hrůzu zahlédnout, avšak zakusit ji v jiném světle.

Po surreálných povídkách se do centra souboru dostala delší titulní novela odpovídající mírou snovosti ústřední poloze Anny Blažíčkové z dvakrát již vydaného *Psiho vína*. V novele *Čekání v zástupu* jde o fikci, ve které promlouvají různé figury, mladé, staré, mužské, ženské, a přece se nevyhneme dojmu, že vnímáme tutéž osobu v odlišných životních fázích a převtěleních, eventuálně i do opačného pohlaví. Tyto věcné skici, portréty postav maloměsta jsou však zároveň nadlehčeny fantazijními obrazy – rybou plující ulicí, přežvykujícími hlavami u stánků, jež se proměňují v hlavy krav na louce apod. Opět tu nečekají žádné detektivní zápletky, třebaže jsou portréty-osudy jednotlivých figur rozvíjeny. Jsme svědky hledání jistot, a musíme se smířit s existencí jedné jediné, že žádné jistoty v tomto našem pozemském čekání nenajdeme. Jak napovídá autorčin oblíbený motiv: voda, jakési její spodní proudění, ne-li přesunující se tíha moře, vynese tu a tam některý lidský život na povrch, chvíli se nám jeví nasvícen zářením na hladině, než ho překryje nějaká další vidina. Nic tu není vysloveně špatné a nic vloženo dobře. Sledujeme valivé dění, které z odstupu zanechává přesně tento

dojem houpavosti, přechodné významuplnosti toho a pak zas onoho. Ale není to mozaika, je to včelí oko, v jehož ohnisku se soustředí a propojuje mnoho úhlů pohledu. Nenápadně a přitom umně je například v jediném odstavci vybudován obraz pohřebního obřadníka: večer už po pohřbu se opilý potácí v obřadní slupce černého obleku setmělým zbouraništěm, v myšlenkách staví svou malou směšnou postavu proti jinému, statnému obřadníkovi, a zároveň zcela neobřadně válí po zemi kus masa nedlouho poté, co do země slavnostně vpravil nebožku.

Děje co možná otřesné, krvavé, senzační – ty nás obklopují natolik, že už dávno nejsou strhující. Ale dokáže-li nás spisovatel zastavit nad všedním obrázkem, dokáže-li nás zarazit a přimět k usebrání, podivení, potěšení nad maličkostí tak, abychom s ním při zažívání oné maličkosti spolupracovali, pak je to zážitek jedinečný, který stojí za to v životě vyhledávat a stále znovu opakovat. Próza Anny Blażičkové je spíš poezie a nutí setrvávat.

Její povídky se ovšem vyvíjejí ještě dál, směrem k už docela realistickému zachycení všedních osudů, například mladé dívky v Momentce. Motiv z této povídky inspiruje autorku ke způsobu provedení – celá povídka je takovou momentkou, po zasnění už ani vidu, vyjádření je věčné a strízlivé. Stejně jako zdařilá fotomomentka zabere v jediném okamžiku celou škálu nálad (vznícený pohled ženy v těžišti obrázku u Henriho Cartier-Bressona se úpěnlivě obrací ke kardinálovi uprostřed davu, v němž situaci výmluvně dokresluje neúčastný sklopený zrak kardinálova poradce a naopak horoucný pohled ženina pohnutého souseda), i v povídce se musí pro momentní dojem nashromáždit několik prvků, aby vytvořily takto komunikující celek, momentů stručných a ráz na ráz po sobě následujících, i když nejde o příběh s vyvrcholením – je to jen výseč ze života

orámovaná cestou vlakem do metropole a zpět –, přece jen to je příběh a týká se nás víc než kterýkoli děj exotický. Poněvadž jsou zde literární prostředky méně nápadné než u snových povídek, jsme méně obraceni k „utvořenosti“ povídky a do mysli se nám vrývá právě nevelkolepý každodenní život. Ačkoli spisovatelka vyňala děj z jeho souvislostí, míří svým záběrem k životu vůbec a k jeho nadějším. Střízlivá momentka vzniknuvší prolnutím několika úhlů pohledu, už bez aury snu, zeje jako ze zrcadla, je to příležitost, jakou si v denním shonu sami nepořídíme: podívat se sobě, životu do očí.

Takové jsou postupy spisovatelky Anny Blažíčkové, v jejichž příbězích se navzájem obohacují dvě krajnosti, surreálno a věcnost. Autorka je průběžně ohledávala, stavěla proti sobě i do sebe, v podstatě vždy pomocí krátkých epizod, ať už jednotlivých, ať splývajících v delší novelu, věrná v obou pólech sama sobě, jsouc básnířkou *malgré soi* i v přístupu věcném, přesvědčujíc svým rázně projevovaným postojem a vůlí zachovávat hodnoty, jež narůstaly po staletí, neodchylovat se od hlasu, jenž nabádá činně a výslovně se vyrovnávat s tím, v čem žijeme, co lze zahlédnout a vyjádřit – přitakajícím, uvážlivým, ale i nekompromisně průbojným výrazem.

Věra Koubová

ANNA BLAŽÍČKOVÁ se narodila 24. 4. 1933 ve Vodňanech. Obecnou a měšťanskou školu vychodila v Bechyni, v letech 1946–1949 navštěvovala gymnázium v Táboře, dokončila je v Týně nad Vltavou roku 1952. Její přihláška ke studiu na Filosofické fakultě UK v Praze byla zamítnuta z důvodů náboženského založení rodiny a neústupnosti autorčina otce, který odmítal vstoupit do zemědělského družstva. Byla ale přijata k tříletému studiu na Pedagogické fakultě v Českých Budějovicích (absolvovala 1955). Následně směla v letech 1955–1958 pokračovat ve studiu češtiny a ruštiny na Filosofické fakultě v Praze.

V letech 1958–1964 vyučovala na středních školách ve Voticích, Vlašimi a v Praze. Roku 1962 se provdala za literárního vědce Přemysla Blažíčka a dva roky nato odešla na mateřskou dovolenou, poté byla zaměstnávána pouze externě. Spolupracovala s Památkem národního písemnictví, Maticí slovenskou a Ústavem pro českou (a světovou) literaturu. Je spoluautorkou hesel v Lexikonu české literatury 1–3 (1985, 1993, 2000), Slovníku české literatury 1970–1981 (1985), Slovníku českých spisovatelů od roku 1945 (1995, 1998) a Slovníku českých spisovatelů (2000).

Roku 1983 dopsala prózu *Psí víno*, kniha mohla vyjít ale až v roce 1992; druhé, přehlédnuté vydání publikovala v Triádě v roce 2010. O dva roky později vyšla v Triádě obsáhlá vzpomínková próza *Ted' něco ze života*. Knižně publikovala pohádky a novely pro děti a mládež *Směr Červený Újezd* (1986), *Kdo nesází, nevyhraje aneb Dostane se Honza k počítačům?* (1988), *Zvířecí pohádky* (2007) a *Neomluvené hodiny* (2008).

Obsah

BRATR THEODOR / 7

KUŘECÍ PEŘÍ / 11

KREJČÍ / 16

K LÉKAŘI / 19

BABIČKA SE VRÁTILA / 25

ČEKÁNÍ V ZÁSTUPU / 37

ÚRAZ / 86

SLEPÁ OKNA / 95

MOMENTKA / 101

HORY A MOŘE / 112

Vydavatelská poznámka / 116

Na přeskáčku přes překážky / 117
(*doslov Věry Koubové*)

ČEKÁNÍ V ZÁSTUPU

Anna Blažíčková

Fotografiemi doprovodila, uspořádala,

k vydání připravila a doslov napsala

Věra Koubová

Grafická úprava Jiří Voves

V roce 2014 vydalo nakladatelství Triáda,

Ostrovní 17, 110 00 Praha 1,

jako 146. svazek edice Delfin

Redaktoři Věra Koubová,

Robert Krumphanzl a Jiří Soukup

Z písem Adobe Caslon Pro a Jannon Sans

vysázela Helena Kočmídová

Tisk Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

Počet stran 128

Vydání první

www.i-triada.net

Kniha vychází s podporou

hlavního města Prahy

Knihy nakladatelství Triáda žádejte u svých knihkupců nebo na adrese:
Nakladatelství Triáda, Kroftova 16, 150 00 Praha 5,
tel.: 224 930 139, e-mail: objednavky@i-triada.net

Knihy nakladatelství Triáda můžete zakoupit se slevou prostřednictvím
e-shopu na www.i-triada.net

Veškerou produkci nakladatelství Triáda obdržíte v knihkupectví Ostrov,
Ostrovní 17/132, 110 00 Praha 1, tel. 222 516 834,
e-mail: knihkupectviostrov@seznam.cz, www.knihkupectviostrov.cz

Distribuuji knižní velkoobchod KOSMAS, tel. 226 519 383,
e-mail: odbyt@kosmas.cz, www.firma.kosmas.cz,
a PEMIC BOOKS, tel.: 597 490 411,
e-mail: callcentrum@pemic.cz, www.pemic.cz

Koupí knih Triády podpoříte další existenci nakladatelství